WYŻSZA SZKOŁA
INFORMATYKI i ZARZĄDZANIA
z siedzibą w Rzeszowie

Badanie wykonane przez Wyższą Szkołę Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego

BADANIE PRZYJAZDOWEGO RUCHU TURYSTYCZNEGO W WYBRANYCH MIEJSCACH RECEPCJI TURYSTYCZNEJ WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO W OKRESIE V – IX 2009 ROKU

RAPORT KOŃCOWY

Kierownik projektu
Dr Krzysztof Szpara

Zespół redakcyjny Raportu
Mgr Jerzy Drupka
Prof. nadzw. dr hab. inż. Jan Krupa

Opracowanie kartograficzne
Mgr Magdalena Skała

Konsultacja statystyczna
Dr Second Bwanakare

Współpraca redakcyjna i skład
Mgr Marek Gwóźdź

RZESZÓW 2009

SPIS TREŚCI

WSTĘP ... **3**

1 WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE JAKO OBSZAR RECEPCJI TURYSTYCZNEJ ... **4**

1.1 WPROWADZENIE ... 4
1.2 WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE - CHARAKTERYSTYKA POTENCJAŁU TURYSTYCZNEGO ... 5
1.3 UZASADNIENIE WYBORU PUNKTÓW BADAWCZYCH RUCHU TURYSTYCZNEGO W WOJEWÓDZTWIE ... 6
1.4 CHARAKTERYSTYKA MIEJSC BADANIA RUCHU TURYSTYCZNEGO W WOJEWÓDZTWIE ... 7

2 METODOLOGIA I CHARAKTERYSTYKA BADAŃ ... **12**

2.1 ZAŁOŻENIA BADAWCZE ... 12
2.2 METODOLOGIA BADAŃ ... 12
2.3 CHARAKTERYSTYKA PRZEBIEGU BADAŃ ... 15
2.4 TRUDNOŚCI W REALIZACJI BADAŃ ... 16

3 ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ PRZYJAZDOWEGO RUCHU TURYSTYCZNEGO W WOJEWÓDZTWIE PODKARPACKIM ... **18**

3.1 ANALIZA WYNIKÓW BADAŃ W WYBRANYCH ATRAKCJACH TURYSTYCZNYCH WOJEWÓDZTWA ... 18
3.1.1 Charakterystyka cech respondenta ... *18*
3.1.2 Cel przyjazdu ... *35*
3.1.3 Konsumpcja turystyczna ... *41*
3.1.4 Organizacja wyjazdu ... *46*
3.1.5 Ocena województwa podkarpackiego ... *48*
3.1.6 Zbiorcza charakterystyka odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego ... *55*
3.1.7 Zarys profilu odwiedzającego atrakcje turystyczne regionu ... *58*
3.2 CHARAKTERYSTYKA PRZYJAZDOWEGO RUCHU TURYSTYCZNEGO W PORCIE LOTNICZYM RZESZÓW – JASIONKA ... 59
3.2.1 Informacja o turyście ... *60*
3.2.2 Cele przyjazdu ... *72*
3.2.3 Konsumpcja turystyczna ... *75*
3.2.4 Organizacja wyjazdu ... *79*
3.2.5 Ocena województwa podkarpackiego ... *81*
3.3 SPOSTRZEŻENIA I WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z BADANIA PRZYJAZDOWEGO RUCHU TURYSTYCZNEGO DO WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO ... 85

PODSUMOWANIE ... **87**

BIBLIOGRAFIA ... **89**

ANEKS ... **93**

Wstęp

Turystyka, którą uznaje się niekiedy za jeden z największych przemysłów współczesnego świata, wymaga ciągłych badań i określenia nie tylko stanu czy trendów jej rozwoju, ale także przewidywania struktury popytu na produkty turystyczne w przyszłości. Jako zjawisko społeczno-gospodarcze i poznawczo-rekreacyjne, ma ona charakter złożony. Obejmuje wiele aspektów ruchliwości przestrzennej współczesnego człowieka. Jest ważnym sektorem gospodarki wielu krajów i regionów świata. Może być w końcu przedmiotem indywidualnej działalności gospodarczej oraz jednym ze środków ożywienia społeczno-gospodarczego obszarów stanowiących cel podróży turystycznych. Jednym ze sposobów na przyciągnięcie do danego kraju, regionu czy miejscowości ruchu turystycznego, jest zinwentaryzowanie oraz profesjonalne przedstawienie jego potencjału turystycznego, którego główną składową będzie stanowił odpowiednio zorganizowany, promowany i dostępny na rynku produkt turystyczny.

Rozwój gospodarczy poprzez turystykę, najczęściej jest widoczny w regionach posiadających specyficzne walory i atrakcje turystyczne, a zwłaszcza dobrze rozwiniętą infrastrukturę turystyczną. Uważa się, że Polska ma duże szanse w rywalizacji z innymi krajami o pozyskanie turystów. Bez wątpienia do atrakcyjnych regionów w Polsce można zaliczyć województwo podkarpackie, charakteryzujące się bogatym dziedzictwem kulturowym, sprzyjającymi warunkami przyrodniczymi i dużą powierzchnią obszaru, objętego najwyższymi formami ochrony przyrody. Ponadto region posiada znaczny potencjał lecznictwa uzdrowiskowego oraz niezbędne do tego zasoby wód mineralnych i geotermalnych. Ważną rolę w zwiększaniu przyjazdowego ruchu turystycznego z zagranicy zaczyna odgrywać Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka.

Turystyka stanowi jeden z istotnych priorytetów rozwoju społeczno-gospodarczego województwa, przyjętych w Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007 – 2020. Niestety, obecnie jeszcze nie w pełni wykorzystuje się potencjał turystyczny regionu. Pomimo odpowiednich warunków przyrodniczo – krajobrazowych, sprzyjających uprawianiu różnych form turystyki, istnieje pilna potrzeba poprawy niektórych elementów, wpływających na rozwój oferty, a tym samym ruchu turystycznego w regionie.

Kluczem do skutecznych działań marketingowych, są badania odwiedzających województwo, służące identyfikacji tych segmentów rynku turystycznego, których przedstawiciele są najczęstszymi konsumentami oferty turystycznej regionu. Celem badań przyjazdowego ruchu turystycznego do regionu, których wyniki prezentuje niniejszy Raport, było uzyskanie informacji o jego strukturze w okresie letnim 2009 roku oraz zgromadzenie opinii odwiedzających krajowych i zagranicznych o negatywnych i pozytywnych stronach pobytu w województwie. Członkowie zespołu badawczego oraz autorzy Raportu, niniejszym dziękują wszystkim tym, którzy przyczynili się do podjęcia decyzji o rozpoczęciu badań ruchu turystycznego w województwie podkarpackim, a także właścicielom i administratorom atrakcji turystycznych oraz Zarządowi Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka, którzy takie badania umożliwili.

1 Województwo podkarpackie jako obszar recepcji turystycznej

1.1 Wprowadzenie

Niniejsze opracowanie stanowi efekt końcowy badań ruchu turystycznego w województwie podkarpackim, przeprowadzonych przez pracowników dydaktyczno-naukowych i studentów Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie. Badania zostały zrealizowane w okresie od 1 maja do 30 września 2009 roku w ustalonych punktach badawczych na terenie regionu. Zlokalizowano je w szczególności: w Zespole Zamkowo-Parkowym w Baranowie Sandomierskim, w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka, w Zespole Zamkowo-Parkowym w Krasiczynie, w Muzeum-Zamku w Łańcucie, w Podziemnej Trasie Turystycznej w Rzeszowie, w Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku, na koronie zapory wodnej w Solinie oraz na wierzchowinie Połoniny Wetlińskiej.

Terminologia

W celu klarowności opracowania i jednoznaczności używanych terminów, autorzy Raportu przyjęli, iż:

1. Termin „region" w niniejszym opracowaniu, będzie wykorzystywany jako zamiennik dla określenia „województwo podkarpackie".
2. Termin „Strategia województwa" obejmuje przyjęty przez Sejmik Województwa Podkarpackiego dokument rozwojowy o nazwie „Strategia rozwoju województwa podkarpackiego na lata 2007- 2020"
3. Termin „Strategia turystyczna" obejmuje przyjęty przez Sejmik Województwa Podkarpackiego dokument rozwojowy o nazwie „Strategia rozwoju turystyki w województwie podkarpackim na lata 2007- 2013"
4. Podstawową kategorię w statystyce ruchu turystycznego stanowią tzw. odwiedzający. Zgodnie z terminologią Światowej Organizacji Turystyki (UN WTO)[1] przyjęto, iż są to osoby podróżujące poza codzienne otoczenie, na czas nie dłuższy niż 1 rok, w różnych celach, za wyjątkiem zatrudnienia wynagradzanego w odwiedzanym kraju (regionie lub miejscowości). Kategoria ta obejmuje odwiedzających, którzy przybywają z terenu Polski (tzw. odwiedzających krajowych) oraz przyjeżdżających z zagranicy (tzw. odwiedzających zagranicznych). Wszystkich odwiedzających podzielono z kolei na odwiedzających jednodniowych i turystów.
5. Za odwiedzających jednodniowych uznano tych odwiedzających, którzy przybywają i opuszczają województwo podkarpackie tego samego dnia (nie nocują). Za turystów uznano odwiedzających, którzy korzystają na terenie województwa przynajmniej z jednego noclegu.
6. Użyte w dokumencie określenia „ruch turystyczny w wąskim pojęciu", „prawdziwi turyści" czy też „prawdziwa turystyka" należy odnosić do podróży i ich uczestników, których cele podróży obejmują wypoczynek, zwiedzanie, rozrywkę i rekreację.

[1] Światowa Organizacja Turystyki,, *Terminologia turystyczna – zalecenia WTO,* ONZ-WTO, Warszawa 1995,s. 5-7.

7. Zastosowane w opracowaniu, w części graficznej skróty oznaczają następujące miejsca badań: Bar – Baranów Sandomierski, Kra – Krasiczyn, Łan – Łańcut, PTT – Podziemną Trasę Turystyczną w Rzeszowie, San – Sanok, Sol – Solinę, Wet – Połoninę Wetlińską.

Cel badań

Jak wynika z oficjalnych dokumentów programowych Województwa Podkarpackiego[2], turystyka stanowi jeden z priorytetów rozwojowych gospodarki regionu. Wśród zamierzonych kierunków działań, wskazuje się na konieczność rozwoju marketingu turystycznego województwa, który będzie wspierany systematycznymi **badaniami ruchu turystycznego**. Efektem takich działań ma być dostosowanie form i sposobów promocji oraz jej zasięgu, do wyselekcjonowanych konsumentów produktu turystycznego regionu. Badania, zdaniem autorów „Strategii województwa", powinny także wesprzeć promocję turystyczną regionu w miastach i regionach Europy, z którymi województwo posiada regularne połączenia lotnicze, obsługiwane przez tanich przewoźników. Niniejsze opracowanie, będące efektem pierwszego, zleconego przez Samorząd Województwa Podkarpackiego badania przyjazdowego ruchu turystycznego do regionu, stanowi etap w realizacji postanowień obowiązujących dokumentów programowych.

1.2 Województwo podkarpackie - charakterystyka potencjału turystycznego

Potencjał turystyczny województwa, a także formy i rodzaje ruchu turystycznego, były przedmiotem badań służących opracowaniu dokumentów programowych województwa. W szczególności są nimi: „Strategia województwa" oraz „Strategia turystyczna". Oba wspomniane dokumenty zawierają diagnozę obejmującą turystykę regionu. Z racji, iż „Strategia turystyczna", jest dokumentem o charakterze sektorowym, o wyższym stopniu szczegółowości, należy przytoczyć następujące jej stwierdzenia:

„Obszar województwa podkarpackiego charakteryzuje się znaczącymi walorami i atrakcyjnością turystyczną, które przyciągają turystów do województwa, pomimo zróżnicowanej standardem, często niewystarczającej infrastruktury turystycznej. Region jest znany w Polsce z kultury i sztuki ludowej. Znaczną wartość dla kultury materialnej regionu stanowi tradycyjne budownictwo drewniane, obejmujące zabytkowe obiekty sakralne (kościoły i cerkwie) oraz coraz rzadsze zagrody mieszkalne. O jakości walorów przyrodniczo – krajobrazowych województwa świadczy istnienie dwu parków narodowych: Bieszczadzkiego i Magurskiego oraz licznych parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody. Istotnym czynnikiem rozwoju turystyki są wody mineralne w znanych uzdrowiskach: Iwonicz Zdrój, Rymanów Zdrój, Horyniec Zdrój, Polańczyk Zdrój oraz wody lecznicze w Komańczy, Czarnej, Lesku, Rudawce Rymanowskiej, Krośnie, Rabem i innych. W ostatnich latach w województwie podkarpackim powstały nowe tematyczne szlaki turystyczne. Wyraźnie poprawia się sytuacja dotycząca oferty zimowej. Podkarpackie dysponuje ponad 40 wyciągami narciarskimi, w tym czterema wyciągami krzesełkowymi.

[2] „Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020" i „Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Podkarpackim na lata 2007-2013" przyjęte przez Sejmik Samorządowy Woj. Podkarpackiego.

Działalność turystyczna w województwie podkarpackim koncentruje się przede wszystkim na terenie obszaru południowego. Dobrze rozwijającą się formą turystyki jest agroturystyka. Nadal niewystarczająca jest ilość bazy hotelowo - noclegowej, w tym dużych obiektów konferencyjnych".

W oparciu o publikacje Instytutu Turystyki w Warszawie, autorzy Strategii turystycznej, stwierdzają dalej, iż ruch turystyczny na obszarze województwa podkarpackiego posiada wyraźne cechy sezonowości. Ponad 60% całego ruchu koncentruje się w miesiącach letnich, a szczególnie w okresie wakacyjnym. Do najczęściej przyjeżdżających zaliczono mieszkańców województw: mazowieckiego, małopolskiego i śląskiego, ponadto na długie pobyty – dolnośląskiego i łódzkiego, na krótkie zaś – opolskiego. Podkarpackie miało jeden z najwyższych w Polsce udziałów długich pobytów typowo turystycznych. Udział krótkich pobytów u rodziny lub znajomych był najniższy, a w celach służbowych – jeden z najwyższych. Charakterystyczny dla województwa podkarpackiego był najwyższy w kraju, po pomorskim, udział korzystających z noclegów w obiektach zbiorowego zakwaterowania podczas długich pobytów oraz z obiektów indywidualnego zakwaterowania w czasie krótkich pobytów. Jak już stwierdzono wcześniej, rzadziej, niż w innych województwach korzystano z gościnności krewnych lub znajomych. Równocześnie długie pobyty jesienią, a krótkie zimą miały najwyższy udział w kraju.

W dalszej części audytu turystycznego województwa stwierdzono także, ze podkarpackie ma dość zróżnicowaną bazę noclegową zbiorowego zakwaterowania. Największą liczbą miejsc dysponują hotele i obiekty niesklasyfikowane. Pozostałe obiekty o największej liczbie miejsc, to ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe i wczasowe oraz schroniska (w tym młodzieżowe i szkolne). Stopień wykorzystania miejsc noclegowych w regionie kształtował się poniżej średniej krajowej.

1.3 Uzasadnienie wyboru punktów badawczych ruchu turystycznego w województwie

Jak wynika z przytoczonej wyżej diagnozy oraz innych opracowań obejmujących walory i ruch turystyczny w Polsce i w regionie[3], południowo-wschodnia część kraju jest zaliczana do regionów atrakcyjnych turystycznie. Szczególną pozycję w identyfikacji turystycznej województwa zajmują Bieszczady, obszar górski obrosły legendą ze względu na powojenną jego historię i jej demograficzne, przestrzenne, przyrodnicze i kulturowe konsekwencje. W regionie znajduje się także szereg atrakcji turystycznych o znaczeniu ogólnopolskim lub ponadregionalnym.

Wybór punktów badawczych został dokonany w oparciu o trzy kryteria:

[3] Zob. Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J., *Geografia turystyki Polski,* PWE, Warszawa, 2002, Kruczek Z., Sacha S., *Polska – geografia atrakcji turystycznych*, Proksenia, Kraków, 2002, Werner Z, *Klasyfikacja turystyczna miejscowości i obiektów krajoznawczych w Polsce,* COIT, Warszawa, 1991, Byszewska-Dawidek M., Kulesza I., *Krajowy rynek atrakcji turystycznych*, Instytut Turystyki, Warszawa, 2004.

1. Znaczny stopień koncentracji ruchu turystycznego w wybranym miejscu w województwie. Za miernik koncentracji tego ruchu w danym punkcie (obiekcie lub punkcie geograficznym) uznano roczną liczbę odwiedzających w 2008 roku, przy czym przyjęto, że określenie „znaczny" oznacza, co najmniej 30 tys. osób.
2. Zasadnością objęcia badaniem punktów zlokalizowanych na znacznej powierzchni województwa (dekoncentracja przestrzenna badań).
3. Możliwości poniesienia kosztów badań i opracowania ich wyników, opartych na budżecie nie przekraczającym 14.000 euro.

Jak wynikało z analizy materiałów promocyjnych województwa, do często reklamowanych atrakcji turystycznych regionu należą: Muzeum-Zamek w Łańcucie, Zespół Zamkowo-Parkowy Krasiczynie, Skansen (Park Etnograficzny) Muzeum Budownictwa Ludowego oraz Muzeum Historyczne w Sanoku, Arboretum w Bolestraszycach, Zespół Zamkowo-Parkowy w Baranowie Sandomierskim, Skansen Muzeum Kultury Ludowej w Kolbuszowej, Muzeum Podkarpackie w Krośnie i inne.

W oparciu o obserwacje ruchu turystycznego w regionie, które pracownicy Uczelni prowadzili w czasie realizowanych w terenie zajęć dydaktycznych stwierdzono, że do najliczniej odwiedzanych miejsc w województwie, oprócz wymienionych wyżej obiektów, należą: korona zapory wodnej w Solinie oraz otoczenie schroniska turystycznego PTTK na Połoninie Wetlińskiej. Wycinkowe badania ruchu turystycznego na zaporze i oparte na nich szacunki pozwoliły ustalić, iż w niektóre dni weekendowe, koronę zapory odwiedzało dziennie do 3000 osób.

W toku wyznaczania punktów badawczych, za zasadne uznano potraktowanie priorytetowo terenu Bieszczadów, w których ustanowiono dwa punkty badawcze. Zaliczono do nich wymienione wyżej: otoczenie schroniska na Połoninie Wetlińskiej oraz koronę zapory wodnej w Solinie. W południowej części województwa ustanowiono ponadto punkt badawczy w Sanoku, w Parku Etnograficznym Muzeum Budownictwa Ludowego. We wschodniej części województwa, miejscem badań stał się Zespół Zamkowo-Parkowy w Krasiczynie. Na północy województwa miejsce badań wyznaczono w Zespole Zamkowo-Parkowym w Baranowie Sandomierskim. W centralnej części województwa punkty badawcze wyznaczono w Muzeum-Zamku w Łańcucie oraz przy wejściu do Podziemnej Trasy Turystycznej w Rzeszowie. Ustanowienie punktu badawczego w Rzeszowie, zostało podyktowane prawdopodobieństwem objęcia badaniami osób, które odwiedzają region w celach służbowych i biznesowych.

Kolejny punkt badawczy wyznaczono w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka. Stało się to z racji rozwoju międzynarodowej komunikacji lotniczej łączącej ten port z portami za granicą oraz funkcjonującego połączenia krajowego z Warszawą. Stąd terminal przylotowy na lotnisku, uznano za dobre miejsce do badania przyjazdowego ruchu turystycznego do województwa.

1.4 Charakterystyka miejsc badania ruchu turystycznego w województwie

Na rysunku 1 przedstawiono mapę woj. podkarpackiego z rozmieszczeniem wybranych miejsc koncentracji ruchu turystycznego, w których ustalone zostały punkty badawcze.

Ryc. 1 Rozmieszczenie miejsc badania ruchu turystycznego w woj. podkarpackim

Źródło: Opracowanie własne

Zespół Zamkowo-Parkowy w Baranowie Sandomierskim

Otoczony 14 hektarowym parkiem, zamek w Baranowie Sandomierskim stanowi jeden z najcenniejszych zabytków architektury renesansowej w Polsce. Ten powstały na przełomie XVI i XVII wieku obiekt o kształcie czworoboku, posiada wieże narożne oraz wieżę bramną. Szczególnie efektowny jest wewnętrzny dziedziniec, otoczony z trzech stron krużgankami, z piękną loggią i klatką schodową. Pomimo pożarów w XIX w. oraz okresowych dewastacji, zamek został odrestaurowany w latach 60-tych XX wieku. Dzięki czemu przywrócono dla kultury narodowej cenny obiekt sztuki architektonicznej późnego renesansu. Bywa on niekiedy nazywany „małym Wawelem". Wieloletnia opieka nad Zespołem Zamkowo-Parkowym ze strony Kopalni i Zakładów Przetwórczych Siarki „Siarkopol" w Tarnobrzegu, a od 1997 roku Agencji Rozwoju Przemysłu w Warszawie jest wzorcowym przykładem mecenatu podmiotów nie będących instytucjami kultury, nad dziedzictwem narodowym. Zwiedzanie Zespołu obejmuje oprócz parku i dziedzińca także kaplicę zamkową, historyczne wnętrza ze zbiorem dzieł sztuki, stałą wystawę geologiczno- archeologiczną, a także wystawy czasowe. Wg danych przekazanych przez Dyrekcję, zamek zwiedziło w 2008 roku 38166 osób. Zespół Zamkowo-Parkowy wraz ze znajdującym się tu hotelem, w ramach działalności gospodarczej przyciąga także uczestników konferencji i szkoleń, imprez rodzinnych i towarzyskich, konkursów sztuki kulinarnej i innych imprez.

Zespół Zamkowo-Parkowy w Krasiczynie

Zamek w Krasiczynie został wybudowany w XVI wieku i pomimo burzliwych losów przetrwał do współczesności. Otacza go 9-cio hektarowy park, ze znaczną liczbą rzadkich gatunków drzew i krzewów. Obiekt zamkowy obok Wawelu i wspomnianego zamku w Baranowie Sandomierskim stanowi najcenniejszy zabytek doby renesansu w Polsce. Czworoboczna, obszerna budowla z basztami narożnymi i wieżą bramną, posiada rozległy wewnętrzny dziedziniec. Jest on otoczony krużgankami z piękną loggią. Zamek zdobią attyki, dekoracje typu sgraffito, portale i sztukaterie. Zwiedzanie oprócz parku, obejmuje dziedziniec zamkowy, kaplicę zamkową oraz krypty w Baszcie Boskiej. W 2008 roku zespół Zamkowo-Parkowy w Krasiczynie zwiedziło 80605 osób. Podobnie jak w Baranowie, właścicielem zespołu jest Agencja Rozwoju Przemysłu w Warszawie, która wniosła i wnosi duży wkład w restaurowanie obiektu. W parku otaczającym zamek znajduje się hotel. Tak więc oprócz zwiedzania, w kompleksie w Krasiczynie organizowane są imprezy kulturalne, szkolenia i konferencje, spotkania rodzinne i towarzyskie oraz inne przedsięwzięcia.

Zespół Zamkowo-Parkowy w Łańcucie

Zamek w Łańcucie został wybudowany w XVII wieku, w kształcie czworoboku z wieżami narożnymi. Do gmachu zamku przylegają nowsze budynki. Otacza go duży, bo liczący 33 hektary park krajobrazowy z okazami egzotycznego oraz pomnikowego drzewostanu. Administratorem zespołu jest instytucja kultury o nazwie Muzeum-Zamek w Łańcucie. Podstawowy program zwiedzania obejmuje autentyczne wnętrza zamkowe z XVIII – XIX wieku, oranżerię oraz unikatową kolekcję powozów. Ponadto można zwiedzić zbiory sztuki cerkiewnej, zbiory poświęcone historii miasta Łańcuta i regionu oraz 10-temu Pułkowi Strzelców Konnych, a od połowy 2008 roku także storczykarnię. W roku 2008, zgodnie z informacją uzyskaną z Muzeum-Zamku, sprzedano 395380 biletów wstępu (w tym 39807 do storczykarni). Karnet na zwiedzanie wnętrz zamkowych, oranżerii oraz powozowni, jest w statystyce sprzedaży równoważny 3 biletom wstępu. W oparciu o powyższe szacuje się liczbę odwiedzających zamek na ok. 165 tys. osób. Ponadto wnętrza zamkowe corocznie goszczą uczestników Festiwalu Muzycznego, Międzynarodowych Warsztatów Muzycznych oraz nielicznych konferencji i spotkań okazjonalnych. W kompleksie zabudowań zamkowych prowadzone są usługi hotelarsko-gastronomiczne. Zespół Zamkowo-Parkowy w Łańcucie ze względu wysokie walory historyczne, architektoniczne, artystyczne, a także przyrodnicze jest zaliczany do cennych składowych materialnego dziedzictwa kulturowego Polski. Potwierdzeniem tego, czy też swego rodzaju formą nobilitacji stała się decyzja Prezydenta Polski, który rozporządzeniem z dnia 25 sierpnia 2005 roku[4] nadał mu rangę Pomnika Historii. W opinii Z. Kruczka[5], fakt wpisania zabytku na Listę Pomników Historii, sytuuje go wysoko w rankingu atrakcji turystycznych kraju.

Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku

Park Etnograficzny Muzeum Budownictwa Ludowego jest atrakcyjnie położony pomiędzy rzeką San, a otaczającymi miasto Sanok wzniesieniami górskimi. Obejmuje on obszar 38-miu hektarów, a pod względem ilości eksponowanych, zabytkowych obiektów (ponad 100),

[4] Dziennik Ustaw, Nr 167, poz. 1402

[5] Kruczek Z., *Metody badań atrakcji turystycznych,* [w:] R. Winiarski, W. Alejziak, (red.) *Turystyka w badaniach naukowych*, AWF Kraków, WSIiZ Rzeszów, 2006, s. 232.

jest największym skansenem w Polsce. Podzielony został na pięć sektorów, prezentujących budownictwo ludowe grup etnograficznych zamieszkujących południowo-wschodnią część dawnej Małopolski (Bojków, Łemków, Dolinian, Pogórzan Zachodnich i Pogórzan Wschodnich). Z dużą pieczołowitością odtworzono w Skansenie typowe układy zabudowy wsi i zagospodarowania zagród od XVII do XX wieku. Eksponowane jest budownictwo sakralne, gospodarcze i użyteczności publicznej. O wysokiej atrakcyjności Skansenu stanowi także ekspozycja malarstwa cerkiewnego (XVI-XIX w.), obecnie jedna z najlepszych i największych w kraju. Muzeum jest organizatorem Jarmarków Folklorystycznych, festiwalu muzyki folkowej oraz innych przedsięwzięć. Wg danych przekazanych przez Dyrekcję, w roku 2008 Park Etnograficzny gościł 92730 osób, z czego 17000 stanowili uczestnicy organizowanych tam imprez kulturalnych.

Podziemna Trasa Turystyczna w Rzeszowie

Podziemna Trasa Turystyczna Miasta Rzeszowa została oddana do użytku w 1999 roku. Początkowo jej długość wynosiła 213 m. Końcem 2007 roku, w wyniku prac pod płytą rynku, a następnie jej przebudową, wykonano nowe wejście do trasy. Wydłużona została także jej długość do 369 m oraz zwiększyła się liczba zwiedzanych piwnic. Trasa przebiega pod rynkiem oraz otaczającymi go kamieniczkami na trzech kondygnacjach i składa się z 15-tu korytarzy i 25-ciu piwnic powstałych między XIV a XVIII wiekiem. Poszczególnym piwnicom i korytarzom nadane zostały nazwy, mające związek z ich funkcją oraz z historią miasta. Do atrakcyjności trasy przyczynia się ekspozycja historyczno-edukacyjna, na którą składają się m.in. repliki zbroi rycerskich, broni białej i palnej, wystawa ceramiki użytkowej i ceramicznych zabawek, a także herbów historycznych związanych z miastem i regionem. Po wyjściu z trasy można zwiedzić ekspozycję Muzeum Historii Miasta Rzeszowa. Wg informacji uzyskanych od administratora trasy, w 2008 roku zwiedziło ją 47095 osób. W bieżącym roku już w październiku przekroczono liczbę 80 tys. zwiedzających.

Zapora wodna w Solinie

Zaporę wodną na Sanie w Solinie wybudowano w latach 1960 – 1968. Masywna betonowa konstrukcja ma 664 m długości oraz 82 m wysokości. Jest to największa tego typu budowla w Polsce. Przy zaporze znajduje się hydroelektrownia szczytowo-pompowa z odwracalnymi turbinami, umożliwiającymi przepływ wody z Zalewu Solińskiego do Zalewu w Myczkowcach, jak i w odwrotnym kierunku. Wnętrze zapory i hydroelektrownię udostępnia się dla zwiedzania. Budowa zapory wodnej doprowadziła do powstania największego w Karpatach Polskich oraz największego pod względem pojemności zbiornika zaporowego w kraju. Zapora, jak i zalew są otoczone górami okrytymi w części lasem, co podnosi atrakcyjność krajobrazową miejsca. Spacer po koronie zapory, stanowi składową programu większości objazdowych imprez turystycznych po terenie Bieszczadów. W oparciu o wycinkowe obliczenia i szacunki można określić, że koronę zapory odwiedza rocznie nie mniej niż 300 tys. osób.

Połonina Wetlińska

Słowo „połonina" jest wywodzone od serbskiego „planina", oznaczającego górę z pastwiskami. Połonina Wetlińska jest najdalej wysuniętą na zachód górską łąką, z całego pasma bieszczadzkich połonin. Jak podają źródła historyczne, jeszcze w okresie międzywojennym wypasano na niej bydło. Obecnie teren połoniny wchodzi w skład Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Grzbiet Połoniny ma kręty przebieg. Obniżenie Przełęczy Orłowicza dzieli go na dwie części: mniejszą, zachodnią, ze szczytem Smerek oraz większą, wschodnią. W części wschodniej na wysokości 1255 m znajduje się kulminacja połoniny o nazwie Roh. Na Połoninie znajduje się także schronisko PTTK zwane „Chatką Puchatka". To najwyżej położone schronisko w Bieszczadach (1228 m). Ta część Połoniny, jest jednym z najbardziej znanych i najczęściej odwiedzanych miejsc w górach. Przyczynia się do tego niezbyt forsowne wejście z Przełęczy Wyżnej. Z Połoniny można obserwować piękne panoramy górskie. Jesienią oraz zimą niejednokrotnie występuje zjawisko inwersji (w górach jest cieplej niż w dolinach), co zwiększa widoczność do 150-200 km. Dzięki temu niekiedy mogą być widoczne Tatry. Wg danych przekazanych przez Dyrekcję Bieszczadzkiego Parku Narodowego wejście do Parku, usytuowane na Przełęczy Wyżnej obsłużyło w 2008 roku 57549 osób[6]. Uwzględniając osoby wędrujące grzbietem połoniny, w otoczeniu schroniska na Połoninie Wetlińskiej przebywa rocznie nie mniej niż 70 tys. osób.

Port Lotniczy Rzeszów- Jasionka

Lotnisko w Jasionce wg informacji uzyskanych w Porcie, już od 60 lat obsługuje cywilny ruch pasażerski. Przez wiele lat, jedynym regularnym połączeniem komunikacyjnym Portu leżącego opodal Rzeszowa, były rejsy do Portu Warszawa-Okęcie. Jednakże początkiem lat 90-tych XX-wieku, zostały one na kilka lat przerwane. Po wznowieniu połączenia z Warszawą następował stopniowy rozwój lotniska i portu. Nabrał on znacznego przyspieszenia po 2004 roku, kiedy z racji nowych połączeń port, uzyskał status portu międzynarodowego. Aktualnie Port Lotniczy w Jasionce obsługuje regularne połączenia z Warszawą oraz z Londynem, Nowym Jorkiem, Frankfurtem, Dublinem, Birmingham, Bristolem, Liverpoolem i East Midlands. Okresowo liczne są także połączenia lotami czarterowymi. Jak wynika z informacji prezentowanych w mediach, w roku 2008 z usług portu skorzystało 323838 pasażerów, a rok bieżący, w odróżnieniu do wielu innych portów w Polsce, przyniesie jeszcze większą liczbę obsłużonych podróżnych.

[6] Prędki R., Wybrane zagadnienia dynamiki ruchu turystycznego w Bieszczadzkim Parku Narodowym w latach 2005 i 2008", „Roczniki Bieszczadzkie", XVII (2009), s. 399-409.

2 Metodologia i charakterystyka badań

2.1 Założenia badawcze

Jak już stwierdzono wcześniej, w 2009 roku na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podkarpackiego przeprowadzone zostały badania ruchu turystycznego w woj. podkarpackim. Przedsięwzięcie objęte zostało zadaniem zleconym pt. „Badanie przyjazdowego ruchu turystycznego w wybranych miejscach recepcji turystycznej województwa podkarpackiego w okresie V-IX 2009 roku". W wyniku konkursu ofert, zleceniobiorcą została Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie.

Celem badań było poznanie struktury ruchu turystycznego w województwie podkarpackim w półroczu letnim 2009 r. Tego rodzaju monitoring biorąc pod uwagę liczbę punktów badań ruchu turystycznego oraz planowaną ilość respondentów, nie był jeszcze wg wiedzy autorów niniejszego opracowania, w regionie przeprowadzany.

Na podstawie zgromadzonych danych, zamierzono uzyskać charakterystykę odwiedzających województwo podkarpackie z uwzględnieniem, m.in. płci, wieku, miejsca zamieszkania, wykształcenia, statusu zawodowego i materialnego. Do opisu przyjazdowego ruchu turystycznego za niezbędne uznano zgromadzenie danych obejmujących cel, długość pobytu, towarzystwo w trakcie podróży, wykorzystywane środki transportu, ocenę zgłaszanego zapotrzebowania na usługi i wykorzystywaną infrastrukturę turystyczną. Ponadto zamierzono określić wielkość wydatków poniesionych w trakcie pobytu w województwie w przeliczeniu na 1 osobę oraz zgromadzić negatywne i pozytywne opinie dotyczące regionu i jego oferty turystycznej.

2.2 Metodologia badań

Założono, że badania ruchu turystycznego w woj. podkarpackim zostaną przeprowadzone w pięciu turach czasowych, w okresie od maja do września 2009 r., tj. w jeden dzień weekendowy lub świąteczny oraz w jeden dzień roboczy każdego miesiąca (w II i III kwartale).

Przyjęty w badaniu sposób zbierania danych, opierał się na informacjach uzyskiwanych bezpośrednio w punktach celowo wytypowanych przez zespół badawczy, zlokalizowanych w miejscach popularnych wśród odwiedzających i atrakcjach szczególnie charakterystycznych dla woj. podkarpackiego. Lista wybranych miejsc, w liczbie ośmiu, została zaakceptowana przez Instytucję zlecającą badania, tj. Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego.

Wytypowanymi punktami badawczymi w woj. podkarpackim były:

1. Zespół Zamkowo-Parkowy w Baranowie Sandomierskim – (Bar);
2. Zespół Zamkowo-Parkowy w Krasiczynie (Kra);
3. Muzeum-Zamek w Łańcucie (Łan);
4. Park Etnograficzny Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku (San);
5. Korona zapory wodnej w Solinie (Sol);
6. Wierzchowina Połoniny Wetlińskiej (obok schroniska PTTK) (Wet);
7. Podziemna Trasa Turystyczna w Rzeszowie (PTT);
8. Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka.

Badania objęły losowo wybrane osoby, znajdujące się na terenie woj. podkarpackiego, które zdeklarowały, iż stałe miejsce ich zamieszkania znajduje się poza regionem. Wśród

respondentów, na zasadzie losu wystąpili zarówno uczestnicy indywidualnego, jak i grupowego ruchu turystycznego.

Jak wynika z przywołanych wcześniej danych statystycznych, wybrane miejsca badań charakteryzowała roczna frekwencja przekraczająca 30 tys. odwiedzających. W toku badań, fakt znacznej koncentracji odwiedzających wymienione wyżej miejsca w województwie, znalazł pełne potwierdzenie.

Należy zauważyć, iż w skład ruchu turystycznego wchodzą zarówno odwiedzający spoza województwa, jak i mieszkańcy regionu. Relacje pomiędzy tymi grupami, nie były przedmiotem badań. Jak wykazały obserwacje, liczba odwiedzających, będących mieszkańcami województwa charakteryzowała się zmiennością w czasie, jak i w miejscu badań. Na podstawie badań indywidualnego ruchu turystycznego, przeprowadzonych przez J. Drupkę w 2008 roku w Muzeum-Zamku w Łańcucie, odwiedzający z terenu województwa podkarpackiego stanowili blisko 30% rocznej frekwencji.

Ankietowanie w ramach badań ruchu turystycznego objętych niniejszym Raportem, polegało na przeprowadzeniu wywiadu bezpośredniego (według uprzednio przygotowanego kwestionariusza ankietowego) przez przeszkolonych ankieterów, zgodnie z opracowaną instrukcją, która została szczegółowo przedstawiona podczas szkolenia ankieterów.

Dr Krzysztof Borkowski, kierujący badaniami ruchu turystycznego w woj. małopolskim, zaproponował wykorzystanie kwestionariusza, który był stosowany w trakcie tamtejszych badań.[7] Zespół badawczy przystał na tę propozycję, jednakże z racji obszerności kwestionariusza „krakowskiego" oraz pilotażowego charakteru badań w woj. podkarpackim, dokonał jego skrócenia. Nie objęło ono pytań o charakterze fundamentalnym dla badania oraz tzw. metryczki. Tego rodzaju rozwiązanie może służyć porównaniu uzyskanych wyników lub ich zagregowaniu, obejmującemu obszar Zachodniej i Wschodniej Małopolski.

Ankieta składała się z kilku części, tj.:

- wstępu wyjaśniającego temat oraz cel przeprowadzanych badań, nazwy podmiotu zlecającego badania oraz wykonawcy, numeru ankiety i miejsca pobrania próby;
- części merytorycznej obejmującej 16 pytań, o charakterze zamkniętym i otwartym;
- metryczki obejmującej charakterystykę respondenta, w tym miejsce zamieszkania, dane demograficzne, społeczne i ekonomiczne;
- danych dotyczących ankietera oraz daty pobrania próby.

Kwestionariusz ankiety został przygotowany w dwóch wersjach językowych, tj. polskim oraz angielskim.

Każdy z ankieterów dysponował obydwiema wersjami ankiet. Dla części pytań, które miały charakter otwarty, ich analiza okazała się dość uciążliwa, ze względu na opisowy charakter odpowiedzi. W systemie przetwarzania, dane opisowe były dostępne tylko w zbiorze pytań pierwotnych (a nie kodowanych), co oznaczało konieczność ich analizy odrębnymi narzędziami, np. przy pomocy tabel przestawnych dostępnych w programie Microsoft Exel.

Badania terenowe zostały przeprowadzone z wykorzystaniem dwóch rodzajów kwestionariuszy ankietowych. Pierwszy z kwestionariuszy (załącznik Nr 1) został zastosowany do badań prowadzonych w atrakcjach turystycznych. Drugi (załącznik Nr 2) wykorzystano do

[7] „Badania ruchu turystycznego w Małopolsce w roku 2006", Raport końcowy, red. K. Borkowski i zespół, Małopolska Organizacja Turystyczna, Kraków 2006.

badań w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka. Specyfika miejsca badań, jakim jest port lotniczy (swoista „furtka" wjazdowa) spowodowała konieczność zastosowania zmienionego kwestionariusza. Zrezygnowano w nim z pytań o to, jakie miejsca respondent odwiedził w województwie w toku realizowanej podróży, czy też pozytywnych lub negatywnych doświadczeń będących jego udziałem. Wprowadzono także pytania precyzujące formę połączenia lotniczego oraz przebieg podróży.

Porównanie obu kwestionariuszy wykazuje, że znaczna część pytań występuje w obu z nich. Po dyskusji, zespół autorów Raportu postanowił potraktować badanie przeprowadzone w porcie lotniczym, jako badanie samoistne, a jego wyników nie łączyć z wynikami uzyskanymi w pozostałych siedmiu punktach badań. Nie wyklucza to jednak łączenia wybranych wyników przez odbiorców opracowania. Argumentami przemawiającymi za oddzieleniem wyników badań w porcie lotniczym są: oddzielny kwestionariusz ankietowy oraz brak pytania obejmującego wskazanie środka transportu, którym respondent przybył do regionu. Tym środkiem był wyłącznie samolot. W tej sytuacji włączenie wyników badań tej grupy odwiedzających (300 respondentów, tj. 12,5% całej próby badawczej) przybywających jednym środkiem transportu uznano za zbyt ryzykowne.

Pobieżna analiza wyników uzyskanych od próby „lotniskowej" wskazała na dominację odmiennych celów przyjazdu do regionu oraz bardzo wysoki udział osób zamieszkałych na stałe za granicą, niż miało to miejsce w grupie wyników uzyskanych w pozostałych punktach badań. To skutek badań pasażerów samolotów przybywających z zagranicznych portów lotniczych. W tej sytuacji cenniejszym dla potrzeb marketingu turystycznego województwa wydaje się oddzielne zaprezentowanie charakterystyki tej części ruchu turystycznego (przyjazd samolotem), niż „wmieszanie" ich do wspólnego tygla wynikowego.

Odnosząc się do pozostałych siedmiu miejsc badań, wspólną ich cechą jest to, że mają one rangę atrakcji turystycznych regionu. Dominującym motywem ich odwiedzenia jest wzbogacenie wiedzy krajoznawczej. Odnosząc się do istoty ich atrakcyjności turystycznej, należy zauważyć, iż nie ma ona jednolitego charakteru. Sześć spośród atrakcji to atrakcje antropogeniczne, zaś siódma (Połonina Wetlińska) to atrakcja naturalna.

Wśród atrakcji antropogenicznych – trzy, tj. Muzeum-Zamek w Łańcucie oraz Zespoły Zamkowo-Parkowe w Baranowie Sandomierskim i Krasiczynie, to obiekty historycznej architektury obronnej, otoczone starymi założeniami parkowymi, oferujące zwiedzanie unikatowych wnętrz oraz poznanie ruchomych dzieł sztuki lub ich zbiorów (kolekcji). Podobny charakter posiada Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku, umożliwiające poznanie historycznych obiektów świeckich i sakralnych, ich wnętrz oraz przedmiotów ruchomych i ich zbiorów z wieloetnicznej (także wielokulturowej i wielowyznaniowej) niegdyś, południowej części współczesnego województwa podkarpackiego. Wspomniana wieloetniczność zachowała się w niektórych miejscowościach regionu wzbogacając jego krajobraz kulturowy. Należy podkreślić, że wymienione wyżej atrakcje turystyczne, stanowią składową dziedzictwa kulturowego państwa polskiego i jako takie podlegają ochronie prawnej. Tak więc na ich administratorach ciąży obowiązek ochrony tego dziedzictwa. Równocześnie jest ono udostępniane dla celów turystycznych.

Typową współczesną atrakcją antropogeniczną jest Podziemna Trasa Turystyczna w Rzeszowie. Jak wskazuje jej nazwa, została ona przygotowana i jest eksploatowana wyłącznie w celach turystycznych. Przyczynia się ona do upowszechniania wiedzy o historii miasta i podnosi atrakcyjność turystyczną starej jego części.

Z kolei Zapora Wodna w Solinie to współczesna, antropogeniczna atrakcja turystyczna, której unikatowość zawarta jest w wielkości budowli, jej lokalizacji oraz będącym skutkiem jej budowy, dużym, otoczonym górami zbiorniku wodnym.

Atrakcyjność turystyczną Połoniny Wetlińskiej należy ogólnie wiązać z unikatowością występowania w Polsce dużych łąk, pokrywających wierzchowiny górskie. Tereny połonin objęte są ochroną przyrodniczą, wchodząc w skład Bieszczadzkiego Parku Narodowego. Oprócz atrakcyjności przyrodniczej, stanowią one doskonałe miejsce do obserwacji panoram górskich, a także zapewniają możliwość wędrówek, wytyczonymi po nich szlakami turystycznymi. Połonina Wetlińska oprócz wspomnianych walorów, stanowi często wybierany cel pieszej wędrówki z dwóch jeszcze powodów. Jednym z nich jest zlokalizowane tam schronisko turystyczne (możliwość odpoczynku, konsumpcji gastronomicznej, a niekiedy noclegu) oraz stosunkowo łatwe i niezbyt długie podejście z parkingu dla samochodów, zlokalizowanego na Przełęczy Wyżnej. Tak więc wspomniana Połonina stanowi atrakcyjne, bezpieczne (schronisko) oraz o znacznej dostępności miejsce w górach, co skłania do jego odwiedzenia podczas pobytu w Bieszczadach.

2.3 Charakterystyka przebiegu badań

Badani respondenci, to odwiedzający woj. podkarpackie turyści (co najmniej z jednym noclegiem) oraz odwiedzający jednodniowi, którzy przybyli w różnym celu, m.in. wypoczynkowym, poznawczym, rodzinnym, religijnym, zdrowotnym, itp., W badaniach celowo pominięto przyjazdy, które związane były ze stałą pracą lub nauką na obszarze woj. podkarpackiego. Wszystkie osoby badane, to osoby dorosłe w wieku, co najmniej 18 lat. Minimalną liczebność próby badawczej ustalono na łącznym poziomie 2400 ankiet, tj. po 300 ankiet w każdym z wytypowanych punktów badawczych. Ustalono, że próba o liczebności n=2400 osób gwarantuje dokładność oszacowania na poziomie 3%. W wyniku badań uzyskano 2473 wypełnione arkusze ankietowe. W wyniku wstępnej (formalnej) selekcji oraz selekcji merytorycznej ostatecznie do analizy statystycznej dopuszczono 2417 ankiet.

Zasadą przeprowadzania badań ankietowych była dobrowolność udzielania odpowiedzi przez respondenta. Wybór osoby był dokonywany przez ankieterów w sposób subiektywny i intuicyjny, oparty na obserwacji ludzi. Na wstępie ankieter pytał, czy dana osoba zechce wziąć udział w badaniu ankietowym i udzielić odpowiedzi na pytania zawarte w ankiecie, a następnie, czy mieszka poza województwem podkarpackim, co było warunkiem podjęcia rozmowy. W wielu pytaniach można było wskazać kilka odpowiedzi naraz. Część pytań miała charakter otwarty. Na podstawie informacji uzyskanych od ankieterów można stwierdzić, że dość rzadko występowała sytuacja, w której pytana osoba odmawiała.

Badania ankietowe zostały przeprowadzone zgodnie ze zleceniem Urzędu Marszałkowskiego w okresie od 1 maja do 30 września 2009 roku. Wykonały je zespoły złożone z pracowników naukowo-dydaktycznych oraz studentów Wyższej Szkoły Informatyki Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie, kierunku Turystyka i Rekreacja.

W poszczególnych punktach badawczych zrealizowano je w następujących terminach oraz o różnej częstotliwości badań:

Zespół Pałacowo-Parkowy w Baranowie Sandomierskim: 1 maja, 28 czerwca, 21 i 26 lipca, 21 i 22 sierpnia oraz 13 września.

Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka: 14 maja, 24 czerwca, 29 lipca, 26 sierpnia, 23 oraz 30 września.

Zespół Pałacowo-Parkowy w Krasiczynie: 1 i 21 maja, 13, 26 i 28 czerwca, 17, 18 i 26 lipca, 14 i 16 sierpnia oraz 20 i 27 września.

Muzeum-Zamek w Łańcucie: 1, 2 i 13 maja, 13 czerwca, 18, 23,27 i 29 lipca, 12, 16 i 19 sierpnia oraz 19, 20 i 23 września.

Podziemna Trasa Turystyczna w Rzeszowie: 2, 10, 23, 28, 29 i 30 maja, 9, 12, 14,17,18, 19, 20, 21 i 30 czerwca, 3, 4, 6, 17, 18, 19, 21, 23, 24, 25, 26, 28 i 30 lipca, 4,7, 8, 16 i 19 sierpnia, oraz 6, 20, 23, 25, 26, 27, 29 i 30 września.

Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku: 1, 2 i 3 maja, 10, 11 i 27 czerwca, 11, 12, 18, 24 i 25 lipca, 8, 9, 27, 28 i 29 sierpnia oraz 15 września.

Korona Zapory Wodnej w Solinie: 1 maja, 18 lipca, 7, 8, 21 i 22 sierpnia oraz 19 , 26 i 27 września,

Połonina Wetlińska: 1 maja, 13 czerwca, 1 i 12 lipca, 8 i 20 sierpnia oraz 5, 6 i 15 września.

Wybór terminów badań pozostawiono do dyspozycji każdego z zespołów, przy czym ustalono, iż powinny one zostać przeprowadzone, co najmniej raz w każdym z miesięcy okresu badawczego. Ponadto zgodnie ze zjawiskiem sezonowości w ruchu turystycznym, akcent badawczy powinien objąć miesiące lipiec i sierpień. Ustalono też, że badania będą prowadzone równomiernie w dni weekendowe, jak i w robocze.

Kierownikami poszczególnych zespołów badawczych byli: mgr Wojciech Dobrowolski, mgr Jerzy Drupka, mgr Łukasz Dryniak, prof. nadzw. dr hab. Piotr Gębica, dr Daria Sawaryn, dr Krzysztof Szpara, dr Maciej Jackowski.

Wprowadzanie danych z poszczególnych ankiet do bazy odbywało się przy wykorzystaniu arkusza programu Microsoft Exel, zaś wyniki zapisywane były do pakietu statystycznego SPSS (Statistical Package for the Social Sciences). Program ten wykorzystywany jest do badań ankietowych dla zjawisk społeczno-ekonomicznych. W programie SPSS dokonano analizy danych liczbowych oraz graficznej wizualizacji danych i wyników analiz. Przedstawiono statystyki opisowe, natomiast w tabelach podano wartości procentowe.

2.4 Trudności w realizacji badań

W toku badań wystąpiły dość znaczne zróżnicowania w pracy poszczególnych zespołów. Były one wynikiem odległości dzielącej miejsce badań od Rzeszowa, warunków atmosferycznych, liczebności zespołu badawczego oraz jego mobilności.

Jak już wcześniej stwierdzono, w wyniku badań uzyskano 2473 wypełnione kwestionariusze ankietowe. Do prac analitycznych dopuszczono 2417 kwestionariuszy ankietowych. Wśród odrzuconych kwestionariuszy stwierdzono 14 przypadków objęcia badaniem mieszkańców województwa podkarpackiego, 29 zostało zdyskwalifikowanych z powodu niepełnych wyników lub ich nieczytelności, zaś w 13 przypadkach stwierdzono niezgodność pomiędzy podanym obszarem zamieszkania a kodem pocztowym. Niezgodność ta przekraczała w 3 przypadkach obszar województwa, w 2 przypadkach obszar powiatu, zaś 8 podanych kodów nie znalazło odpowiednika w bazie kodowej Poczty Polskiej.

W trakcie badań wystąpiły następujące trudności lub warunki oddziaływujące na ich przebieg:

1. Wg szacunków ok. 3% osób potencjalnych respondentów nie wyraziło zgody na przeprowadzenie badania.
2. Zdecydowana większość osób objętych badaniem odmówiła osobistego (samodzielnego) wypełnienia kwestionariusza badawczego. W tej sytuacji ankietujący zmuszeni zostali do zadawania pytań i samodzielnego sporządzenia ankiety.
3. W Podziemnej Trasie Turystycznej w Rzeszowie ze względu na zdecydowaną dominację odwiedzających z terenu województwa podkarpackiego, zespół zmuszony był do wielokrotnych badań.
4. W toku badań, stwierdzono znaczną zmienność w natężeniu ruchu turystycznego w miejscach badań zlokalizowanych w atrakcjach turystycznych. Wysokie fale tego ruchu zaobserwowano w dni weekendowe (zwłaszcza w tzw. „długich" weekendach w okresie 1-3 maja oraz 12-14 czerwca) oraz w miesiącach tzw. wysokiego sezonu turystycznego, tj. w lipcu i sierpniu.

3 Analiza wyników badań przyjazdowego ruchu turystycznego w województwie podkarpackim

Zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami, analiza przyjazdowego ruchu turystycznego do regionu objęła odwiedzających wskazane wcześniej atrakcje turystyczne oraz podróżnych przybywających do województwa drogą lotniczą przez port w Jasionce.

3.1 Analiza wyników badań w wybranych atrakcjach turystycznych województwa

3.1.1 Charakterystyka cech respondenta

Tabela 1. Udział Polaków i obcokrajowców w strukturze ruchu turystycznego w atrakcjach turystycznych regionu

Kraj	% osób w punkcie badawczym							
	Bar	Kra	Łan	PTT	San	Sol	Wet	Ogółem
Polska	14,4	14,7	14,3	12,7	14,4	14,6	14,8	100,0
Zagranica	9,0	1,1	24,7	48,3	11,2	4,5	1,1	100,0
Ogółem	14,2	14,2	14,7	14,2	14,3	14,2	14,3	100,0
Kraj	% osób w punkcie badawczym							
	Bar	Kra	Łan	PTT	San	Sol	Wet	Ogółem
Polska	97,3	99,7	92,9	86,0	96,7	98,7	99,7	95,8
Zagranica	2,7	0,3	7,1	14,3	3,3	1,3	0,3	4,2
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: Badania własne

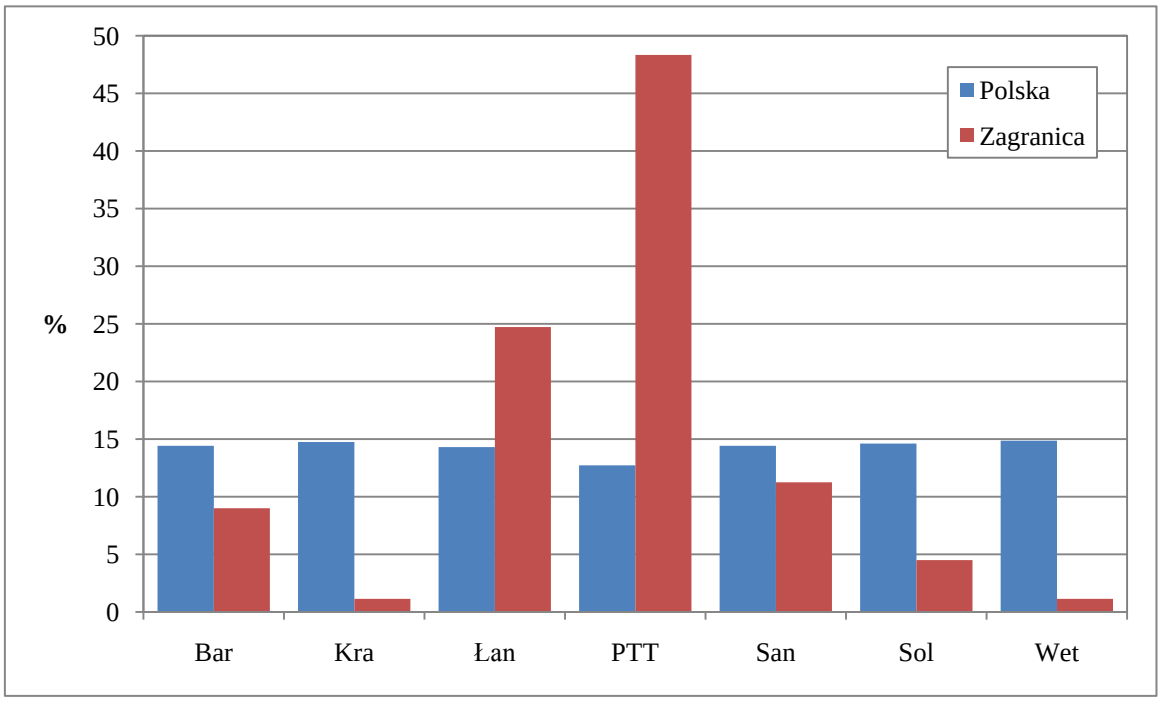

Ryc. 2. Udział ruchu turystycznego z Polski i z zagranicy w poszczególnych punktach badawczych

Źródło: Opracowanie własne

Jak wykazały badania, wśród odwiedzających atrakcje turystyczne regionu, 95,8% stanowili mieszkańcy Polski, a tylko 4,2% przybysze z zagranicy.

Badanie struktury przyjazdów wg krajów zamieszkania wykazało, iż reprezentowani byli przybysze z 15 krajów. Najwięcej odwiedzających atrakcje turystyczne przybyło ze Stanów Zjednoczonych (21,3%), Wlk. Brytanii (20,2%) i Niemiec (12,4%). Mieszkańcy tych trzech krajów stanowili ponad połowę (53,9%) odwiedzających z zagranicy. Wśród cudzoziemców nie było ani jednego mieszkańca Ukrainy.

Jak wynika z oficjalnych danych statystycznych (GUS), wśród cudzoziemców korzystających z bazy noclegowej województwa najliczniej reprezentowani są Ukraińcy (ponad 30%), zaś kolejne miejsca zajmują odwiedzający z Niemiec, Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych. Odnosząc się do danych uzyskanych w toku prezentowanych, wielodniowych badań ruchu turystycznego w regionie, można postawić tezę, iż przybysze z Ukrainy w niewielkim stopniu są uczestnikami turystyki krajoznawczej w regionie.

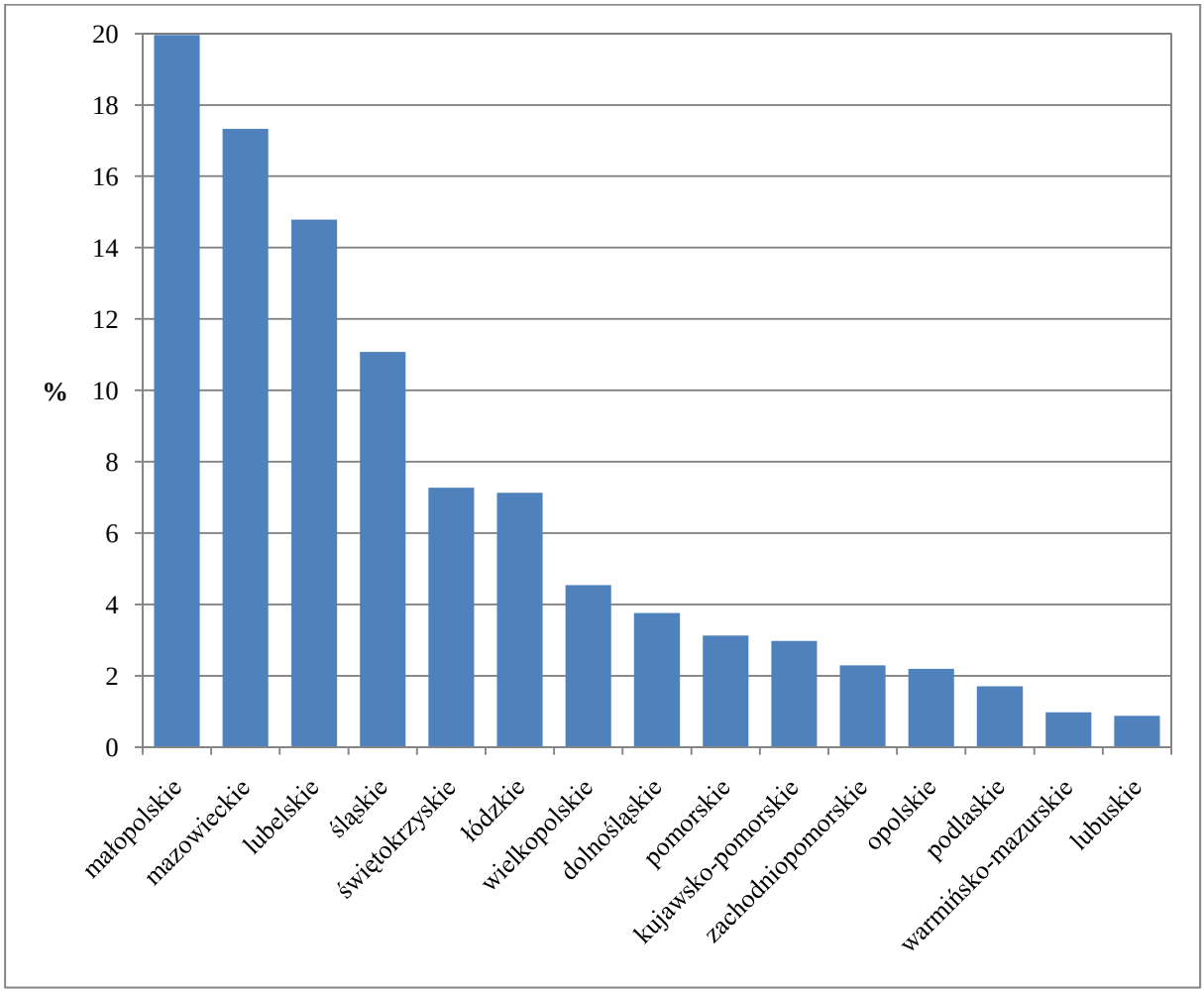

Ryc. 3. Miejsce zamieszkania Polaków odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego wg województw

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 2. Odwiedzający atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego w układzie województw zamieszkania

Województwo	% osób w punkcie badawczym							
	Bar	**Kra**	**Łan**	**PTT**	**San**	**Sol**	**Wet**	**Ogółem**
małopolskie	23,3	15,4	18,6	15,2	32,7	17,4	16,6	20,0
mazowieckie	19,5	12,4	16,6	15,9	18,3	14,1	24,3	17,3
lubelskie	11,3	23,4	11,5	14,4	12,3	22,1	8,3	14,8
śląskie	9,9	8,7	11,9	12,1	18,0	7,7	9,3	11,1
świętokrzyskie	9,2	16,1	4,4	7,2	3,7	6,0	4,3	7,3
łódzkie	2,7	6,4	7,1	5,7	4,3	9,1	14,3	7,1
wielkopolskie	4,1	3,3	7,8	5,3	3,0	4,7	3,7	4,5
dolnośląskie	3,8	2,0	3,7	7,6	2,3	2,3	5,0	3,8
pomorskie	2,7	3,0	4,4	3,8	1,7	3,7	2,7	3,1
kujawsko-pomorskie	3,8	3,3	4,1	3,4	0,7	1,3	4,3	3,0
zachodniopomorskie	4,1	1,0	2,7	4,5	0,7	1,3	2,0	2,3
opolskie	4,8	1,3	2,4	1,5	1,0	2,0	2,3	2,2
podlaskie	0,3	1,7	2,7	0,8	0,0	5,7	0,7	1,7
warmińsko-mazurskie	0,0	1,3	1,0	0,8	0,3	1,0	2,3	1,0
lubuskie	0,3	0,7	1,0	1,9	1,0	1,3	0,0	0,9
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Województwo	**% osób w punkcie badawczym**							
	Bar	**Kra**	**Łan**	**PTT**	**San**	**Sol**	**Wet**	**Ogółem**
małopolskie	16,6	11,2	13,4	9,8	24,0	12,7	12,2	100,0
mazowieckie	16,1	10,4	13,8	11,8	15,5	11,8	20,6	100,0
lubelskie	10,9	23,1	11,2	12,5	12,2	21,8	8,3	100,0
śląskie	12,8	11,5	15,4	14,1	23,8	10,1	12,3	100,0
świętokrzyskie	18,1	32,2	8,7	12,8	7,4	12,1	8,7	100,0
łódzkie	5,5	13,0	14,4	10,3	8,9	18,5	29,5	100,0
wielkopolskie	12,9	10,8	24,7	15,1	9,7	15,1	11,8	100,0
dolnośląskie	14,3	7,8	14,3	26,0	9,1	9,1	19,5	100,0
pomorskie	12,5	14,1	20,3	15,6	7,8	17,2	12,5	100,0
kujawsko-pomorskie	18,0	16,4	19,7	14,8	3,3	6,6	21,3	100,0
zachodniopomorskie	25,5	6,4	17,0	25,5	4,3	8,5	12,8	100,0
opolskie	31,1	8,9	15,6	8,9	6,7	13,3	15,6	100,0
podlaskie	2,9	14,3	22,9	5,7	0,0	48,6	5,7	100,0
warmińsko-mazurskie	0,0	20,0	15,0	10,0	5,0	15,0	35,0	100,0
lubuskie	5,6	11,1	16,7	27,8	16,7	22,2	0,0	100,0
ogółem	14,3	14,6	14,4	12,9	14,6	14,5	14,7	100,0

Źródło: Badania własne

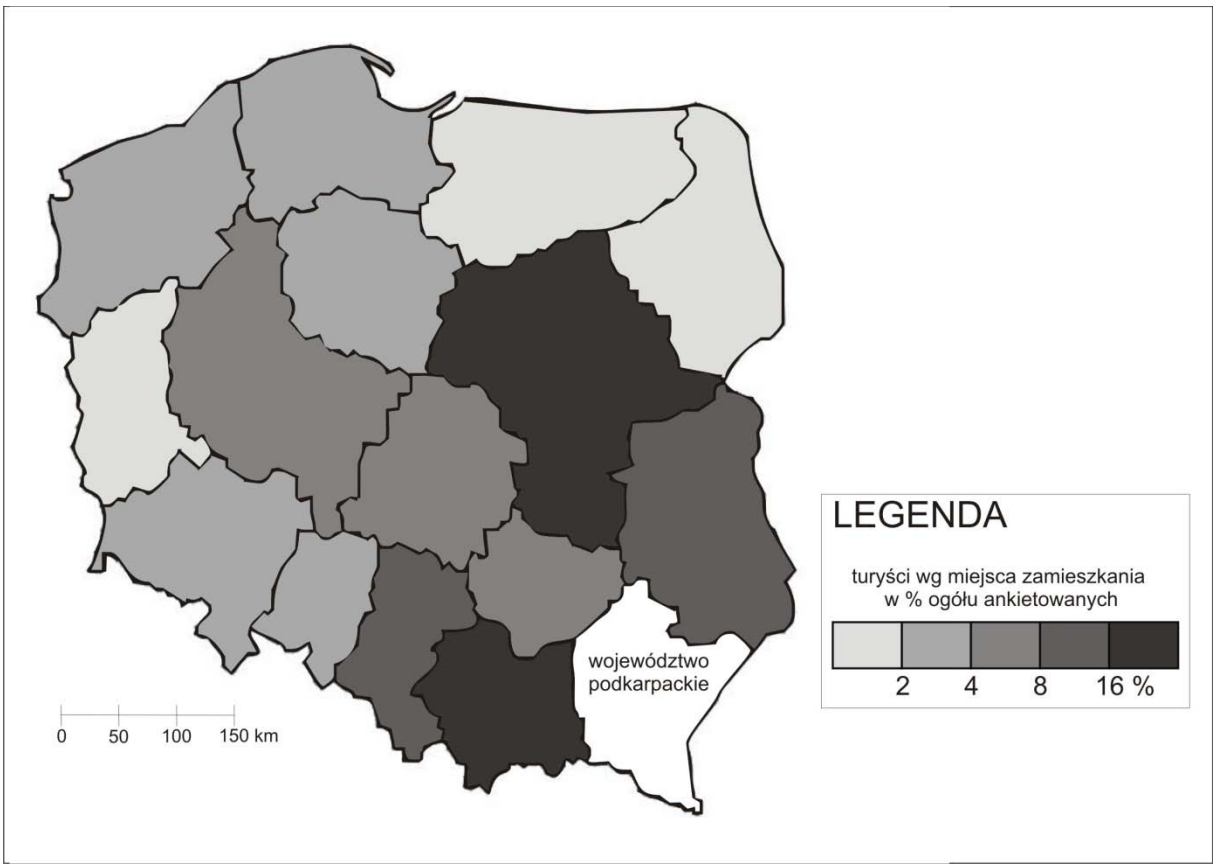

Ryc. 4. Miejsce zamieszkania Polaków odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego w układzie województw
Źródło: Opracowanie własne

Wśród odwiedzających z Polski 75% przybyło do regionu bezpośrednio ze swojego miejsca zamieszkania, a 25% z terenu innego województwa.

Analiza danych, obejmujących województwo, z którego przybyli odwiedzający krajowi wykazała, że reprezentowani byli mieszkańcy wszystkich 16 województw Polski. Dominowali wśród nich zdecydowanie mieszkańcy województw: małopolskiego (19,3%), mazowieckiego (16,8%), lubelskiego (14,5%) i śląskiego (10,8%). Stanowili oni łącznie zdecydowaną większość (61,4%0) odwiedzających atrakcje turystyczne regionu. Z kolei najmniej reprezentowani byli mieszkańcy województw: lubuskiego, warmińsko-mazurskiego, podlaskiego i opolskiego.

Analiza przyjazdowego ruchu turystycznego przeprowadzona w oparciu o badanie kodów pocztowych na poziomie powiatów w Polsce, wykazała, że wśród odwiedzających region, najwięcej osób przybyło z Warszawy (powiat grodzki). Znaczna liczba odwiedzających to mieszkańcy Krakowa. Na kolejnych miejscach uplasowali się odwiedzający z Lublina, Łodzi, Tarnowa, Kielc, Wrocławia i Katowic. Tak więc pierwszą ósemkę jednostek administracyjnych, reprezentowanych w atrakcjach turystycznych regionu tworzą wyłącznie powiaty grodzkie. Pierwszą dziesiątkę zamykają powiaty ziemskie z woj. lubelskiego: biłgorajski i tomaszowski, które graniczą z woj. podkarpackim.

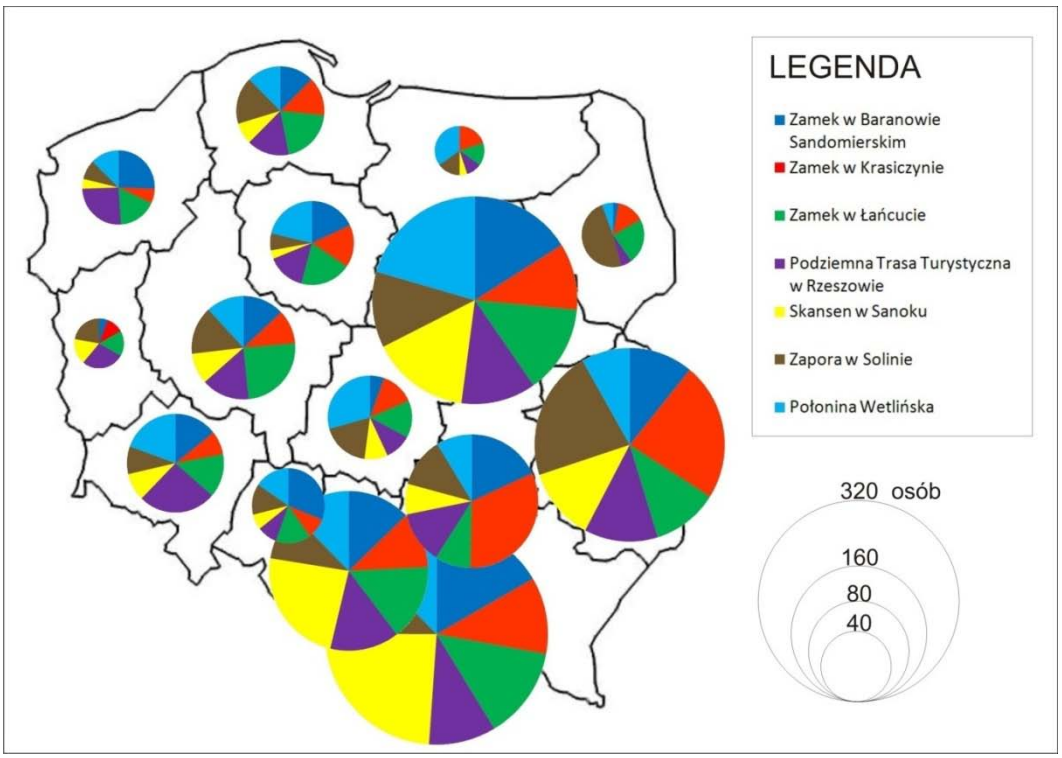

Ryc. 5. Odwiedzane miejsca w regionie przez mieszkańców poszczególnych województw kraju
Źródło: Opracowanie własne

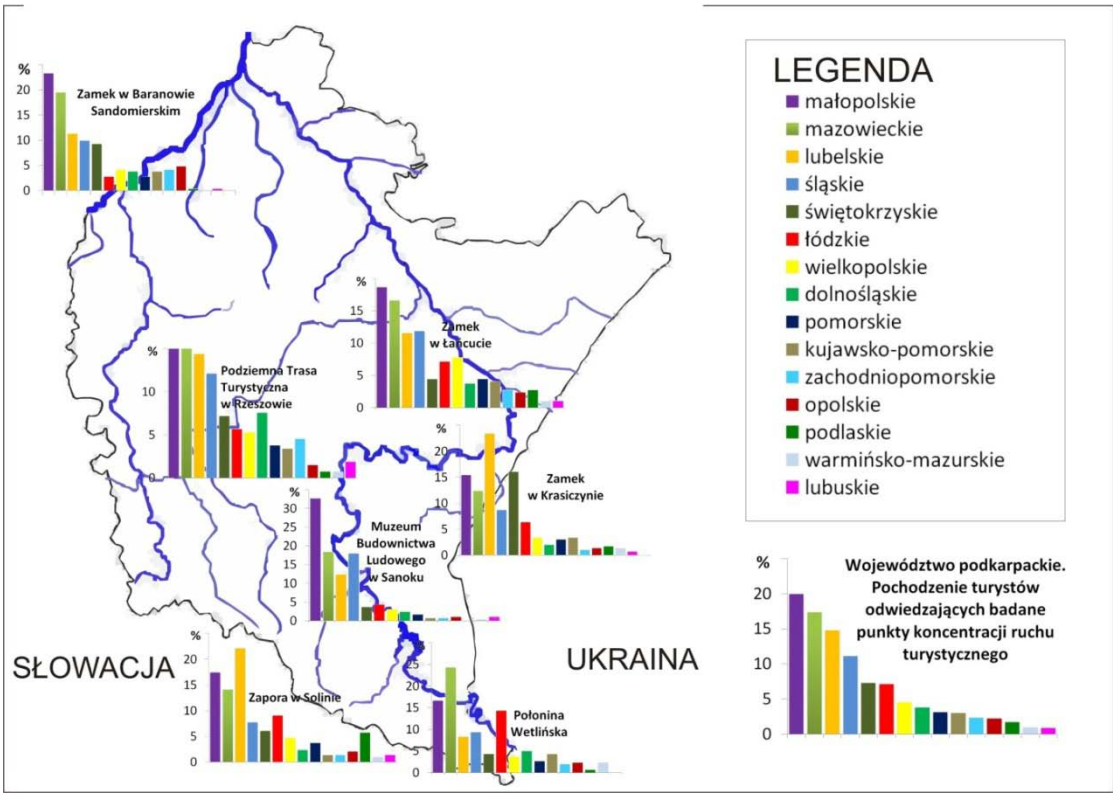

Ryc. 6. Miejsce zamieszkania Polaków odwiedzających badane punkty koncentracji ruchu turystycznego w woj. podkarpackim
Źródło: Opracowanie własne

Tabela 3. Struktura obcokrajowców w atrakcjach turystycznych w woj. podkarpackiego

Kraj	% osób w punkcie badawczym							
	Bar	**Kra**	**Łan**	**PTT**	**San**	**Sol**	**Wet**	**Ogółem**
USA	25,0	0,0	36,4	20,9	0,0	0,0	0,0	21,3
Wielka Brytania	12,5	100,0	4,5	25,6	40,0	0,0	0,0	20,2
Niemcy	0,0	0,0	22,7	2,3	20,0	50,0	100,0	12,4
Irlandia	0,0	0,0	0,0	9,3	20,0	25,0	0,0	7,9
Kanada	37,5	0,0	9,1	4,7	0,0	0,0	0,0	7,9
Słowacja	0,0	0,0	0,0	14,0	0,0	0,0	0,0	6,7
Holandia	0,0	0,0	0,0	9,3	0,0	0,0	0,0	4,5
Włochy	0,0	0,0	9,1	4,7	0,0	0,0	0,0	4,5
Hiszpania	25,0	0,0	4,5	0,0	0,0	0,0	0,0	3,4
Francja	0,0	0,0	0,0	2,3	20,0	0,0	0,0	3,4
Austria	0,0	0,0	4,5	0,0	0,0	25,0	0,0	2,2
Australia	0,0	0,0	4,5	2,3	0,0	0,0	0,0	2,2
Węgry	0,0	0,0	4,5	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1
Czechy	0,0	0,0	0,0	2,3	0,0	0,0	0,0	1,1
Bułgaria	0,0	0,0	0,0	2,3	0,0	0,0	0,0	1,1
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kraj	**% osób w punkcie badawczym**							
	Bar	**Kra**	**Łan**	**PTT**	**San**	**Sol**	**Wet**	**Ogółem**
USA	10,5	0,0	42,1	47,4	0,0	0,0	0,0	100,0
Wielka Brytania	5,6	5,6	5,6	61,1	22,2	0,0	0,0	100,0
Niemcy	0,0	0,0	45,5	9,1	18,2	18,2	9,1	100,0
Irlandia	0,0	0,0	0,0	57,1	28,6	14,3	0,0	100,0
Kanada	42,9	0,0	28,6	28,6	0,0	0,0	0,0	100,0
Słowacja	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Holandia	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Włochy	0,0	0,0	50,0	50,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Hiszpania	66,7	0,0	33,3	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Francja	0,0	0,0	0,0	33,3	66,7	0,0	0,0	100,0
Austria	0,0	0,0	50,0	0,0	0,0	50,0	0,0	100,0
Australia	0,0	0,0	50,0	50,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Węgry	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Czechy	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Bułgaria	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Ogółem	9,0	1,1	24,7	48,3	11,2	4,5	1,1	100,0

Źródło: Badania własne

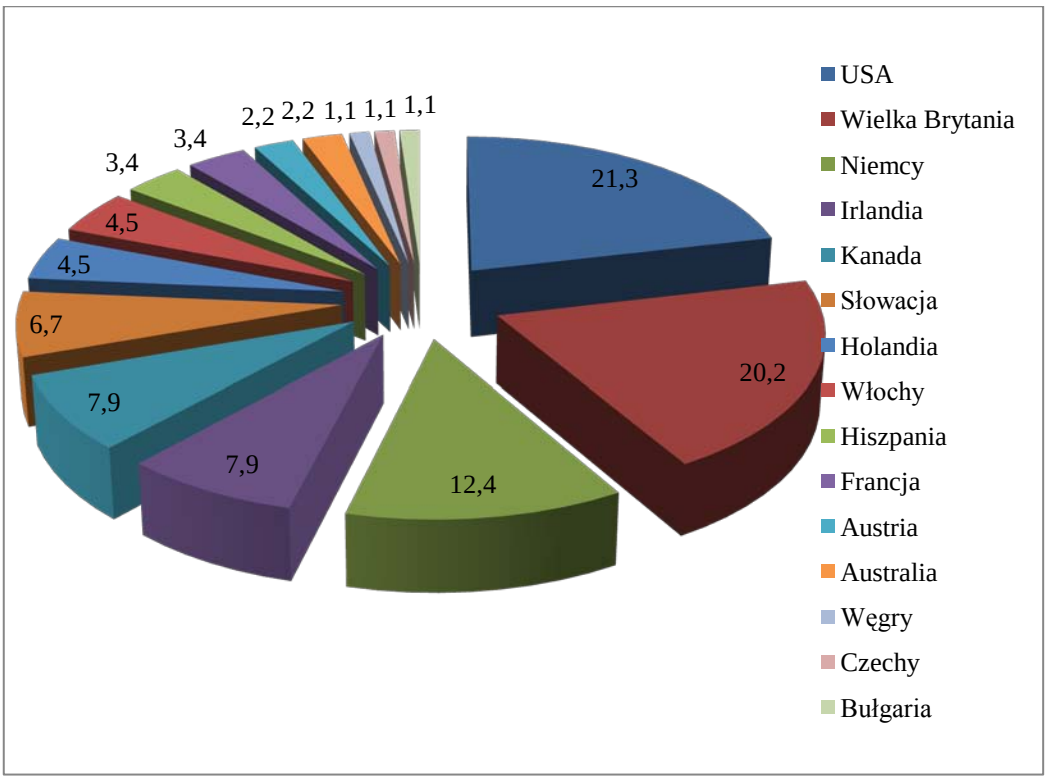

Ryc. 7. Struktura obcokrajowców w ruchu turystycznym w atrakcjach woj. podkarpackiego.
Źródło: Opracowanie własne

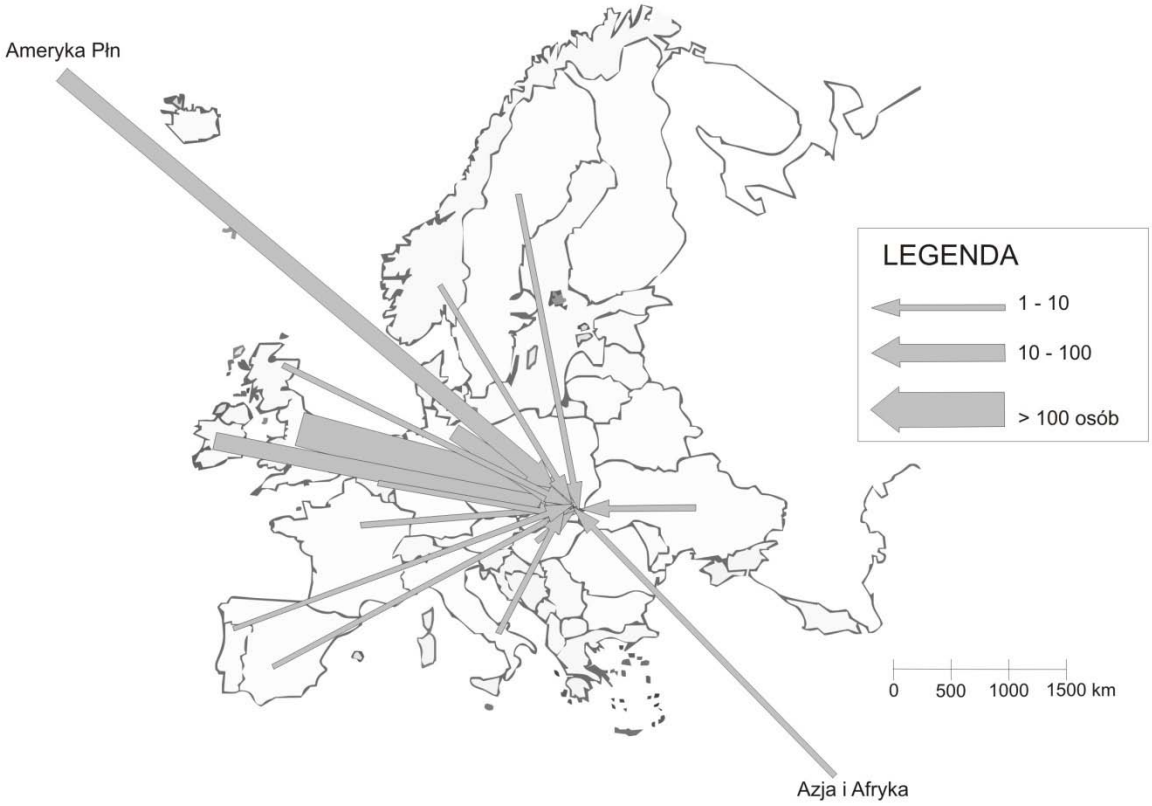

Ryc. 8. Miejsce zamieszkania obcokrajowców odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego wg państw i kontynentów
Źródło: Opracowanie własne

Największą frekwencją wśród obcokrajowców cieszyły się takie miejsca w woj. podkarpackim, jak: Podziemna Trasa Turystyczna (48,3%) oraz Muzeum-Zamek w Łańcucie (24,7%). Kolejnymi obiektami chętnie odwiedzanymi przez przybyszów z zagranicy były: Park Etnograficzny Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku (11,2%) oraz Zespół Pałacowo-Parkowy w Baranowie Sandomierskim (9,0% ogółu cudzoziemców). Z kolei badanie przeprowadzone w Zespole Zamkowo-Parkowym w Krasiczynie, nie dostarczyło danych o ruchu turystycznym cudzoziemców, zaś na Połoninie Wetlińskiej byli oni nieliczni. W oparciu o rozmowy przeprowadzone z ankieterami ustalono, że na wyniki badania w niewielkim stopniu wpłynął fakt posługiwania się wyłącznie formularzami w języku polskim i angielskim. W rezultacie nie objęto badaniem kilkunastu cudzoziemców, z którymi nie została nawiązana komunikacja językowa. Można wyrazić przypuszczenie, że o zróżnicowanym poziomie ruchu turystycznego obcokrajowców w poszczególnych punktach woj. podkarpackiego, zdecydowało położenie obiektów i ich dostępność komunikacyjna, jak również bliskość stolicy województwa.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że odwiedzający z krajów sąsiadujących bezpośrednio z woj. podkarpackim, tj. ze Słowacji stanowili 6,7% ogółu obcokrajowców, natomiast nie stwierdzono obecności turystów z Ukrainy. Równocześnie oficjalne dane statystyczne obejmujące korzystanie z miejsc noclegowych w woj. podkarpackim dowodzą znacznego ich udziału wśród nocujących.

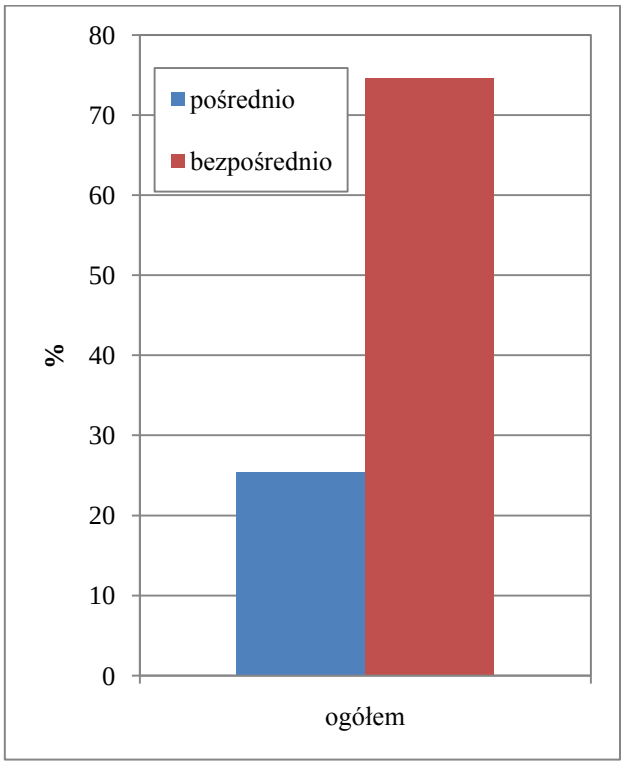

Ryc. 9. Odsetek respondentów przybyłych do woj. podkarpackiego bezpośrednio ze swego miejsca zamieszkania
Źródło: Opracowanie własne

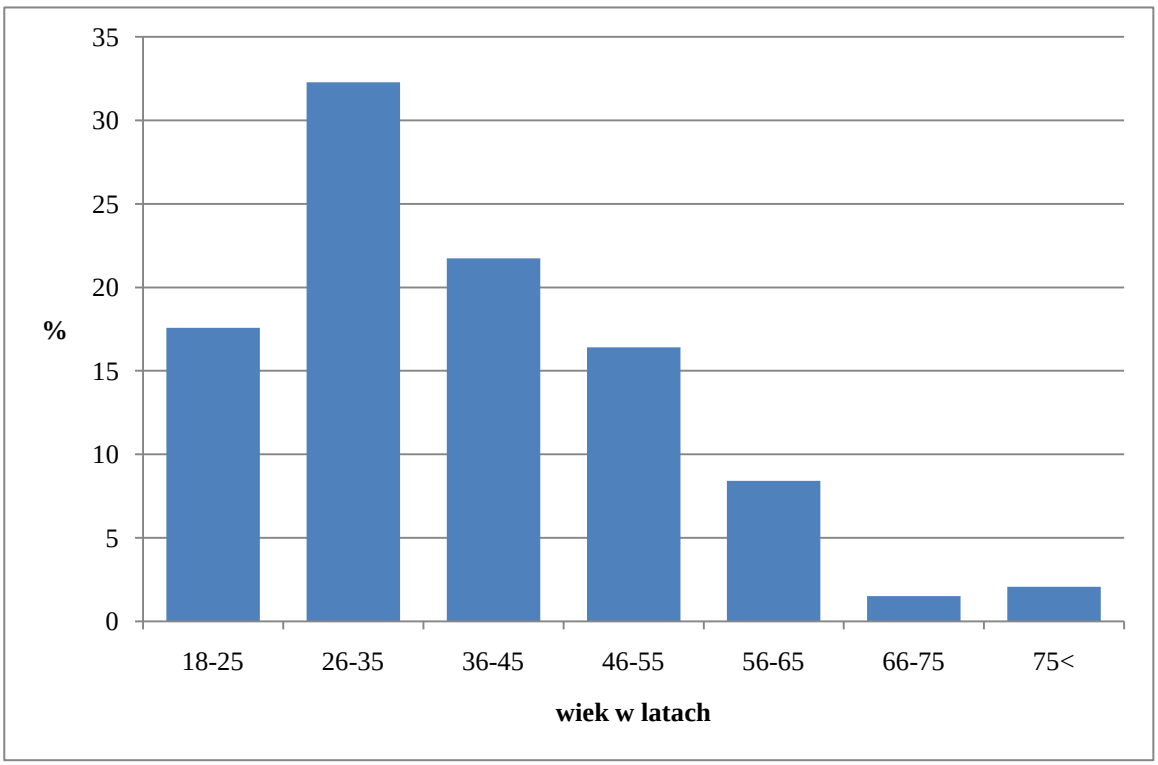

Ryc. 10. Struktura wieku odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego.
Źródło: Opracowanie własne

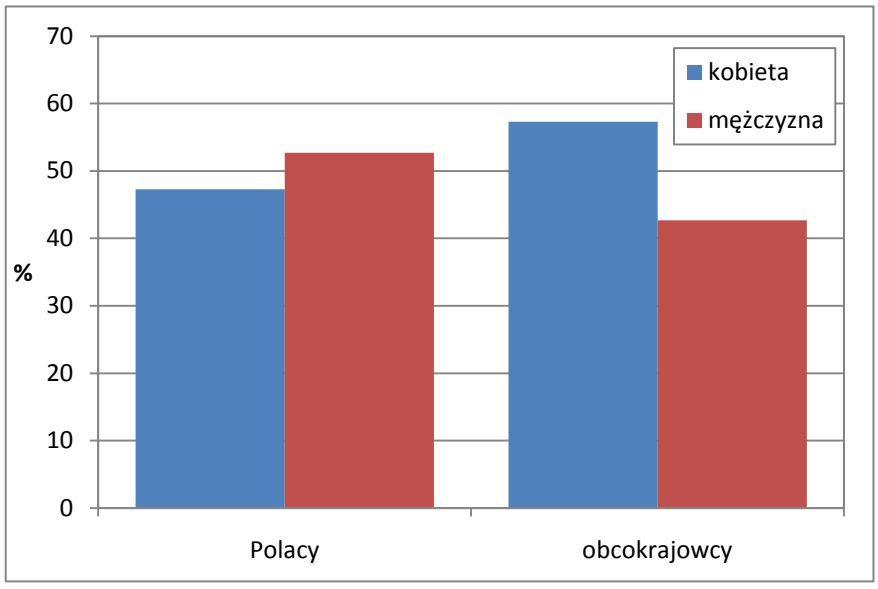

Ryc. 11. Struktura płci odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego
Źródło: Opracowanie własne

Tabela 4. Struktura wieku odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego wg punktów badawczych

Wiek (w latach)	% odpowiedzi w punkcie badawczym							Ogółem %
	Bar	Kra	Łan	PTT	San	Sol	Wet	
18-25	15,3	16,7	7,7	23,3	14,6	27,7	18,2	17,6
26-35	23,7	38,0	24,4	34,3	38,4	29,7	37,7	32,3
36-45	21,0	24,7	25,3	18,7	29,8	12,3	20,2	21,7
46-55	18,7	15,0	25,3	12,7	12,9	16,7	13,2	16,4
56-65	13,0	5,3	14,7	6,3	3,0	9,7	6,6	8,4
66-75	2,7	0,0	2,6	2,7	0,7	1,3	0,7	1,5
75<	5,7	0,3	0,0	2,0	0,7	2,7	3,3	2,1
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Wiek (w latach)	**% odpowiedzi w punkcie badawczym**							**Ogółem %**
	Bar	**Kra**	**Łan**	**PTT**	**San**	**Sol**	**Wet**	
18-25	12,4	13,4	6,5	18,8	11,8	22,3	14,8	100,0
26-35	10,4	16,7	11,1	15,1	17,0	13,0	16,7	100,0
36-45	13,7	16,1	17,2	12,2	19,6	8,0	13,3	100,0
46-55	16,1	13,0	22,8	11,0	11,2	14,4	11,5	100,0
56-65	21,9	9,0	25,8	10,7	5,1	16,3	11,2	100,0
66-75	25,0	0,0	25,0	25,0	6,3	12,5	6,3	100,0
75<	38,6	2,3	0,0	13,6	4,5	18,2	22,7	100,0
ogółem	14,2	14,2	14,7	14,2	14,3	14,2	14,3	100,0

Źródło: Badania własne

Wśród odwiedzających atrakcje turystyczne regionu dominowały osoby w przedziale wiekowym 26-35 lat. Dotyczy to zarówno odwiedzających krajowych, jak i zagranicznych. Drugą, choć zdecydowanie mniejszą co do liczebności grupę, stanowiły osoby w wieku 36-45 lat, przy czym były one liczniej reprezentowane wśród Polaków, niż wśród odwiedzających z zagranicy. Trzecią, nieco mniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 18-25 lat.

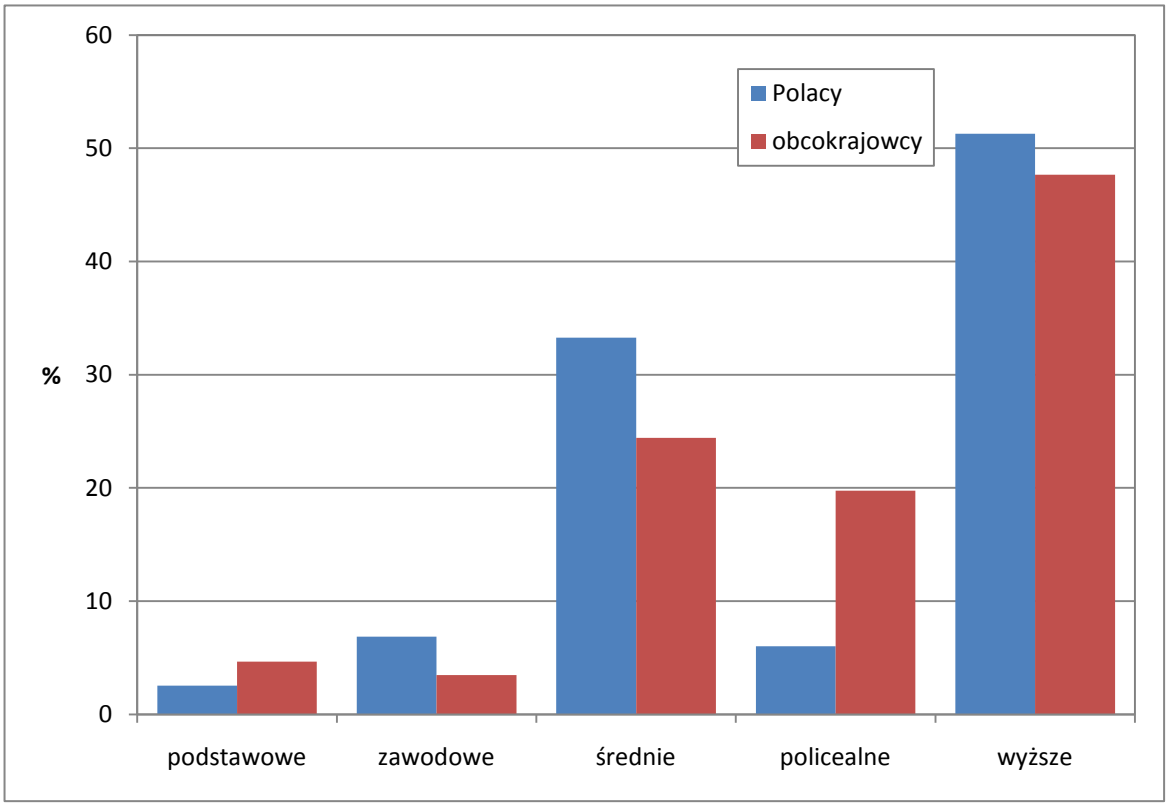

Ryc. 12. Struktura wykształcenia odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego (według Polaków i obcokrajowców)
Źródło: Opracowanie własne

Wśród odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego przeważały osoby z wyższym wykształceniem, zarówno wśród odwiedzających krajowych (51%), jak i zagranicznych (48%). Kolejną grupę respondentów rozpatrywanych z punktu widzenia wykształcenia, stanowiły osoby ze średnim wykształceniem. Wśród odwiedzających krajowych było ich 33%, zaś wśród obcokrajowców 25%. Nieliczną grupę stanowili respondenci o wykształceniu zawodowym - 5,0% wśród obcokrajowców oraz 3% wśród krajowych odwiedzających.

Tabela 5. Struktura aktywności zawodowej odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego wg punktów badawczych

Kategoria	% odpowiedzi w punkcie badawczym							Ogółem %
	Bar	Kra	Łan	PTT	San	Sol	Wet	
nieaktywni zawodowo	39,7	40,3	25,6	39,7	23,8	39,0	27,5	33,6
aktywni zawodowo	60,3	59,7	74,4	60,3	76,2	61,0	72,5	66,4
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kategoria	**% odpowiedzi w punkcie badawczym**							**Ogółem %**
	Bar	**Kra**	**Łan**	**PTT**	**San**	**Sol**	**Wet**	
nieaktywni zawodowo	16,7	17,0	11,3	16,7	10,1	16,5	11,7	100,0
aktywni zawodowo	12,9	12,7	16,5	12,9	16,4	13,0	15,6	100,0
ogółem	14,2	14,2	14,7	14,2	14,3	14,2	14,3	100,0

Źródło: Badania własne

Tabela 6. Struktura nieaktywnych zawodowo w atrakcjach turystycznych woj. podkarpackiego wg punktów badawczych

Kategoria	% odpowiedzi w punkcie badawczym							Ogółem %
	Bar	Kra	Łan	PTT	San	Sol	Wet	
uczeń	18,5	9,9	8,8	5,9	4,2	6,0	13,3	9,7
student	26,9	39,7	18,8	43,7	48,6	45,3	36,1	37,3
osoba zajmująca się domem	11,8	17,4	12,5	16,8	15,3	11,1	20,5	14,9
bezrobotny	10,1	9,9	1,3	9,2	16,7	15,4	7,2	10,1
emeryt lub rencista	32,8	23,1	58,8	24,4	15,3	22,2	22,9	28,0
ogółem nieaktywni zawodowo	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kategoria	**% odpowiedzi w punkcie badawczym**							**Ogółem %**
	Bar	**Kra**	**Łan**	**PTT**	**San**	**Sol**	**Wet**	
uczeń	31,9	17,4	10,1	10,1	4,3	10,1	15,9	100,0
student	12,1	18,1	5,7	19,6	13,2	20,0	11,3	100,0
osoba zajmująca się domem	13,2	19,8	9,4	18,9	10,4	12,3	16,0	100,0
bezrobotny	16,7	16,7	1,4	15,3	16,7	25,0	8,3	100,0
emeryt lub rencista	19,6	14,1	23,6	14,6	5,5	13,1	9,5	100,0
ogółem nieaktywni zawodowo	16,7	17,0	11,3	16,7	10,1	16,5	11,7	100,0

Źródło: Badania własne

Badanie aktywności zawodowej odwiedzających atrakcje turystyczne regionu wykazało, że 2/3 to osoby pracujące, zaś 1/3 to osoby nieaktywne zawodowo. Wśród osób nieaktywnych zawodowo zdecydowanie dominowali studenci. Drugą, co liczebności grupą byli emeryci i renciści, zaś kolejnymi gospodynie domowe, bezrobotni i uczniowie.

W grupie osób aktywnych zawodowo najliczniejszą grupą okazali się urzędnicy (11,4%), kolejno przedsiębiorcy i nauczyciele (nieznacznie ponad 8%), a następnie handlowcy (niewiele ponad 7%). Osoby reprezentujące inne zawody stanowiły poniżej 4%. Wśród odwiedzających najmniej liczną grupę stanowili rolnicy, pracownicy fizyczni oraz mechanicy (poniżej 1%).Należy wspomnieć, iż z racji otwartego charakteru pytania, uzyskano liczne odpowiedzi, których pomimo starań, nie udało się w zasadny sposób uporządkować. Wśród dominujących grup zawodowych, byli zarówno reprezentanci sektora budżetowego, przedsiębiorcy i kadra zarządzająca, jak również handlowcy i pracujący w transporcie.

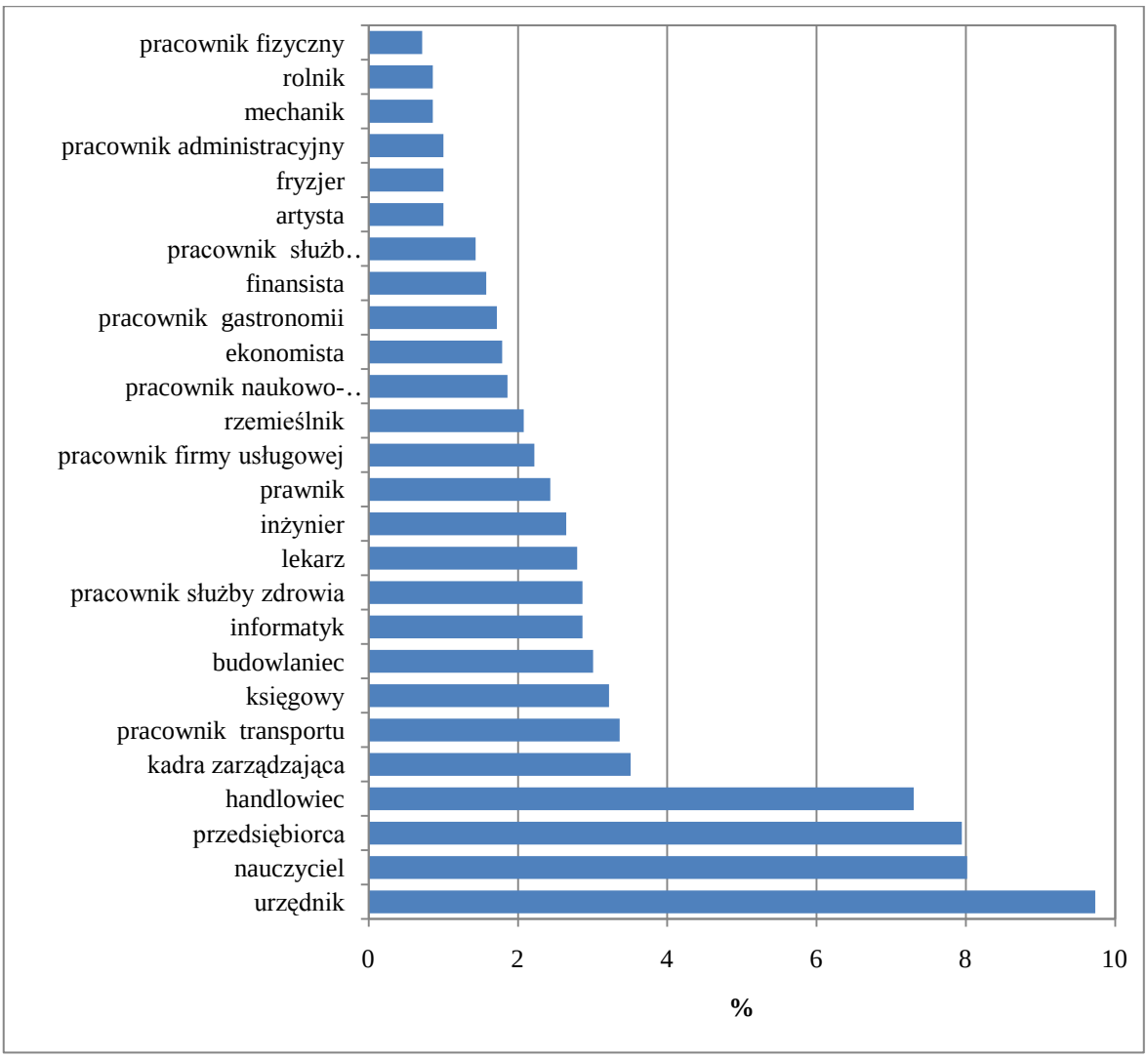

Ryc. 13. Struktura najliczniejszych grup zawodowych wśród aktywnych zawodowo, odwiedzających atrakcje turystyczne w woj. podkarpackim
Źródło: Opracowanie własne

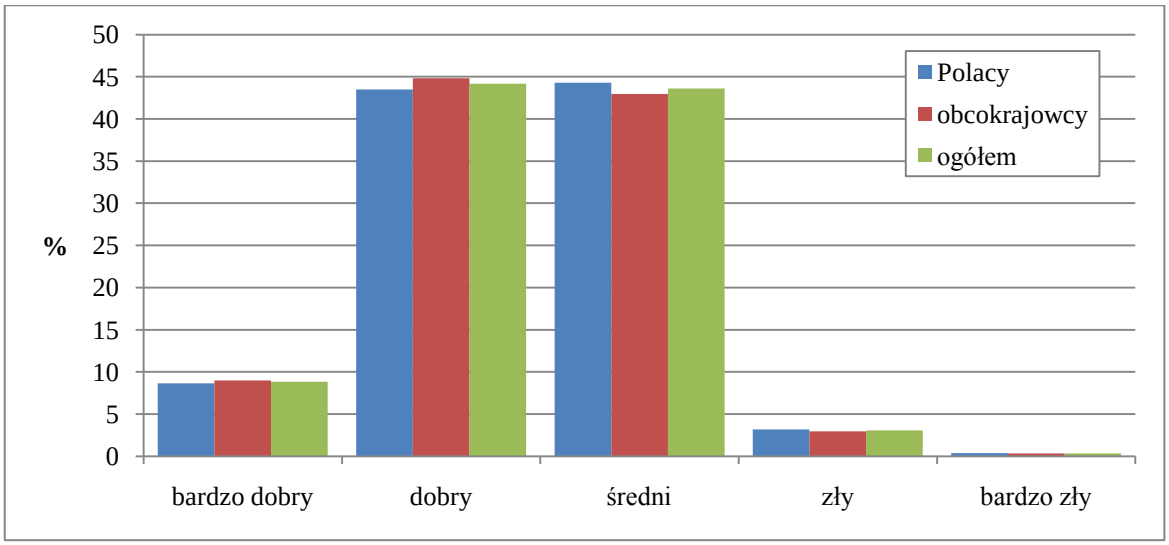

Ryc. 14. Status materialny odwiedzających atrakcje turystyczne w woj. podkarpackim
Źródło: Opracowanie własne

Ocena statusu materialnego osób odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego wykazała, że zdecydowana większość osób charakteryzowała się dobrym i średnim stanem materialnym (w przedziale 43–45% ogółu odpowiedzi). Dotyczyło to zarówno Polaków, jak też obcokrajowców. Bardzo dobry status materialny zdeklarowało po ok. 9% respondentów krajowych i zagranicznych, natomiast status zły i bardzo zły podało poniżej 3% osób. Śladowo zdeklarowano zły status materialny.

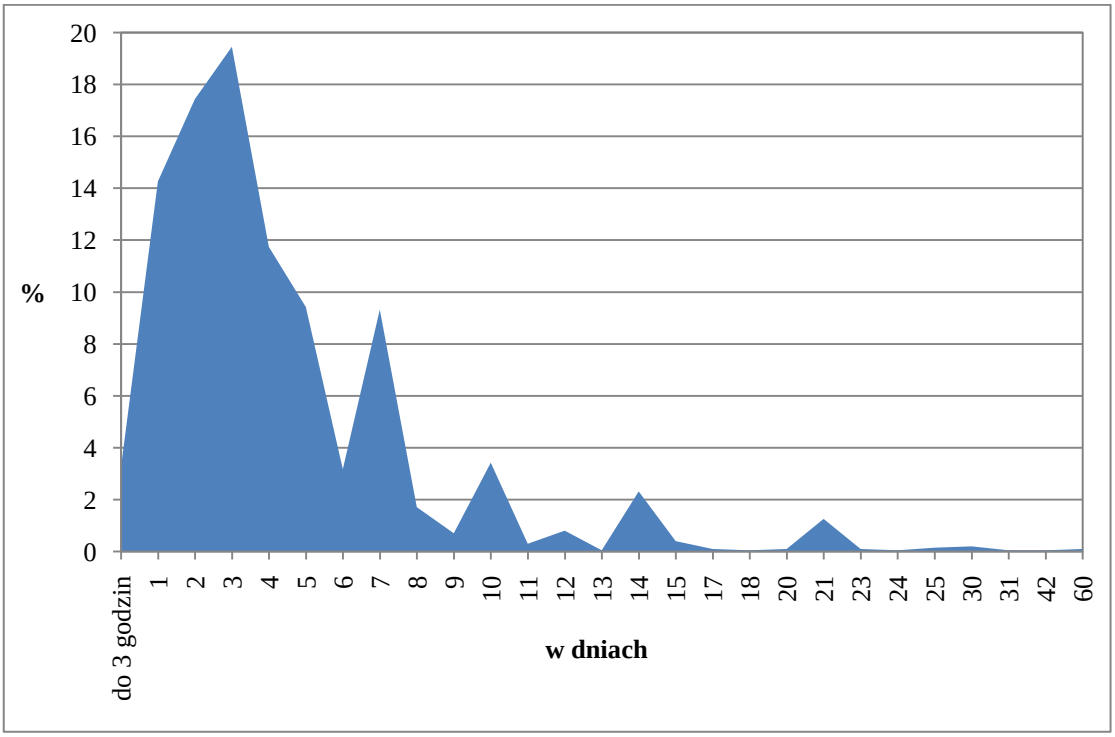

Ryc. 15. Czas pobytu w regionie odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego
Źródło: Opracowanie własne

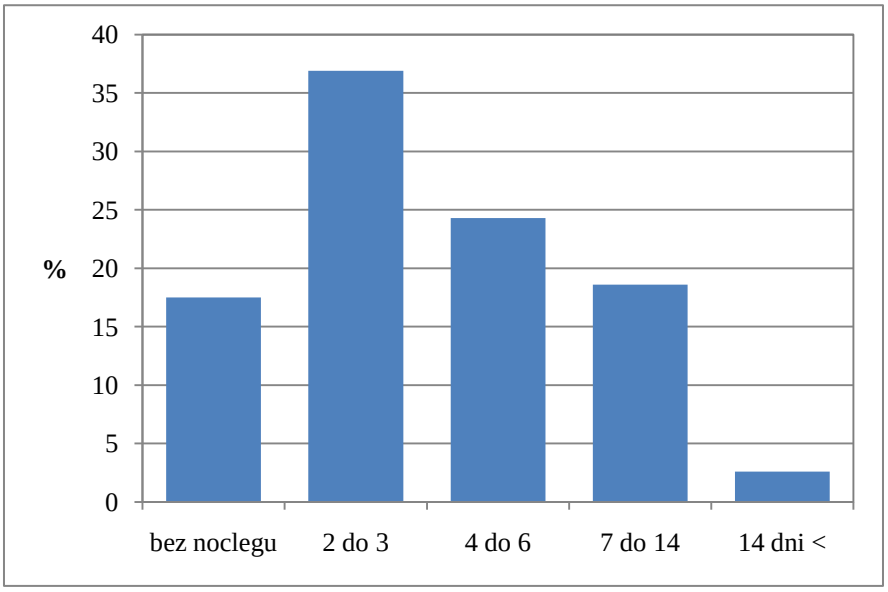

Ryc. 16. Struktura długości pobytu w regionie odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 7. Struktura długości pobytu w regionie odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego wg punktów badawczych

Długość pobytu	% odpowiedzi w punkcie badawczym							Ogółem %
	Bar	Kra	Łan	PTT	San	Sol	Wet	
bez noclegu	42,3	11,3	25,0	12,3	6,9	15,3	6,0	17,5
od 2 do 3 dni	31,3	40,3	35,9	37,4	26,3	46,3	39,4	36,9
od 4 do 6 dni	13,3	33,0	17,0	26,1	28,6	18,0	35,8	24,3
od 7 do 14 dni	8,7	15,3	21,2	21,8	34,7	14,7	17,2	18,6
15 dni i więcej	4,3	0,0	1,0	2,4	3,5	5,7	1,7	2,6
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Długość pobytu	**% odpowiedzi w punkcie badawczym**							**Ogółem %**
	Bar	**Kra**	**Łan**	**PTT**	**San**	**Sol**	**Wet**	
bez noclegu	36,6	9,8	22,5	7,5	5,2	13,3	5,2	100,0
od 2 do 3 dni	12,8	16,5	15,3	10,8	9,3	19,0	16,3	100,0
od 4 do 6 dni	8,3	20,5	11,0	11,4	15,3	11,2	22,4	100,0
od 7 do 14 dni	7,0	12,4	17,8	12,4	24,3	11,9	14,1	100,0
15 dni i więcej	25,0	0,0	5,8	9,6	17,3	32,7	9,6	100,0
Ogółem	15,1	15,1	15,7	10,6	13,1	15,1	15,2	100,0

Źródło: Badania własne

Jak wykazały badania, wśród odwiedzających atrakcje turystyczne województwa 17,5% to odwiedzający jednodniowi. Pozostali, tj. 82,5% odwiedzających to turyści, a więc osoby korzystające z przynajmniej jednego noclegu. Analiza wyników obejmujących długość pobytu turystów w regionie wykazała, że większość spośród nich przebywa w województwie stosunkowo krótko. Najczęściej są to pobyty trwające do 3 lub 6 dni. Niewiele ponad 20% odwiedzających atrakcje turystyczne regionu, zdeklarowało pobyt trwający ponad 7 dni.

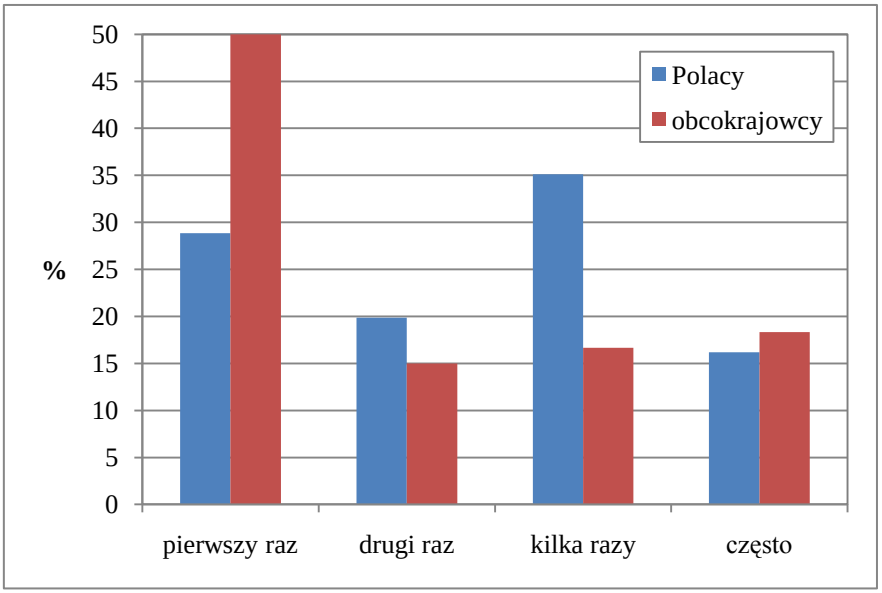

Ryc. 17. Częstość pobytu na terenie woj. podkarpackiego odwiedzających atrakcje turystyczne regionu

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 8. Częstość pobytu na terenie woj. podkarpackiego wg województw

województwo	% odpowiedzi w punkcie badawczym				
	pierwszy raz	drugi raz	byłem kilka razy	jestem często	Ogółem
dolnośląskie	24,7	20,8	42,9	11,7	100,0
kujawsko-pomorskie	36,7	18,3	36,7	8,3	100,0
lubelskie	22,8	19,1	36,2	21,8	100,0
lubuskie	27,8	5,6	55,6	11,1	100,0
łódzkie	39,3	13,1	37,9	9,7	100,0
małopolskie	18,4	20,7	40,9	19,9	100,0
mazowieckie	31,1	20,9	31,7	16,3	100,0
opolskie	26,7	20,0	31,1	22,2	100,0
podlaskie	55,9	8,8	26,5	8,8	100,0
pomorskie	39,1	35,9	20,3	4,7	100,0
śląskie	26,8	25,5	31,8	15,9	100,0
świętokrzyskie	30,3	17,9	37,2	14,5	100,0
warmińsko-mazurskie	23,8	14,3	38,1	23,8	100,0
wielkopolskie	44,0	16,5	26,4	13,2	100,0
zachodniopomorskie	51,1	11,1	26,7	11,1	100,0
ogółem	28,9	19,9	35,1	16,2	100,0

Źródło: Badania własne

Badanie częstotliwości przyjazdu osób odwiedzających woj. podkarpackie wykazało, iż wśród obcokrajowców połowa (50%) przybyła do regionu podkarpackiego po raz pierwszy, natomiast udział pozostałych odpowiedzi, tj. drugi raz, kilka razy oraz często mieścił się w przedziale, odpowiednio od 15 do 18% ogółu odpowiedzi. Nieco odmiennie kształtowała się częstotliwość przyjazdu odwiedzających krajowych. Wśród odpowiedzi dominowało: kilka razy (35,1%) oraz po raz pierwszy (28,9%), natomiast pozostałe odpowiedzi mieściły się w przedziale 16-20%. Należy zatem stwierdzić, że udział odwiedzających region po raz pierwszy był dość wysoki, zarówno po stronie krajowych, jak też zagranicznych respondentów. Wśród krajowych odwiedzajacych, najwięcej takich odpowiedzi udzielili mieszkańcy woj. podlaskiego (55,9%), zachodnio-pomorskiego (51,1%) oraz wielkopolskiego (44,0%). Z kolei najczęściej do regionu przybywali mieszkańcy województw: warmińsko-mazurskiego (23,8%), opolskiego, lubelskiego i małopolskiego, odpowiednio: 22.2; 21,8 i 19,9% ogółu odpowiedzi.

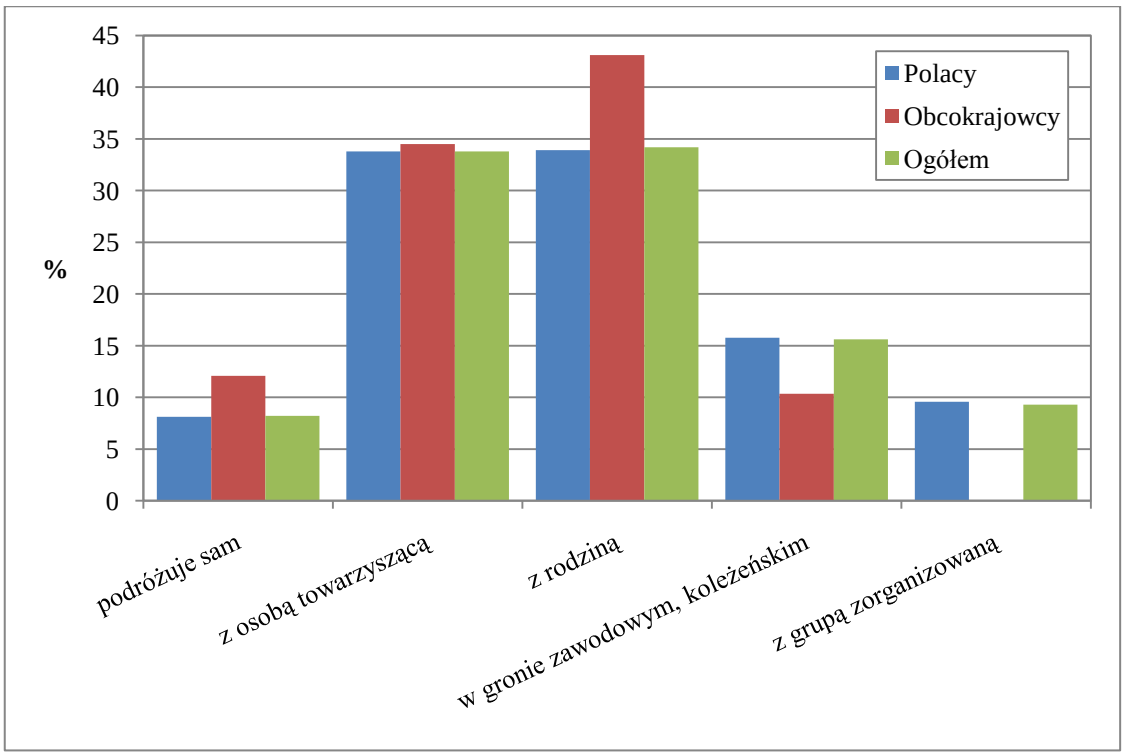

Ryc. 18. Towarzystwo w podróży odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego
Źródło: Opracowanie własne

Tabela 9. Towarzystwo w podróży odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego w układzie województw

województwo	% odpowiedzi w punkcie badawczym					Ogółem %
	podróżuje sam	z osobą towarzyszącą	z rodziną	w gronie zawodowym, koleżeńskim	z grupą zorganizowaną	
małopolskie	10,9	35,6	31,6	14,5	7,4	100,0
mazowieckie	9,2	31,2	32,4	17,8	9,5	100,0
lubelskie	7,3	43,4	30,5	13,2	5,6	100,0
śląskie	7,7	33,9	33,0	15,8	9,5	100,0
świętokrzyskie	4,0	32,9	40,3	14,1	8,7	100,0
łódzkie	4,1	29,3	27,9	17,0	21,8	100,0
wielkopolskie	6,6	30,8	31,9	18,7	12,1	100,0
dolnośląskie	7,8	31,2	44,2	14,3	2,6	100,0
pomorskie	6,3	21,9	43,8	10,9	17,2	100,0
kujawsko-pomorskie	9,8	34,4	31,1	14,8	9,8	100,0
zachodniopomorskie	8,3	31,3	39,6	14,6	6,3	100,0
opolskie	8,9	24,4	42,2	22,2	2,2	100,0
podlaskie	2,9	20,0	37,1	14,3	25,7	100,0
warmińsko-mazurskie	0,0	23,8	42,9	19,0	14,3	100,0
lubuskie	27,8	16,7	27,8	27,8	0,0	100,0
Polacy	8,0	33,4	33,5	15,6	9,5	100,0
Obcokrajowcy	12,1	34,5	43,1	10,3	0,0	100,0
Ogółem	**8,1**	**33,4**	**33,8**	**15,4**	**9,2**	**100,0**

Źródło: Badania własne

Analiza danych dotyczących charakteru podróży (indywidualna lub w towarzystwie) wykazała, że największy udział w ogóle odwiedzających atrakcje turystyczne miała podróż z rodziną (34,2%), niewiele mniejszy z osobą towarzyszącą (33,8%), zaś najmniejszy z grupą zorganizowaną (9,3%). Podobnie było wśród obcokrajowców, gdzie przeważały podróże z rodziną (43,1%) oraz z osoba towarzyszącą (34,5%), natomiast wśród odwiedzających krajowych te dwie formy podróży osiągnęły wartość, odpowiednio: 33,9 oraz 33,8%. Należy podkreślić, że wśród objętych badaniem obcokrajowców, żaden nie podróżował z grupą zorganizowaną, natomiast udział krajowych odwiedzających w takiej formie podróży wynosił 9,6%. Relatywnie mało osób (ok.8,1%) podróżowało samotnie.

Wśród odwiedzających atrakcje turystyczne regionu samotnie, najwyższy wskaźnik charakteryzował odwiedzających z woj. lubuskiego (27,8%), natomiast z grupą zorganizowaną najczęściej podróżowali mieszkańcy województw: podlaskiego (25,7%) i łódzkiego (22,1%). Wśród przybywających samotnie, nie stwierdzono odwiedzających z woj. warmińsko-mazurskiego.

3.1.2 Cel przyjazdu

Wyniki badania wiązki celów przyjazdu do regionu prezentuje ryc. 19.

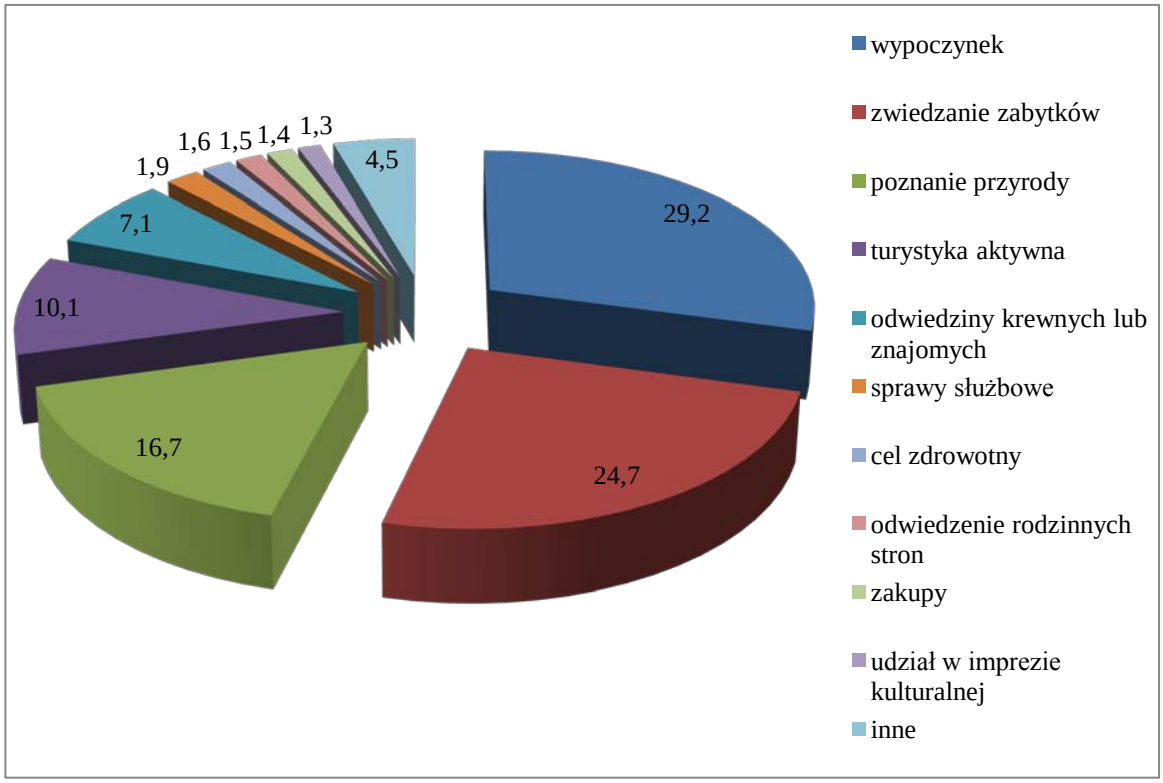

Ryc. 19. Cele pobytu w regionie odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego
Źródło: Opracowanie własne

Tabela 10. Cele pobytu w regionie odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego w układzie punktów badawczych.

Cel pobytu	% odpowiedzi w punkcie badawczym							Ogółem %
	Bar	Kra	Łan	PTT	San	Sol	Wet	
wypoczynek	22,5	43,2	20,5	21,6	39,8	35,0	27,9	29,2
zwiedzanie zabytków	37,6	18,6	39,2	20,1	22,0	21,5	14,1	24,7
poznanie przyrody	15,0	14,0	17,6	7,2	17,5	20,1	23,6	16,7
turystyka aktywna	9,5	7,6	4,7	4,7	6,1	10,8	22,9	10,1
odwiedziny krewnych lub znajomych	8,7	5,1	9,2	19,4	5,3	1,5	1,1	7,1
sprawy służbowe	1,2	2,3	1,3	5,8	1,2	1,4	0,2	1,9
cel zdrowotny	1,0	2,1	0,7	0,7	0,8	3,5	2,3	1,6
odwiedzenie rodzinnych stron	1,3	1,7	1,2	4,1	1,0	0,4	0,7	1,5
zakupy	0,6	0,0	0,6	4,1	1,4	2,0	1,1	1,4
udział w imprezie kulturalnej	0,6	2,1	0,7	2,7	1,0	0,3	1,6	1,3
rozrywka	0,7	0,0	0,6	2,2	0,8	2,4	1,3	1,2
udział w konferencji, spotkaniu	0,6	1,1	0,3	2,1	1,0	0,6	0,5	0,8
cel religijny	0,1	1,1	1,5	0,7	0,0	0,3	1,5	0,8
kształcenie	0,1	0,8	0,9	1,9	0,6	0,1	0,0	0,6
udział w imprezie sportowej	0,3	0,4	0,6	0,7	0,8	0,1	1,0	0,6
przejazd tranzytem	0,1	0,0	0,6	1,9	0,8	0,0	0,1	0,5
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Cel pobytu	**% odpowiedzi w punkcie badawczym**							**Ogółem %**
	Bar	**Kra**	**Łan**	**PTT**	**San**	**Sol**	**Wet**	
wypoczynek	11,4	16,9	10,5	10,8	15,0	18,5	17,0	100,0
zwiedzanie zabytków	22,5	8,6	23,6	11,9	9,8	13,4	10,2	100,0
poznanie przyrody	13,2	9,6	15,7	6,3	11,5	18,5	25,1	100,0
turystyka aktywna	14,0	8,6	6,9	6,9	6,7	16,6	40,4	100,0
odwiedziny krewnych lub znajomych	18,0	8,3	19,3	40,1	8,3	3,4	2,8	100,0
sprawy służbowe	9,3	14,0	10,5	45,3	7,0	11,6	2,3	100,0
cel zdrowotny	9,2	14,5	6,6	6,6	5,3	32,9	25,0	100,0
odwiedzenie rodzinnych stron	13,2	13,2	11,8	41,2	7,4	4,4	8,8	100,0
zakupy	6,1	0,0	6,1	42,4	10,6	21,2	13,6	100,0
udział w imprezie kulturalnej	6,9	19,0	8,6	31,0	8,6	3,4	22,4	100,0
rozrywka	8,9	0,0	7,1	26,8	7,1	30,4	19,6	100,0
udział w konferencji, spotkaniu	10,3	15,4	5,1	35,9	12,8	10,3	10,3	100,0
cel religijny	2,8	16,7	27,8	13,9	0,0	5,6	33,3	100,0
kształcenie	3,6	14,3	21,4	46,4	10,7	3,6	0,0	100,0
udział w imprezie sportowej	7,7	7,7	15,4	19,2	15,4	3,8	30,8	100,0
przejazd tranzytem	4,3	0,0	17,4	56,5	17,4	0,0	4,3	100,0
Ogółem	14,8	11,4	14,9	14,7	11,0	15,4	17,8	100,0

Źródło: Badania własne

Badanie wiązki motywów (celów) przyjazdu odwiedzających region.

Każdy z respondentów miał prawo wyliczyć wszystkie cele przyjazdu do regionu. Na podstawie uzyskanych wyników stwierdzono, że wystąpiła pełna gama motywacji określonych w kwestionariuszu ankietowym. W wiązce celów przyjazdu do województwa, najsilniej zaznaczył swoją obecność motyw wypoczynku (28,0%). Kolejne pozycje zajęły: zwiedzanie

zabytków oraz poznawanie przyrody. Łącząc oba te cele, jako służące zaspokojeniu potrzeb krajoznawczych można stwierdzić, że chęć zwiedzenia, poznania walorów turystycznych województwa, odgrywa ważną rolę w decyzjach o podróży do regionu. Wskazując różne cele przyjazdów, istotne miejsce zajmuje wśród nich odwiedzenie krewnych i znajomych oraz udział w turystyce aktywnej. Pozostałe cele były nielicznie reprezentowane, a niektóre wystąpiły śladowo np. udział w imprezie sportowej, kształcenie, cel religijny, czy przejazd tranzytowy.

Tabela 11. Główny cel pobytu odwiedzających woj. podkarpackie

Główny cel pobytu	% odpowiedzi w punkcie badawczym							Ogółem %
	Bar	Kra	Łan	PTT	San	Sol	Wet	
wypoczynek	31,9	56,4	24,6	17,6	59,4	60,3	44,9	42,2
zwiedzanie zabytków	44,6	10,7	42,8	10,9	10,1	8,7	6,2	19,9
odwiedziny krewnych lub znajomych	7,4	5,8	15,0	33,5	5,6	2,4	1,4	9,7
turystyka aktywna	6,4	8,6	1,0	2,9	3,8	10,3	31,8	9,3
poznanie przyrody	0,3	4,1	5,4	0,8	9,1	6,0	12,3	5,5
sprawy służbowe	1,7	3,4	2,9	10,5	2,1	2,8	0,0	3,1
odwiedzenie rodzinnych stron	4,0	2,7	1,3	4,6	1,4	0,4	0,3	2,1
udział w konferencji, spotkaniu	1,0	2,4	0,6	4,6	2,1	0,8	0,7	1,7
cel zdrowotny	1,7	1,4	0,6	0,8	1,4	4,8	0,7	1,6
udział w imprezie kulturalnej	0,3	1,7	1,0	1,7	1,4	0,4	0,3	1,0
kształcenie	0,3	1,0	1,3	3,3	1,0	0,0	0,0	1,0
cel religijny	0,0	1,0	1,6	1,3	0,0	1,2	0,7	0,8
przejazd tranzytem	0,0	0,0	0,6	3,3	1,4	0,0	0,3	0,8
udział w imprezie sportowej	0,3	0,7	1,0	1,7	1,0	0,0	0,3	0,7
rozrywka	0,0	0,0	0,3	0,4	0,0	2,0	0,0	0,4
zakupy	0,0	0,0	0,0	2,1	0,0	0,0	0,0	0,3
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Główny cel pobytu	**% odpowiedzi w punkcie badawczym**							**Ogółem %**
	Bar	**Kra**	**Łan**	**PTT**	**San**	**Sol**	**Wet**	
wypoczynek	11,4	19,7	9,3	5,1	20,5	18,3	15,8	100,0
zwiedzanie zabytków	33,8	7,9	34,1	6,6	7,4	5,6	4,6	100,0
odwiedziny krewnych lub znajomych	11,5	8,9	24,5	41,7	8,3	3,1	2,1	100,0
turystyka aktywna	10,3	13,6	1,6	3,8	6,0	14,1	50,5	100,0
poznanie przyrody	0,9	11,0	15,6	1,8	23,9	13,8	33,0	100,0
sprawy służbowe	8,1	16,1	14,5	40,3	9,7	11,3	0,0	100,0
odwiedzenie rodzinnych stron	29,3	19,5	9,8	26,8	9,8	2,4	2,4	100,0
udział w konferencji, spotkaniu	9,1	21,2	6,1	33,3	18,2	6,1	6,1	100,0
cel zdrowotny	16,1	12,9	6,5	6,5	12,9	38,7	6,5	100,0
udział w imprezie kulturalnej	5,3	26,3	15,8	21,1	21,1	5,3	5,3	100,0
kształcenie	5,3	15,8	21,1	42,1	15,8	0,0	0,0	100,0
cel religijny	0,0	18,8	31,3	18,8	0,0	18,8	12,5	100,0
przejazd tranzytem	0,0	0,0	13,3	53,3	26,7	0,0	6,7	100,0
udział w imprezie sportowej	7,1	14,3	21,4	28,6	21,4	0,0	7,1	100,0
rozrywka	0,0	0,0	14,3	14,3	0,0	71,4	0,0	100,0
zakupy	0,0	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Ogółem	15,1	14,8	15,9	12,1	14,5	12,8	14,8	100,0

Źródło: Badania własne

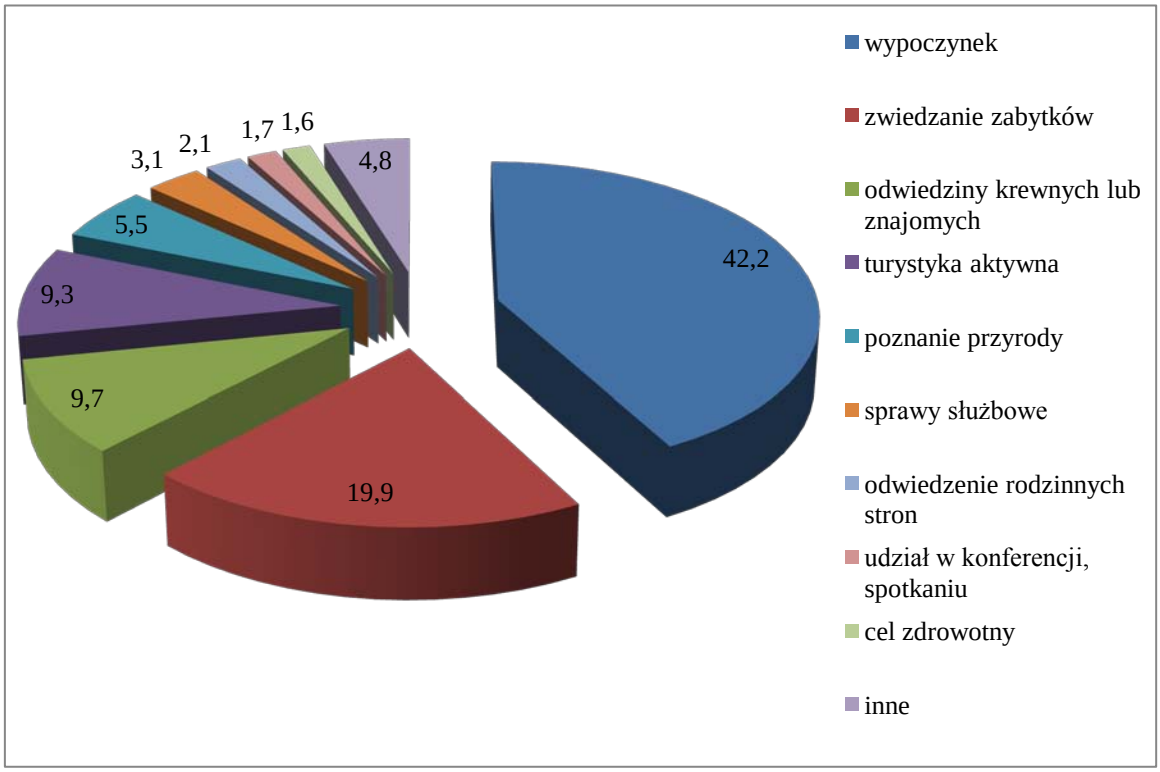

Ryc. 20. Główny cel pobytu odwiedzających woj. podkarpackie
Źródło: Opracowanie własne

Główny cel (motyw) przyjazdu do regionu

Zadaniem badanego, było wskazanie głównego (podstawowego) celu przyjazdu do województwa. Jak wynika z uzyskanych wyników, był nim wypoczynek, który zdecydowanie zdominował (42,2%) inne cele. Kolejnymi były: zwiedzanie zabytków (blisko 20%) oraz odwiedziny krewnych i znajomych (blisko 10%). Ponad 9% odwiedzających przybywa w celu uczestnictwa w turystyce aktywnej. Walory przyrodnicze regionu były głównym celem podróży dla 5,5% odwiedzających, a 3,1% odwiedzających, to przybywający w sprawach służbowych, którzy „przy okazji" zwiedzili atrakcje turystyczne województwa. Do zauważalnych celów przyjazdów, należy zaliczyć także: odwiedzenie stron rodzinnych, udział w konferencji lub szkoleniu oraz cele zdrowotne. Śladowo zaznaczyły swoją obecność przyjazdy w celu zakupów, rozrywki, tranzytu, dla celów sportowych oraz religijnych.

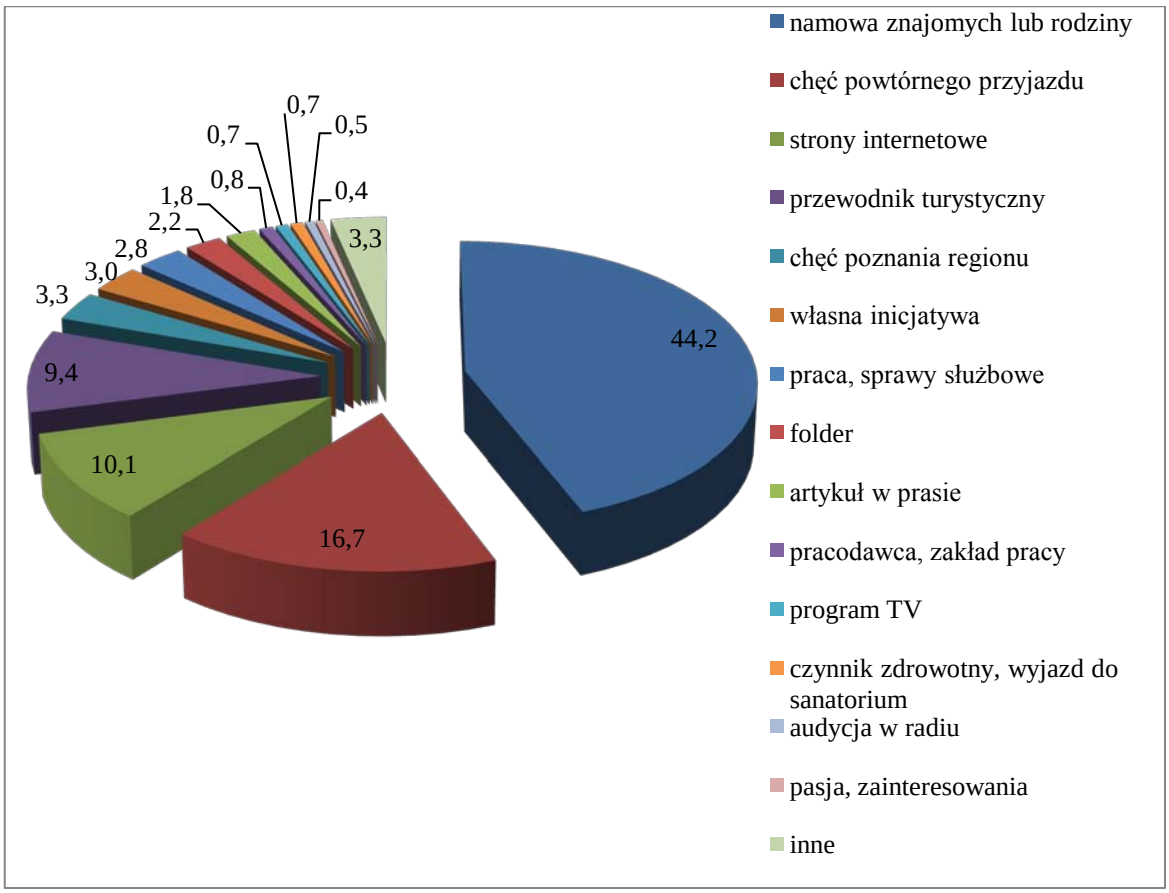

Ryc. 21. Czynniki, które wpłynęły na decyzję o podróży do woj. podkarpackiego
Źródło: Opracowanie własne

Tabela 12. Czynniki, które wpłynęły na decyzję o podróży do woj. podkarpackiego wg punktów badawczych

Czynnik	% odpowiedzi w punkcie badawczym							Ogółem %
	Bar	Kra	Łan	PTT	San	Sol	Wet	
namowa znajomych lub rodziny	43,3	52,4	37,7	53,6	48,3	40,7	34,4	44,2
chęć powtórnego przyjazdu	12,7	17,0	14,8	10,8	10,2	23,5	27,3	16,7
strony internetowe	12,1	13,6	8,4	7,2	5,1	10,4	13,6	10,1
przewodnik turystyczny	10,6	9,1	5,5	6,9	19,4	2,3	11,9	9,4
chęć poznania regionu	0,6	0,0	16,2	0,9	0,0	2,3	2,0	3,3
własna inicjatywa	5,5	0,0	4,1	2,4	3,5	3,9	2,0	3,0
praca, sprawy służbowe	2,1	2,5	1,7	6,0	3,5	2,3	1,4	2,8
folder	3,6	3,2	0,3	1,5	3,2	2,9	1,1	2,2
artykuł w prasie	2,7	1,3	1,2	1,5	1,9	1,3	2,6	1,8
pracodawca, zakład pracy	0,0	0,0	2,0	1,8	0,3	1,3	0,3	0,8
program TV	1,5	0,0	0,3	0,6	0,6	2,0	0,3	0,7
czynnik zdrowotny, wyjazd do sanatorium	0,9	0,0	0,9	0,3	0,0	2,9	0,3	0,7
audycja w radiu	1,2	0,0	0,0	0,3	1,6	0,3	0,3	0,5
pasja, zainteresowania	0,3	0,0	0,0	0,6	0,0	1,3	0,9	0,4
inne	2,7	0,9	7,0	5,7	2,5	2,6	1,7	3,3
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Czynnik	**% odpowiedzi w punkcie badawczym**							**Ogółem %**
	Bar	**Kra**	**Łan**	**PTT**	**San**	**Sol**	**Wet**	
namowa znajomych lub rodziny	14,1	16,3	12,8	17,6	15,0	12,3	11,9	100,0
chęć powtórnego przyjazdu	11,0	14,1	13,3	9,4	8,4	18,8	25,1	100,0

strony internetowe	17,2	18,5	12,5	10,3	6,9	13,8	20,7	100,0
przewodnik turystyczny	16,2	13,4	8,8	10,6	28,2	3,2	19,4	100,0
chęć poznania regionu	2,7	0,0	74,7	4,0	0,0	9,3	9,3	100,0
własna inicjatywa	25,7	0,0	20,0	11,4	15,7	17,1	10,0	100,0
praca, sprawy służbowe	10,9	12,5	9,4	31,3	17,2	10,9	7,8	100,0
folder	23,5	19,6	2,0	9,8	19,6	17,6	7,8	100,0
artykuł w prasie	22,0	9,8	9,8	12,2	14,6	9,8	22,0	100,0
pracodawca, zakład pracy	0,0	0,0	36,8	31,6	5,3	21,1	5,3	100,0
program TV	29,4	0,0	5,9	11,8	11,8	35,3	5,9	100,0
czynnik zdrowotny, wyjazd do sanatorium	17,6	0,0	17,6	5,9	0,0	52,9	5,9	100,0
audycja w radiu	33,3	0,0	0,0	8,3	41,7	8,3	8,3	100,0
pasja, zainteresowania	10,0	0,0	0,0	20,0	0,0	40,0	30,0	100,0
inne	11,7	3,9	31,2	24,7	10,4	10,4	7,8	100,0
Ogółem	14,3	13,8	15,0	14,5	13,7	13,3	15,3	100,0

Źródło: Badania własne

Wśród czynników wpływających na decyzję o podjęciu podróży do atrakcji turystycznych województwa podkarpackiego, dominującą pozycję (44,2%) uzyskała namowa krewnych lub znajomych. Wysoką pozycję zajęła też chęć powtórnego przyjazdu. Dla 10% odwiedzających, czynnikiem wpływającym na wybór podkarpackiego jako celu podróży, okazał się Internet. Niewiele niższą rolę (9,4%) odegrały przewodniki turystyczne. Kolejne miejsca zajęły: chęć zobaczenia regionu (3,3%) oraz własna inicjatywa (3,0%). Takich wariantów odpowiedzi nie zawierał kwestionariusz badawczy. Należy je rozumieć, jako samoistną decyzję o podróży, będącą skutkiem oddziaływania wielu czynników. W toku rozmowy respondenci wskazywali na wiedzę wyniesioną ze szkoły, potrzebę zobaczenia obszaru czy obiektu, w którym jeszcze nie byli. Należałoby to w znacznej mierze tłumaczyć „ciekawością świata", czy potrzebą eksploracji turystycznej. Jak wskazały wyniki badania, artykuły w prasie, audycje w radiu oraz programy telewizyjne śladowo wpłynęły na decyzję o podróży do regionu. Żaden z respondentów nie wskazał na targi turystyczne, jako czynnik wywołujący taką decyzję.

3.1.3 Konsumpcja wybranych usług turystycznych w regionie

Badania objęły w szczególności korzystanie z usług noclegowych, gastronomicznych, bankowych, informacji turystycznej, pocztowych, rzemieślniczych, kultury lokalnej, odnowy biologicznej i innych.

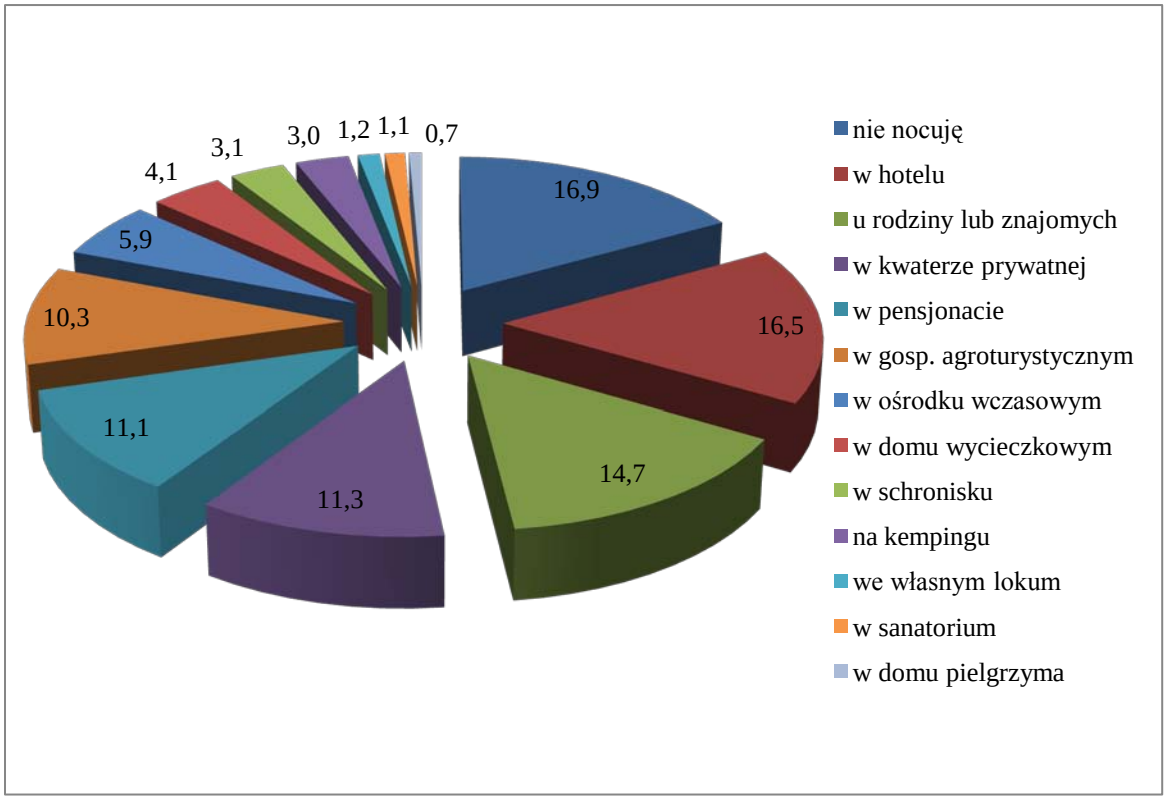

Ryc. 22. Odwiedzający atrakcje turystyczne woj.podkarpackiego i konsumpcja usług noclegowych
Źródło: Opracowanie własne

Tabela 13. Odwiedzający atrakcje turystyczne woj.podkarpackiego i konsumpcja usług noclegowych w układzie punktów badawczych

Rodzaj zakwaterowania	% odpowiedzi w punkcie badawczym							Ogółem %
	Bar	Kra	Łan	PTT	San	Sol	Wet	
nie nocuję	38,5	11,0	23,9	15,4	7,3	17,1	5,2	16,9
w hotelu	13,6	14,4	25,5	27,0	7,0	16,4	11,4	16,5
u rodziny lub znajomych	18,3	11,0	17,2	37,0	7,6	6,6	3,9	14,7
w kwaterze prywatnej	5,0	14,4	8,6	4,2	15,0	9,8	22,1	11,3
w pensjonacie	8,0	11,0	5,7	4,2	13,0	19,5	17,2	11,1
w gosp. agroturystycznym	8,6	15,1	6,4	3,5	17,3	7,3	14,3	10,3
w ośrodku wczasowym	3,0	6,4	4,5	1,0	20,6	2,4	3,6	5,9
w domu wycieczkowym	2,3	7,4	3,2	1,6	2,3	8,0	4,5	4,1

w schronisku	0,0	4,0	1,0	2,6	3,0	1,7	9,4	3,1
na kempingu	0,0	2,7	0,6	0,6	4,3	5,9	6,8	3,0
we własnym lokum	1,7	1,7	0,3	2,3	1,3	1,4	0,0	1,2
w sanatorium	1,0	0,0	1,0	0,0	1,3	3,8	0,6	1,1
w domu pielgrzyma	0,0	1,0	2,2	0,6	0,0	0,0	1,0	0,7
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Rodzaj zakwaterowania	**% odpowiedzi w punkcie badawczym**							**Ogółem %**
	Bar	**Kra**	**Łan**	**PTT**	**San**	**Sol**	**Wet**	
nie nocuję	32,3	9,2	20,9	13,4	6,1	13,6	4,5	100,0
w hotelu	11,7	12,3	22,8	23,9	6,0	13,4	10,0	100,0
u rodziny lub znajomych	17,7	10,6	17,4	37,0	7,4	6,1	3,9	100,0
w kwaterze prywatnej	6,3	18,0	11,3	5,4	18,8	11,7	28,5	100,0
w pensjonacie	10,2	14,0	7,6	5,5	16,5	23,7	22,5	100,0
w gosp. agroturystycznym	11,9	20,5	9,1	5,0	23,7	9,6	20,1	100,0
w ośrodku wczasowym	7,2	15,2	11,2	2,4	49,6	5,6	8,8	100,0
w domu wycieczkowym	8,0	25,0	11,4	5,7	8,0	26,1	15,9	100,0
w schronisku	0,0	18,2	4,5	12,1	13,6	7,6	43,9	100,0
na kempingu	0,0	12,7	3,2	3,2	20,6	27,0	33,3	100,0
we własnym lokum	19,2	19,2	3,8	26,9	15,4	15,4	0,0	100,0
w sanatorium	13,0	0,0	13,0	0,0	17,4	47,8	8,7	100,0
w domu pielgrzyma	0,0	20,0	46,7	13,3	0,0	0,0	20,0	100,0
Ogółem	14,2	14,1	14,8	14,7	14,2	13,5	14,5	100,0

Źródło: Badania własne

Analizując odpowiedzi dotyczące formy noclegu w woj. podkarpackim stwierdzono, że 16,9% odwiedzających atrakcje turystyczne regionu nie korzystało z tej usługi, natomiast do najczęściej wybieranych form należały noclegi w hotelach (16,5%), u rodziny lub znajomych (14,7%) w kwaterze prywatnej (11,3%), w pensjonacie (11,1%) oraz gospodarstwie agroturystycznym (10,3%). Najrzadziej odwiedzający atrakcje turystyczne regionu wskazywali na noclegi we własnym lokum (1,2,%), w sanatorium (1,1%) oraz w domu pielgrzyma (0,7%). Odnosząc się do relacji: odwiedzający jednodniowi – turyści, zdecydowana większość badanych respondentów (83,1%) wskazała na korzystanie z usług noclegowych w regionie.

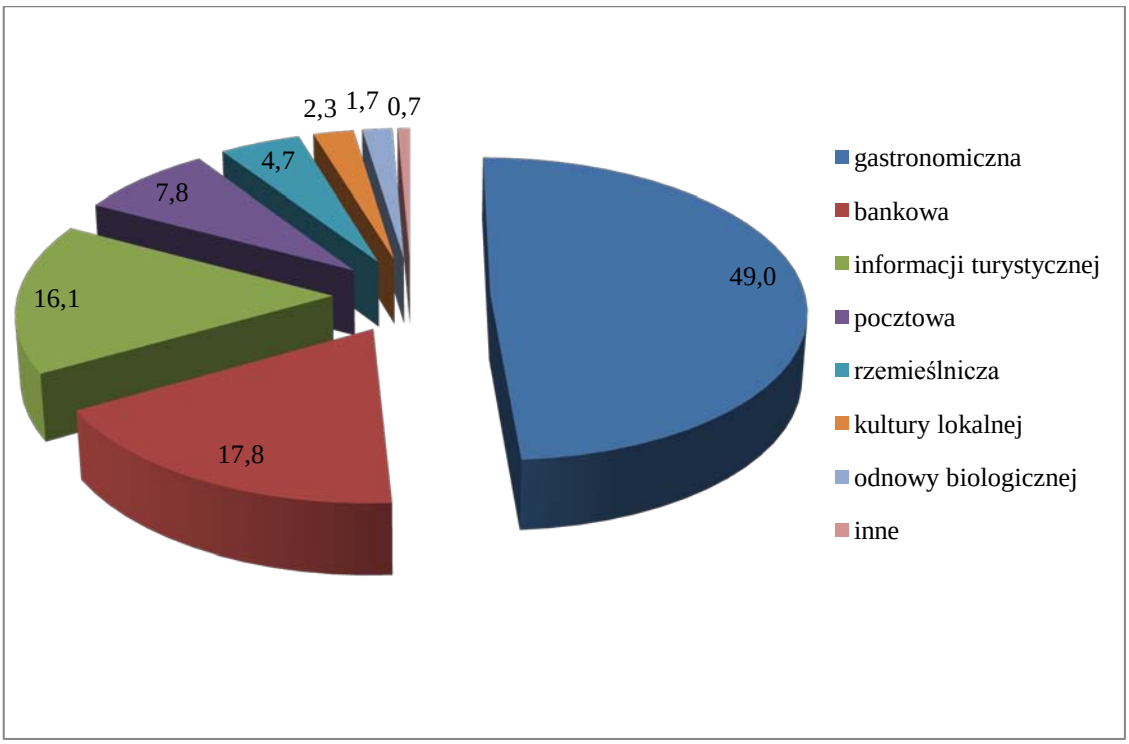

Ryc. 23. Preferencje w zakresie korzystania z niektórych usług przez odwiedzających atrakcje turystyczne regionu
Źródło: Opracowanie własne

Tabela 14. Preferencje w zakresie korzystania z niektórych usług przez odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego wg punktów badawczych

Rodzaj usługi	% odpowiedzi w punkcie badawczym							Ogółem %
	Bar	Kra	Łan	PTT	San	Sol	Wet	
gastronomiczna	48,0	62,7	55,0	38,7	41,9	50,1	51,6	49,0
bankowa	18,4	14,5	13,8	16,0	23,8	18,2	18,3	17,8
informacji turystycznej	15,6	14,5	16,5	22,2	16,9	13,8	11,9	16,1
pocztowa	8,3	2,7	7,9	12,7	5,3	7,0	9,8	7,8
rzemieślnicza	4,9	4,2	2,7	4,3	5,5	4,5	6,2	4,7
kultury lokalnej	3,6	0,7	1,9	2,5	1,7	3,8	1,7	2,3
odnowy biologicznej	0,9	0,7	0,8	2,6	4,5	1,2	0,4	1,7
inne	0,2	0,0	1,3	1,2	0,5	1,4	0,2	0,7
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Rodzaj usługi	**% odpowiedzi w punkcie badawczym**							**Ogółem %**
	Bar	**Kra**	**Łan**	**PTT**	**San**	**Sol**	**Wet**	
gastronomiczna	13,4	14,9	15,2	12,5	14,2	15,2	14,5	100,0
bankowa	14,2	9,5	10,5	14,2	22,2	15,2	14,2	100,0
informacji turystycznej	13,3	10,5	13,9	21,8	17,5	12,8	10,2	100,0
pocztowa	14,7	4,0	13,7	25,7	11,3	13,3	17,3	100,0
rzemieślnicza	14,5	10,6	7,8	14,5	19,6	14,5	18,4	100,0
kultury lokalnej	21,3	3,4	11,2	16,9	12,4	24,7	10,1	100,0
odnowy biologicznej	7,6	4,5	6,1	24,2	43,9	10,6	3,0	100,0
inne	3,7	0,0	25,9	25,9	11,1	29,6	3,7	100,0
Ogółem	13,7	11,6	13,5	15,8	16,6	14,9	13,8	100,0

Źródło: Badania własne

Odwiedzający atrakcje turystyczne w woj. podkarpackim najczęściej deklarują (poza usługami noclegowymi) korzystanie z usług gastronomicznych (49,0%), bankowych (17,8%) oraz informacji turystycznej (16,1%). Z kolei najmniejszym zainteresowaniem cieszą się usługi służące odnowie biologicznej (1,7%) oraz kultury lokalnej (2,3%). Biorąc pod uwagę czas dojazdu, dojścia oraz czas zwiedzania atrakcji turystycznej, nawet kilkugodzinny pobyt poza miejscem pobytu, wywołuje potrzebę skorzystania z usług gastronomicznych. Stąd tak liczne zgłoszenia zamiaru korzystania z tych usług. Zauważalna jest chęć lub korzystanie z usług informacji turystycznej w województwie.

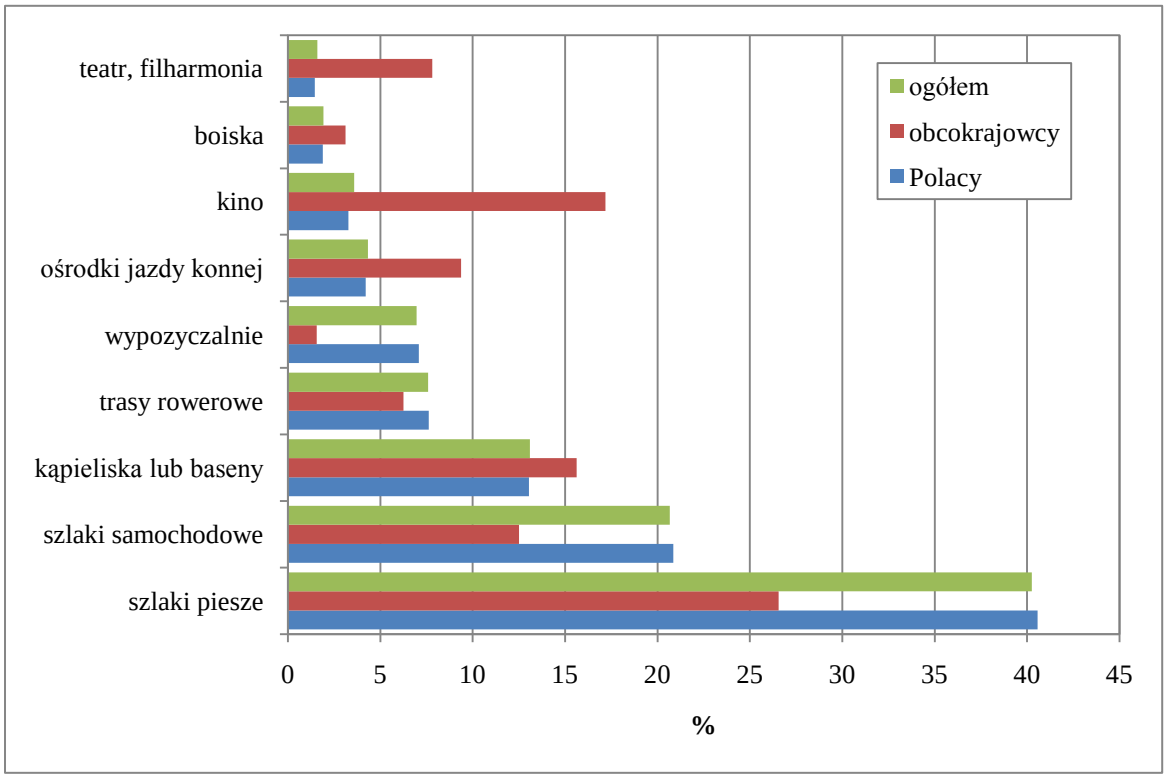

Ryc. 24. Preferencje w zakresie korzystania z wybranej infrastruktury turystycznej i paraturystycznej przez odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego.
Źródło: Opracowanie własne

Jak wykazały badania obejmujące deklaracje korzystania z wybranej infrastruktury turystycznej i paraturystycznej regionu, zarówno wśród odwiedzających krajowych, jak też zagranicznych największą popularnością cieszyły się szlaki piesze (odpowiednio: 41 i 26%), następnie szlaki samochodowe (12 i 21%) oraz kąpieliska lub baseny (16 i 13%). Najmniejszym zainteresowaniem cieszyły się boiska oraz wypożyczalnie sprzętu (ok. 3-4%). Zdaniem autorów raportu, zamiar korzystania przez odwiedzających ze szlaków samochodowych wymaga dalszych badań. Znamiennym jest, że wielu respondentów nie było w stanie wykazać się znajomością jakiegokolwiek szlaku turystyki samochodowej w regionie. Niektórzy wskazywali na tzw. pętlę bieszczadzką, a nieliczni na dobrze oznakowany i obecny w wielu miejscach regionu szlak architektury drewnianej.

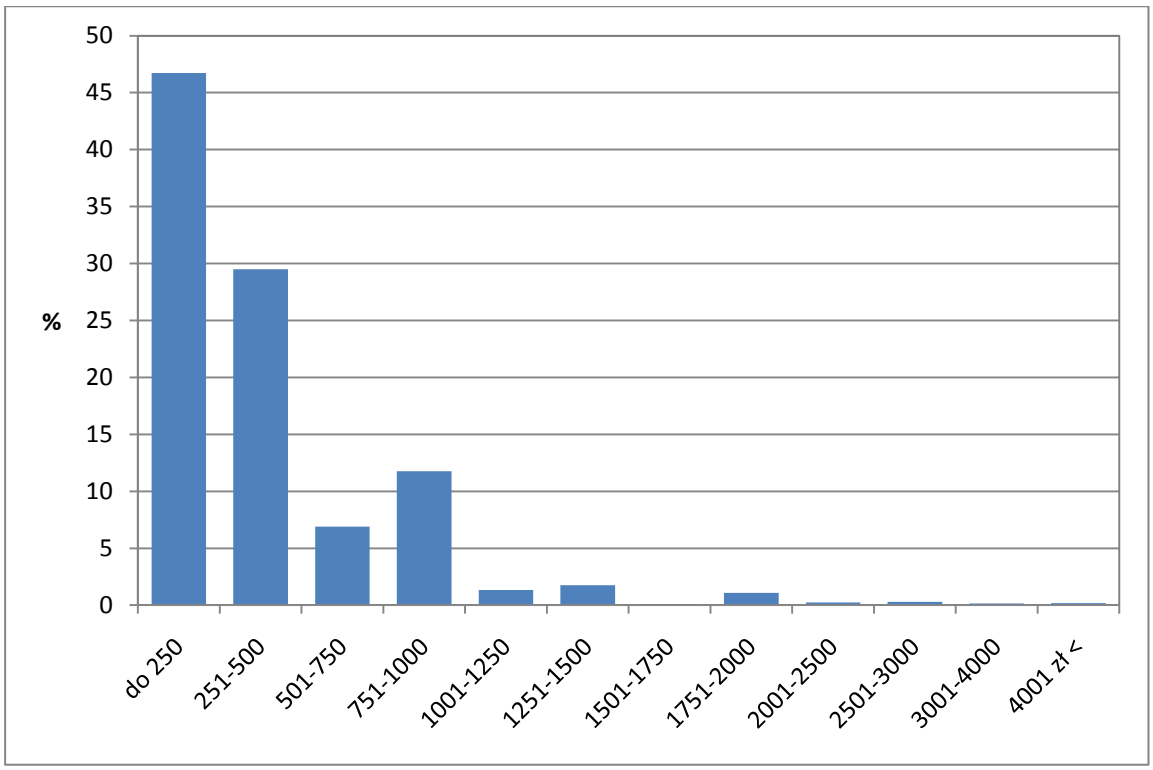

Ryc. 25. Struktura wydatków odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego
Źródło: Opracowanie własne

Tabela 15. Struktura wydatków odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego wg punktów badawczych

Wielkość wydatków w zł	% odpowiedzi w punkcie badawczym							Ogółem %
	Bar	Kra	Łan	PTT	San	Sol	Wet	
do 250	64,7	48,7	55,4	56,0	34,4	34,3	33,4	46,7
251-500	21,0	35,0	20,8	19,0	38,4	31,7	40,7	29,5
501-750	3,0	7,3	5,4	4,3	11,9	8,0	8,3	6,9
751-1000	6,0	7,3	8,0	17,3	11,9	18,0	13,9	11,8
1001-1250	0,3	0,3	2,9	0,7	1,7	2,7	0,7	1,3
1251-1500	3,0	0,3	3,5	0,7	1,0	1,3	2,3	1,7
1501-1750	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1
1751-2000	1,0	1,0	2,9	1,0	0,3	1,0	0,3	1,1
2001-2500	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	1,0	0,3	0,2
2501-3000	0,7	0,0	0,0	0,3	0,3	0,7	0,0	0,3
3001-4000	0,3	0,0	0,0	0,3	0,0	0,3	0,0	0,1
4001<	0,0	0,0	0,3	0,0	0,0	1,0	0,0	0,2
Ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Wielkość wydatków w zł	**% odpowiedzi w punkcie badawczym**							**Ogółem %**
	Bar	**Kra**	**Łan**	**PTT**	**San**	**Sol**	**Wet**	
do 250	19,6	14,8	17,5	17,0	10,5	10,4	10,2	100,0
251-500	10,1	16,8	10,4	9,1	18,6	15,2	19,7	100,0
501-750	6,2	15,1	11,6	8,9	24,7	16,4	17,1	100,0
751-1000	7,2	8,8	10,0	20,9	14,5	21,7	16,9	100,0
1001-1250	3,6	3,6	32,1	7,1	17,9	28,6	7,1	100,0

1251-1500	24,3	2,7	29,7	5,4	8,1	10,8	18,9	100,0
1501-1750	0,0	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	100,0
1751-2000	13,0	13,0	39,1	13,0	4,3	13,0	4,3	100,0
2001-2500	0,0	0,0	0,0	20,0	0,0	60,0	20,0	100,0
2501-3000	33,3	0,0	0,0	16,7	16,7	33,3	0,0	100,0
3001-4000	33,3	0,0	0,0	33,3	0,0	33,3	0,0	100,0
4001<	0,0	0,0	25,0	0,0	0,0	75,0	0,0	100,0
Ogółem	14,2	14,2	14,7	14,2	14,3	14,2	14,3	100,0

Źródło: Badania własne

Jak wykazało badanie, odwiedzający atrakcje turystyczne regionu, wydają średnio na terenie województwa, na jedną osobę ok. 410 zł. Ponad 45% odwiedzających pozostawia do 250 zł, zaś ponad 30% do 500 zł. Zauważalna jest także grupa odwiedzających (ponad 10%), którzy wydają kwotę z przedziału 751 – 1000 zł. Nieliczni zdeklarowali wydatki przekraczające 1500 zł na osobę. Uzyskane wyniki wskazują dość jednoznacznie na dominację krótkich pobytów w regionie, tej części uczestników ruchu turystycznego, którzy odwiedzili jego atrakcje turystyczne.

3.1.4 Organizacja wyjazdu

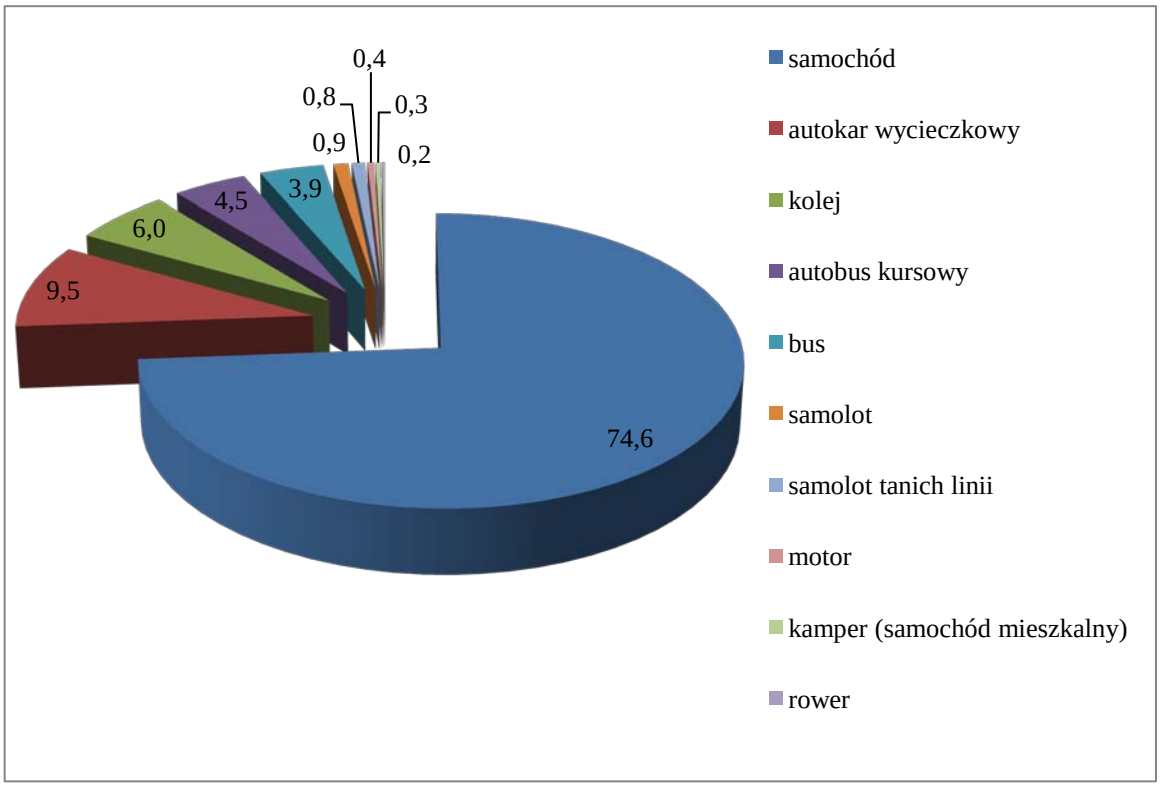

Ryc. 26. Środek lokomocji wykorzystywany przez odwiedzających wybrane atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego
Źródło: Opracowanie własne

Jak wykazało badanie, odwiedzający atrakcje turystyczne regionu, przyjeżdżają najczęściej samochodem osobowym (74,6%). W kolejności korzystają z autokaru wycieczkowego (9,5%), natomiast z transportu kolejowego, autobusu kursowego oraz busa korzysta, odpowiednio: 6,0; 4,5 oraz 3,9% respondentów. Przybycie samolotem zdeklarowało 1.7% odwiedzających atrakcje. Reprezentowane były także takie środki lokomocji jak motocykl, rower oraz kamper (samochód mieszkalny).

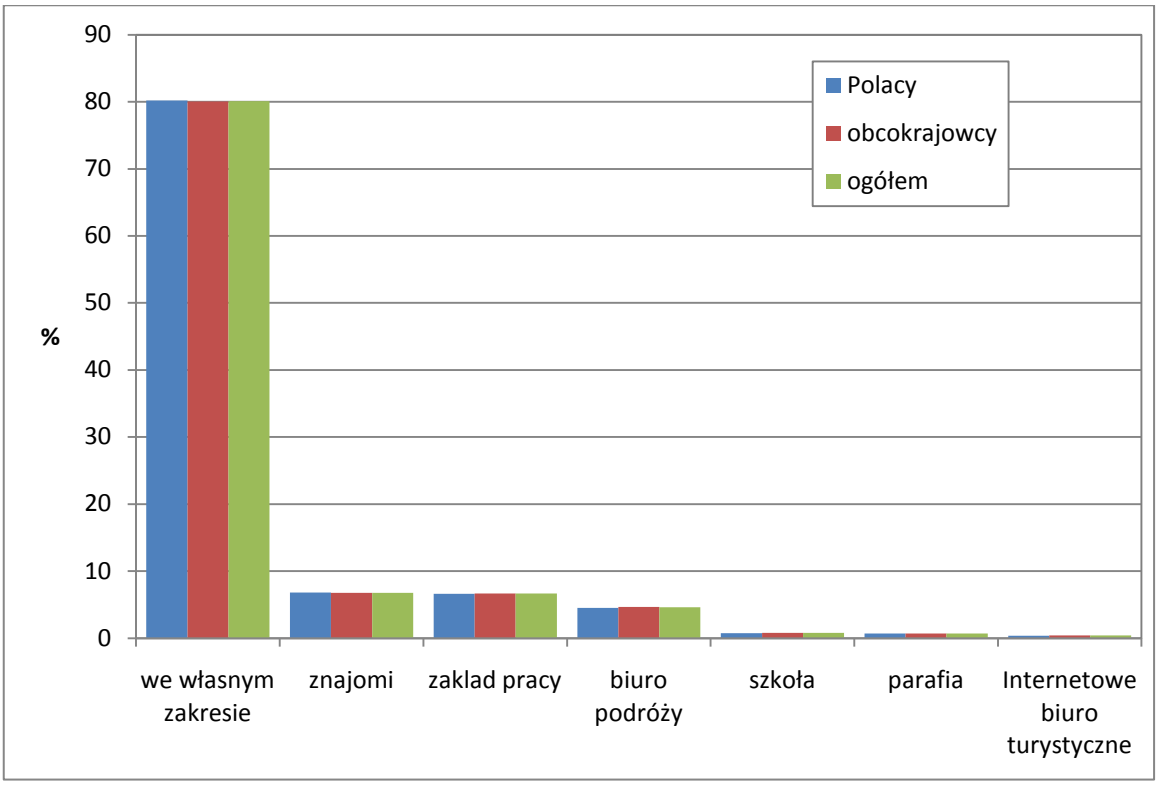

Ryc. 27. Organizator przyjazdu do województwa podkarpackiego
Źródło: Opracowanie własne

Tabela 16. Organizator przyjazdu do woj. podkarpackiego wg punktów badawczych

województwo	% odpowiedzi w punkcie badawczym							Ogółem %
	we własnym zakresie	biuro podróży	szkoła	zakład pracy	znajomi	parafia	Interne-towe biuro turystyczne	
małopolskie	83,1	2,9	0,8	5,3	6,6	1,1	0,3	100,0
mazowieckie	78,4	5,3	0,3	7,6	7,9	0,6	0,0	100,0
lubelskie	87,0	2,0	0,3	5,1	5,5	0,0	0,0	100,0
śląskie	76,3	5,9	1,4	5,0	10,5	0,5	0,5	100,0
świętokrzyskie	76,9	3,4	0,7	9,5	8,2	0,7	0,7	100,0
łódzkie	64,4	10,4	0,7	17,0	7,4	0,0	0,0	100,0
wielkopolskie	78,3	5,4	1,1	5,4	7,6	1,1	1,1	100,0
dolnośląskie	94,7	1,3	0,0	0,0	3,9	0,0	0,0	100,0
pomorskie	75,4	4,9	3,3	9,8	6,6	0,0	0,0	100,0
kujawsko-pomorskie	80,7	5,3	1,8	1,8	5,3	1,8	3,5	100,0

zachodniopomorskie	84,8	8,7	0,0	2,2	2,2	2,2	0,0	100,0
opolskie	88,9	2,2	0,0	4,4	2,2	2,2	0,0	100,0
podlaskie	76,5	8,8	0,0	8,8	0,0	5,9	0,0	100,0
warmińsko-mazurskie	71,4	9,5	4,8	4,8	9,5	0,0	0,0	100,0
lubuskie	82,4	0,0	0,0	11,8	0,0	0,0	5,9	100,0
Polacy ogółem	80,2	4,5	0,8	6,6	6,8	0,7	0,4	100,0
Obcokrajowcy ogółem	80,0	4,6	0,8	6,7	6,7	0,7	0,4	100,0
Ogółem	80,1	4,6	0,8	6,7	6,8	0,7	0,4	100,0

Źródło: Badania własne

W ocenie sposobu zorganizowania wyjazdu do woj. podkarpackiego, zdecydowana większość odwiedzających zarówno krajowych, jak też zagranicznych wybrała odpowiedź „we własnym zakresie" – ponad 80%. Pozostałe odpowiedzi typu: zakład pracy, znajomi i biuro podróży uplasowały się na poziomie od 5 do 8% dla wszystkich respondentów (krajowych i zagranicznych).

W szczegółowej analizie danych, z podziałem na województwa stwierdzono, że mieszkańcy woj. łódzkiego i warmińsko-mazurskiego chętniej korzystali z usług biur podróży (ok. 10% odpowiedzi), natomiast z formy organizacji wyjazdu z „zakładem pracy" najczęściej korzystali mieszkańcy woj. łódzkiego (17%) oraz woj. lubuskiego (11,8%). Z usług internetowych przy podróży do regionu najczęściej korzystali mieszkańcy woj. lubuskiego (5,9%) oraz kujawsko-pomorskiego (3,5%). Generalnie poziom korzystania z tej formy wsparcia organizacji podróży do regionu ma wymiar śladowy.

3.1.5 Ocena „turystyczna" województwa podkarpackiego

Prezentowane poniżej wyniki badań, obejmują wskazania miejscowości lub miejsc w województwie, które respondenci już odwiedzili lub zamierzają odwiedzić, a także wyrażane przez nich negatywne i pozytywne opinie, będące następstwem obserwacji regionu w czasie odbywanej podróży turystycznej.

Tabela 17. Miejsca w woj. podkarpackim cieszące się największym zainteresowaniem odwiedzających (odwiedzone lub z zamiarem odwiedzenia)

Miejsce	% odpowiedzi w punkcie badawczym							Ogółem %
	Bar	Kra	Łan	PTT	San	Sol	Wet	
Solina	5,7	13,3	12,5	4,5	14,5	25,4	13,9	13,5
Rzeszów	15,2	11,2	15,4	19,4	2,9	3,4	2,7	9,2
Przemyśl	8,2	24,4	7,0	6,3	1,3	2,1	4,0	7,8
Sanok	0,5	6,4	5,3	4,6	16,4	8,7	5,0	7,1
Łańcut	18,3	9,7	4,7	15,8	2,9	2,4	1,7	6,9
Bieszczady	2,3	3,7	8,7	7,3	16,6	0,3	1,1	5,5
Cisna	2,3	1,5	1,6	1,3	3,8	6,1	8,5	3,9
Polańczyk	0,3	2,2	1,7	1,0	3,2	9,3	4,5	3,5
Wetlina	3,1	0,9	0,6	1,0	3,7	3,3	7,4	3,1
Ustrzyki Górne	1,5	1,9	2,7	0,3	2,0	4,9	6,3	3,0

Ustrzyki Dolne	0,3	1,9	2,3	1,3	2,8	5,4	2,8	2,6
Krasiczyn	6,4	1,4	4,7	3,7	0,8	0,7	2,3	2,5
Leżajsk	7,2	1,4	8,1	1,5	0,0	0,1	0,0	2,1
Lesko	0,0	0,7	0,9	1,5	4,5	3,0	1,8	1,9
Połonina Wetlińska	0,0	0,4	0,6	0,1	0,7	2,9	5,8	1,8
Jarosław	2,3	3,7	3,1	2,4	0,0	0,8	0,2	1,7
Komańcza	0,0	1,2	0,6	0,7	0,7	4,1	3,0	1,7
Krosno	1,0	0,7	1,6	1,8	2,9	3,0	0,6	1,7
Tarnica	0,8	0,1	0,0	0,3	0,1	1,2	4,2	1,1
Bolestraszyce	0,0	3,3	0,2	1,5	0,3	0,1	0,1	0,9
Baranów Sandomierski	1,0	1,1	2,2	1,3	0,4	0,0	0,1	0,8
Połonina Caryńska	0,0	0,2	0,0	0,0	0,3	0,8	3,0	0,8
Iwonicz Zdrój	0,5	0,1	0,8	1,0	0,4	0,9	0,5	0,6
Tarnobrzeg	5,9	0,0	0,0	0,6	0,1	0,0	0,0	0,6
Kalwaria Pacławska	0,0	0,5	2,3	0,4	0,0	0,3	0,4	0,6
Wołosate	0,0	0,0	0,2	0,0	0,3	0,9	1,9	0,6
Jasło	0,0	0,1	0,3	1,2	1,0	1,1	0,1	0,5
Myczkowce	0,0	1,1	0,0	0,1	1,1	0,8	0,3	0,5
Dukla	1,0	0,0	0,8	0,7	0,1	0,7	0,5	0,5
Przeworsk	0,3	0,1	2,5	0,3	0,0	0,4	0,1	0,5
Dębica	0,3	1,1	0,3	0,9	0,0	0,0	0,3	0,4
Rymanów	1,0	0,5	0,0	0,9	0,7	0,1	0,1	0,4
Lutowiska	0,0	0,2	0,0	0,0	1,5	0,1	0,7	0,4
Stalowa Wola	1,0	0,9	0,6	0,6	0,0	0,0	0,0	0,4
Kolbuszowa	1,0	0,0	1,2	0,9	0,1	0,0	0,0	0,4
Baligród	0,0	0,0	0,2	0,0	0,7	0,8	0,7	0,4
Zagórz	0,0	0,4	0,0	0,0	1,4	0,1	0,5	0,4
Wielka i Mała Rawka	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,3	1,4	0,3
Rymanów Zdrój	0,0	0,0	0,2	0,4	0,3	0,4	0,5	0,3
Mielec	1,8	0,0	0,6	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2
Sieniawa	0,3	0,6	0,5	0,4	0,0	0,0	0,0	0,2
Zbiornik Soliński	0,0	0,4	0,0	0,3	0,6	0,1	0,2	0,2
Czarna	0,0	0,0	0,0	0,0	0,7	0,0	0,4	0,2
Haczów	1,0	0,0	0,2	0,3	0,3	0,0	0,0	0,2
Miejsce Piastowe	0,0	0,0	0,0	0,1	0,7	0,0	0,3	0,2
Nowa Dęba	1,5	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,2
Smerek	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,7	0,2
Wołkowyja	0,0	0,4	0,0	0,0	0,1	0,1	0,4	0,2
BdPN	0,0	0,7	0,0	0,0	0,1	0,0	0,1	0,2
Halicz	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	0,7	0,2
inne	8,0	1,8	4,8	12,2	8,7	4,7	9,8	7,3
ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Źródło: Badania własne

Ryc. 28. Miejsca w woj. podkarpackim, cieszące się największym zainteresowaniem odwiedzających
Źródło: Opracowanie własne

W odpowiedzi na pytanie obejmujące miejsca w województwie, które zostały lub zostaną odwiedzone przez uczestników przyjazdowego ruchu turystycznego do województwa, wskazano 66 takich miejsc. Większość wskazań objęła konkretne miejscowości. Uzyskano także odpowiedzi wskazujące na większe obszary (np. Bieszczady, Bieszczadzki Park Narodowy, Góry Słonne), pojedyncze pasma lub szczyty np. Otryt, Połonina Wetlińska, Bukowe Berdo, Tarnica, a także pojedyncze obiekty lub urządzenia np. rezerwat skalny „Prządki", kolejka bieszczadzka.

Wśród wskazanych miejscowości zdecydowaną przewagę uzyskała Solina (13,5%). Kolejne miejsca zajęły Rzeszów, Przemyśl, Sanok, Łańcut, Cisna, Polańczyk, Wetlina i Krasiczyn. Jak można zauważyć, wśród wskazywanych obszarów, miejscowości, nazw geograficznych lub innych nazw, zdecydowanie przeważyły te, które leżą na terenie Bieszczadów. Nazwa geograficzna Bieszczady (w tym przypadku chodzi o odwiedzany obszar) uplasowała się na wysokiej 6 pozycji w wykazie odwiedzanych miejsc. Spośród miejscowości leżących poza Bieszczadami, poza wymienionym wyżej, znacznym zainteresowanie cieszyły się

jeszcze: Leżajsk, Jarosław i Krosno. Należy wspomnieć, że spośród odwiedzanych obszarów, miejscowości lub miejsc, wiele występowało tylko raz, a respondenci podróżowali do nich z motywacji rodzinnych, służbowych lub z racji szczególnych zainteresowań.

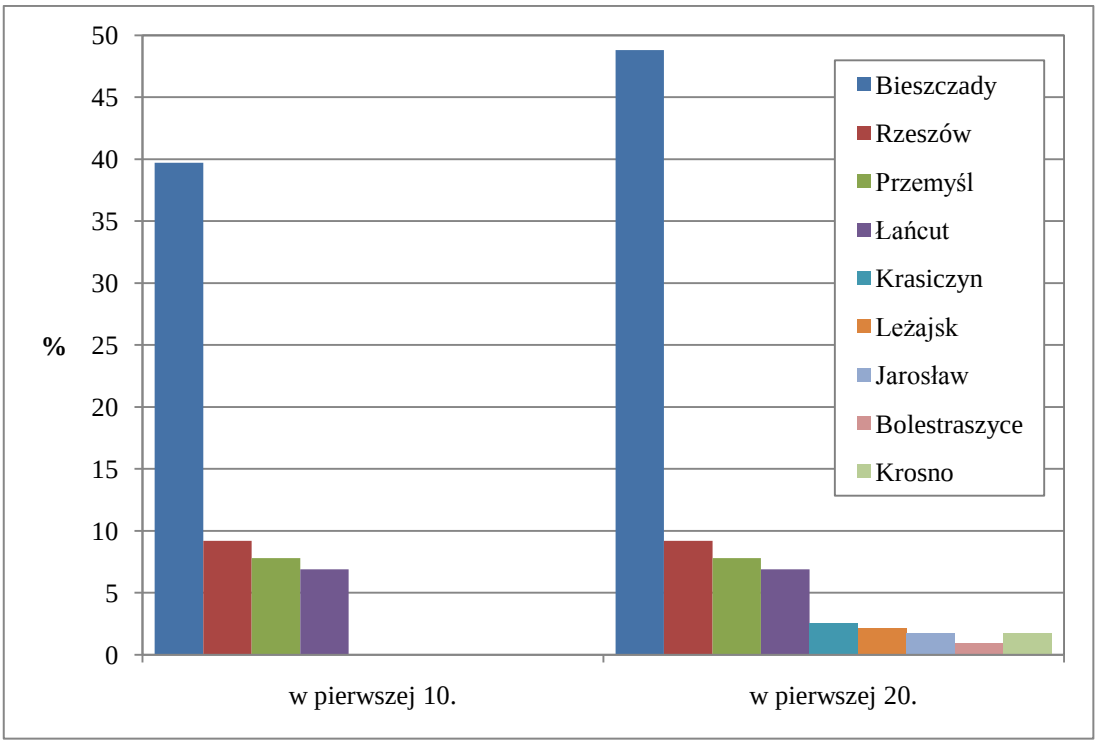

Ryc. 29. Najczęściej odwiedzane miejsca w woj. podkarpackim
Źródło: Opracowanie własne

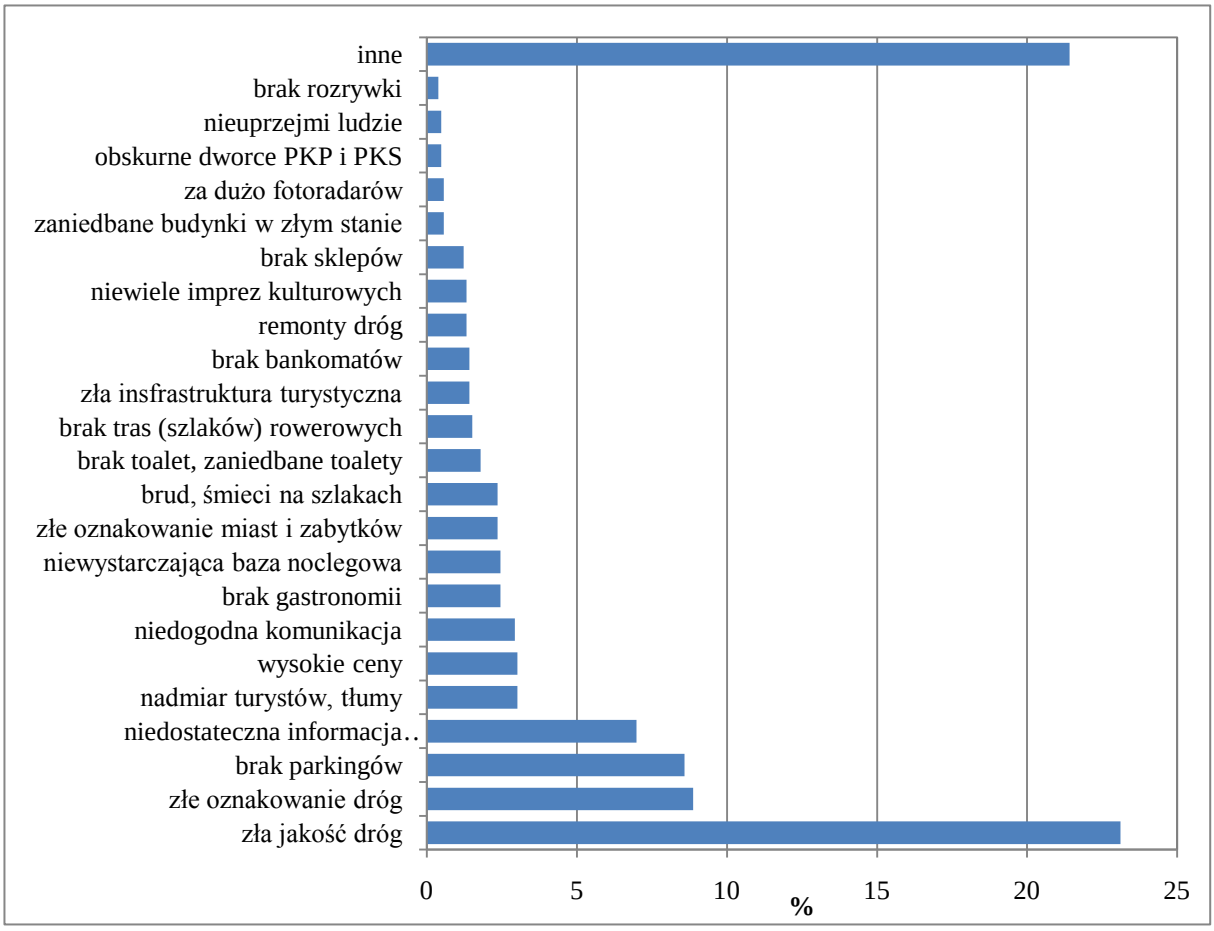

Ryc. 30. Co nie podobało się w regionie Polakom odwiedzającym atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego?
Źródło: Opracowanie własne

Autorzy raportu stwierdzają, że odpowiedzi obejmujące uwagi o regionie, zostały udzielone przez część odwiedzających. Jak wynika z informacji uzyskanych od ankieterów, wiele osób nie zgłaszało żadnych uwag lub wyrażało się o regionie tylko pozytywnie. Z analizy zebranych opinii wynika, że turyści polscy byli najbardziej niezadowoleni ze złej jakości dróg w regionie (23% ogółu odpowiedzi), a następnie ze złego oznakowania tychże dróg, przejazdów przez miasta oraz dojazdów do atrakcji turystycznych (13%). Zgłaszano także brak parkingów lub ich niedostateczną pojemność (9%). Ponad 8% wskazań dotyczyło stanu sanitarnego (śmieci, stanu toalet lub ich braku). Wskazano także na niedostatek informacji turystycznej w województwie (7%). Wymieniano również na bolączki (na poziomie ok. 3% odpowiedzi) związane z dużą ilością odwiedzających dany obiekt lub miejsce, złą komunikację, brak zakładów gastronomicznych. Wskazano przypadki, niskiego standardu bazy noclegowej, wysokie ceny, a nawet nadmiar radarów przy drogach. Duży udział w odpowiedziach stanowiła grupa uwag typu „inne" – 21%, przy czym nierzadko były to pojedyncze spostrzeżenia. Wśród nich wymienić należy: braki w zagospodarowaniu turystycznym (brak ławek, koszy na śmieci, tablic informacyjnych, bariery dla osób niepełnosprawnych). Ponadto brak obwodnic miast opłaty za wejście do parków, brak dostępu do Internetu oraz niską jakość obsługi w konkretnych obiektach.

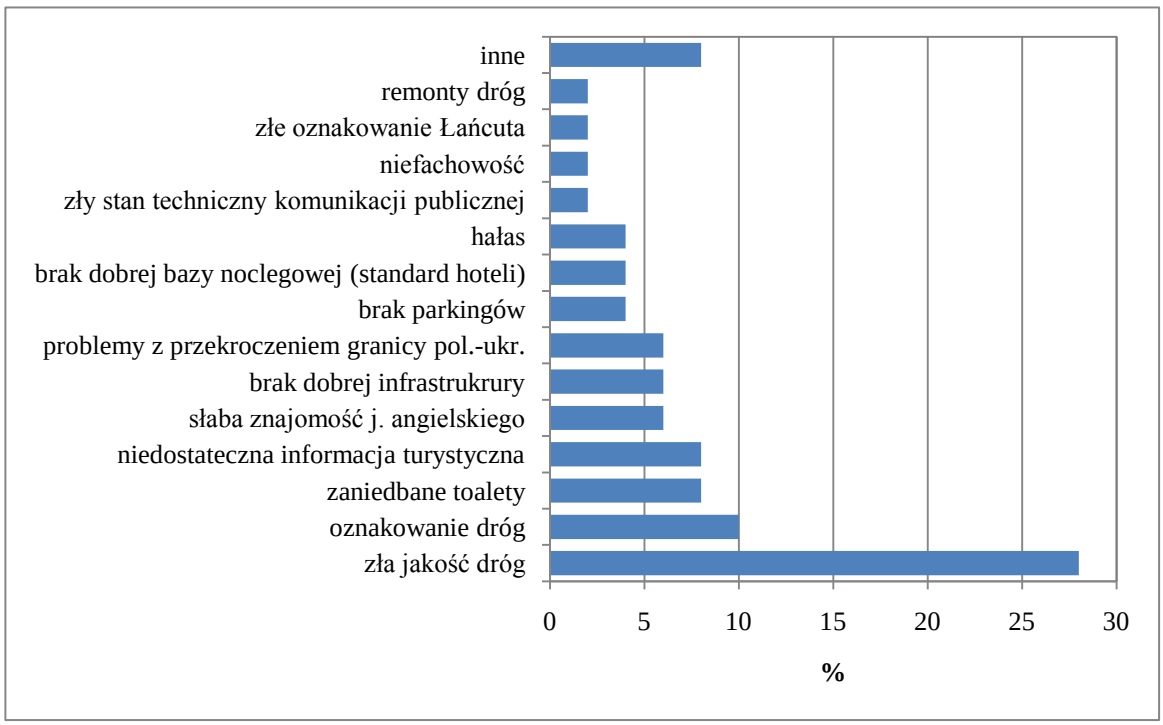

Ryc. 31. Co nie podoba się w regionie obcokrajowcom odwiedzającym atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego?
Źródło: Opracowanie własne

W ocenie obcokrajowców najczęściej pojawiały się opinie o złej jakości dróg (ok. 28%), złym oznakowaniu dróg i dojazdów do atrakcji (13%), zaniedbanych toaletach i braku informacji turystycznej (po 8%). Wskazano na trudności w przekraczaniu granicy z Ukrainą (9%), nieznajomość języków obcych oraz braki jakościowe w infrastrukturze turystycznej (po 7%). Pozostałe uwagi na poziomie 2-4% dotyczyły nieprofesjonalnej obsługi, hałasu, jakości komunikacji publicznej, braku parkingów. Pozostałe miały indywidalny charakter.

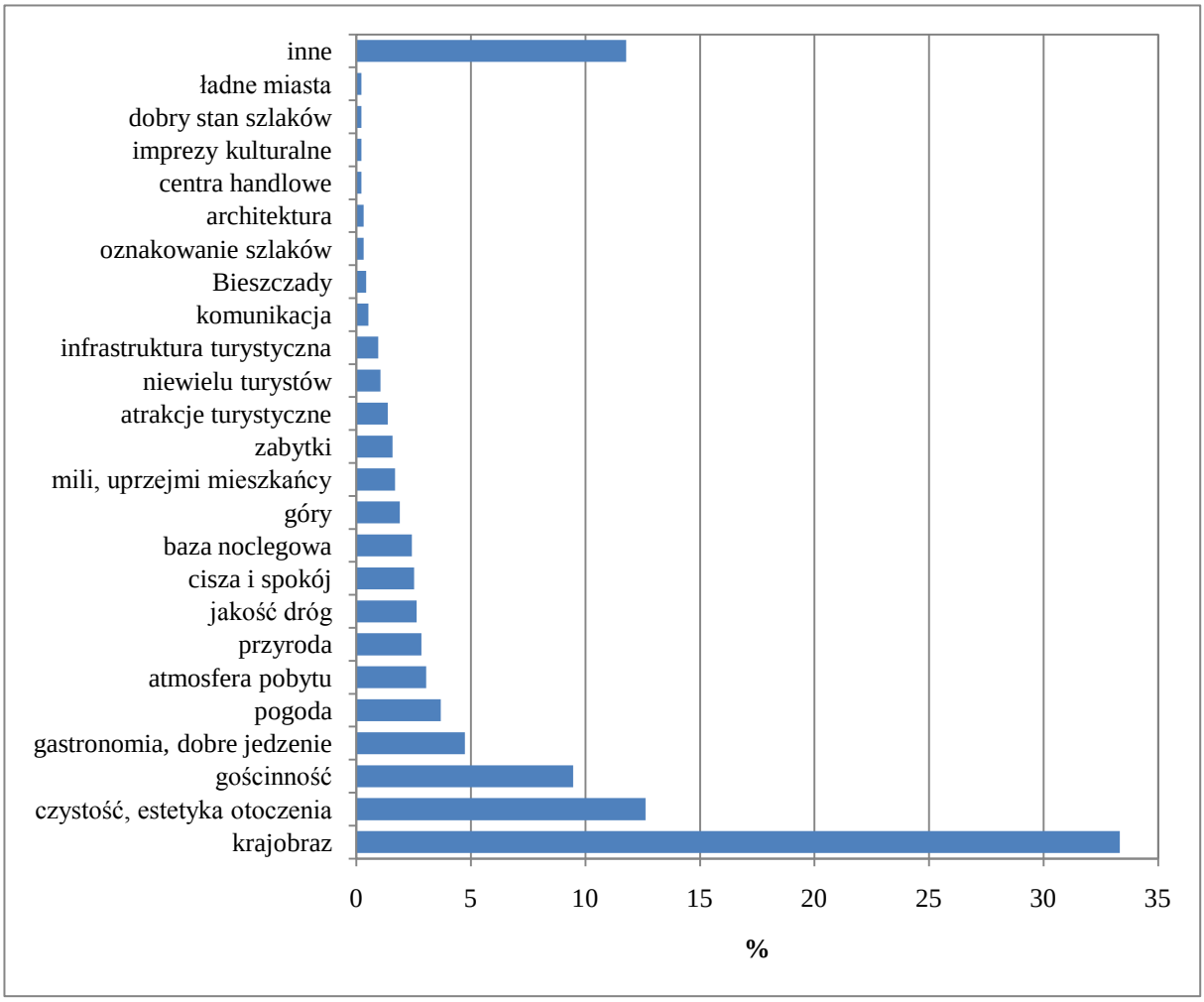

Ryc. 32. Co podobało się w regionie Polakom odwiedzającym atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego?
Źródło: Opracowanie własne

W woj. podkarpackim Polakom zdecydowanie najbardziej podobał się krajobraz - 33% ogółu odpowiedzi. W następnej kolejności wskazywano na czystość, ład (ok.13%) oraz gościnność, uprzejmość i miłą atmosferę pobytu (łącznie 14%). Dobre jedzenie, pogoda, przyroda, jakość dróg, cisza i spokój oraz baza noclegowa uzyskały odpowiedzi na poziomie ok. 3 do 5%. Wśród „innych" odpowiedzi, stanowiących ok. 12% ogółu znalazły się pozytywne opinie obejmujące m.in.: estetyczne zajazdy przydrożne i stacje paliwowe, odnowione budynki historyczne, zadbane chodniki oraz udogodnienia dla osób niepełnosprawnych.

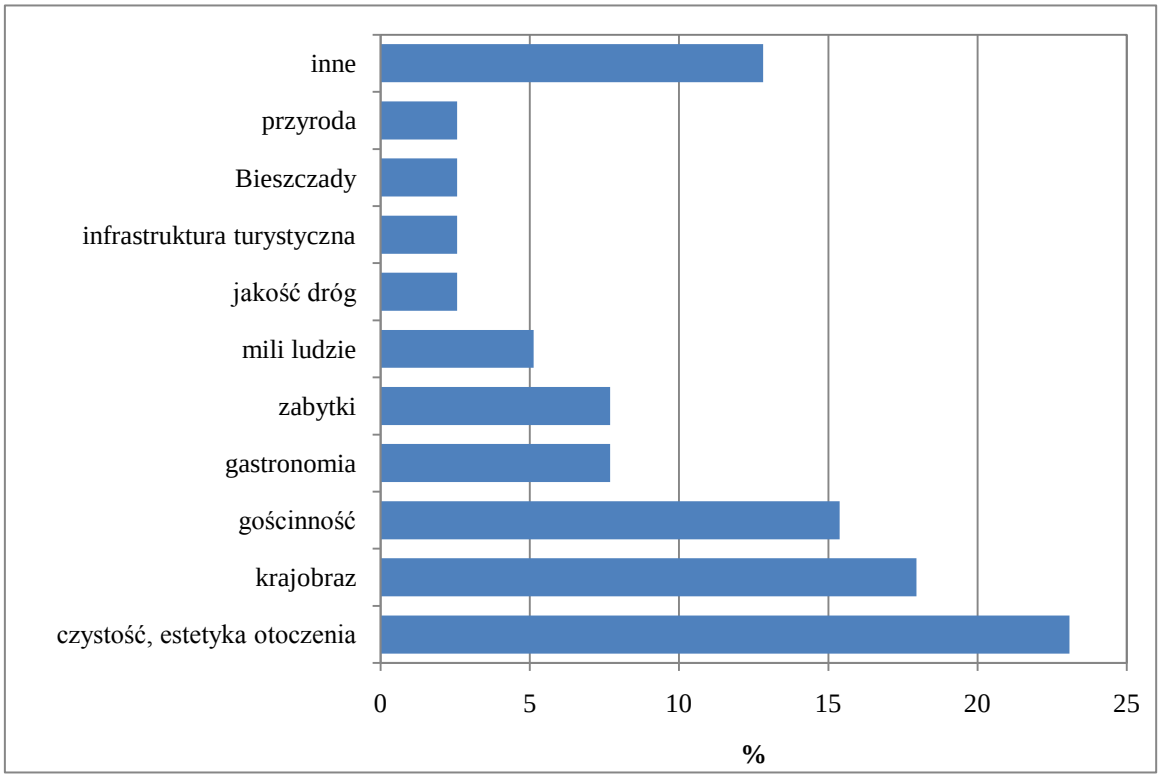

Ryc. 33. Co podobało się w regionie obcokrajowcom odwiedzającym atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego?
Źródło: Opracowanie własne

W pozytywnej opinii obcokrajowców na pierwszym miejscu znalazła się czystość, estetyka regionu (23% ogółu odpowiedzi), a następnie gościnność i uprzejmość mieszkańców (łącznie 21%). Wysoko oceniono walory krajobrazowe regionu (ok. 18%). Dobre opinie uzyskała też gastronomia oraz stan obiektów zabytkowych. Zatem pozytywne odczucia obcokrajowców w znacznej mierze pokrywają się z pozytywnymi opiniami odwiedzających krajowych. W grupie odpowiedzi „inne", stanowiącej ok. 13% znalazły się indywidualne pozytywne opinie dotyczące m.in. miłej atmosfery, ciszy i spokoju, ciekawej architektury miast i miasteczek, zadbanych szlaków turystycznych i licznych centrów handlowych.

3.1.6 Zbiorcza charakterystyka odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego

W oparciu o analizę wyników badania można stwierdzić, że:

- Wśród odwiedzających zdecydowanie dominowali przybysze z Polski (ok. 96% ruchu turystycznego). Wśród nich najwięcej osób przyjechało z województw: małopolskiego, mazowieckiego, lubelskiego oraz śląskiego (łącznie ponad 61% odwiedzających krajowych). Najmniej byli reprezentowani mieszkańcy lubuskiego, warmińsko-mazurskiego, podlaskiego i opolskiego.

- Ok. 75% odwiedzających przybyło bezpośrednio do miejsca badania z miejsca stałego zamieszkania. Może to wskazywać na znaczną siłę przyciągania terenów województwa. Spośród pozostałych ok. 25% odwiedzających, którzy „po drodze" przebywali w innych

województwach najwięcej przybyło z zachodnio-pomorskiego, wielkopolskiego, pomorskiego, kujawsko-pomorskiego i opolskiego.

- Spośród miast w Polsce, najliczniej odwiedzający przybyli z Warszawy, Krakowa, Lublina, Łodzi, Tarnowa, Kielc, Wrocławia i Katowic**.**

- Wśród cudzoziemców, którzy stanowili niewiele ponad 4% odwiedzających, najliczniejsi byli odwiedzający ze Stanów Zjednoczonych oraz Wlk. Brytanii (ponad 41%). Zauważalną grupę odwiedzających stanowili mieszkańcy Niemiec. Mniej liczni byli przybysze z Irlandii i Kanady. W oparciu o informacje uzyskane od ankieterów można stwierdzić, że wśród cudzoziemców dość licznie reprezentowani byli nasi rodacy zamieszkali za granicą. Autorzy Raportu zwracają uwagę na niewielką reprezentację Słowaków oraz brak wśród odwiedzających Ukraińców. Nie dowodzi to ich nieobecności wśród odwiedzających atrakcje turystyczne regionu. Administratorzy obiektów, w których badano ruch turystyczny potwierdzają obecność grup, a rzadziej odwiedzających indywidualnych z tego kraju. Nie zmienia to refleksji badaczy, że przyjazdy odwiedzających atrakcje turystyczne województwa ze Słowacji oraz z Ukrainy – krajów sąsiednich dla regionu, są relatywnie niewielkie.

- Najliczniejsza pod względem wiekowym była grupa w przedziale 26-35 lat, zaś kolejna grupa 36-45 lat. Można więc stwierdzić, że przeważali trzydziestolatkowie.

- Wśród badanych Polaków dominowali mężczyźni, zaś wśród cudzoziemców kobiety.

- Połowa odwiedzających region zdeklarowała wyższe wykształcenie. Liczne były także osoby z wykształceniem średnim.

- Spośród badanych, stosunkowo wysoki (ok. 33%) był współczynnik osób nieaktywnych zawodowo. Dominowali wśród nich studenci oraz emeryci i renciści.

- W gronie pracujących, najliczniejszą grupą zawodową okazali się urzędnicy (11%) oraz nauczyciele, przedsiębiorcy oraz pracownicy handlu (w tym liczni tzw. przedstawiciele handlowi). Kolejną grupę stanowili członkowie kadry kierowniczej. Do nielicznie reprezentowanych grup należeli rolnicy oraz niektóre zawody związane z rzemiosłem.

- Respondenci wskazali na posiadany dobry, jak i średni status materialny. Śladowo wystąpiły odpowiedzi wskazujące na zły stan materialny.

- Jak wykazało badanie, pobyty w regionie nie trwają długo. Dominowały krótkie 3-dniowe wizyty, czasem rozciągnięte do 5 dni. Tylko 22% odwiedzających atrakcje turystyczne, zdeklarowało pobyt dłuższy niż 7 dni.

- Wśród odwiedzających krajowych dominowały osoby, które były w regionie kilka razy, a także przybyli pierwszy raz. Inaczej rzecz wyglądała z cudzoziemcami, wśród których dominowały osoby, które były w regionie po raz pierwszy, zaś kolejną grupą byli odwiedzający często.

- Najczęściej podróżowano po regionie z rodziną lub osobą towarzyszącą, najmniej zaś w grupie zorganizowanej.

- W wiązce celów podróży do regionu dominował wypoczynek, przed zwiedzaniem, poznawaniem przyrody, odwiedzinami krewnych i znajomych oraz udziałem w turystyce aktywnej.

- Jako główny cel podróży do regionu w zdecydowany sposób wystąpił wypoczynek (42,2%). Biorąc pod uwagę dominację krótkich pobytów należy sądzić, że respondenci w podstawowym stopniu, za taki uznawali np. wypoczynek weekendowy. Kolejnym ważnym celem przyjazdu do regionu było zwiedzanie zabytków. Zdecydowanie mniej respondentów za główny cel pobytu uznało odwiedziny krewnych i znajomych oraz poznanie walorów przyrodniczych. Łącząc cele: zwiedzanie zabytków oraz poznawanie przyrody można uznać, że krajoznawstwo to drugi dominujący (29%) cel przyjazdów do województwa. Za śladowo występujące można uznać przyjazdy na zakupy, w celach związanych z religią, dla rozrywki, czy podróż tranzytową.

- Na podróże do podkarpackiego, w zdecydowanym stopniu wpływ wywarła namowa krewnych i znajomych (44,2%). Za interesujące należy uznać stwierdzenie, iż kolejnym powodem (16,7%) była chęć powtórnego przyjazdu. To dowód na to, że wizyty w regionie wyzwalają potrzebę powrotu. Ważną rolę w rozwijaniu zainteresowań regionem i podróżami do niego spełniają także Internet oraz przewodniki turystyczne. Śladowy był wpływ mediów (prasa, radio, TV), natomiast nie było wskazań na targi turystyczne.

- Spośród odwiedzających atrakcje turystyczne regionu, około 17% stanowili odwiedzający jednodniowi. Turyści (osoby nocujące) stanowili ok. 83% odwiedzających. Najczęściej korzystano z noclegów w hotelach, a następnie u rodziny i znajomych, w kwaterach prywatnych, pensjonatach oraz w gospodarstwach agroturystycznych.

- Połowa odwiedzających region zdeklarowała konsumpcję w zakładach gastronomicznych. Do pożądanych należały usługi bankowe (bankomatowe) oraz informacji turystycznej. Natomiast śladowo zdeklarowano korzystanie z usług odnowy biologicznej i kultury lokalnej.

- Wśród infrastruktury turystycznej, zdecydowanie największym powodzeniem cieszyły się szlaki turystyki pieszej. Deklarowano korzystanie ze szlaków turystyki samochodowej oraz kąpielisk i basenów. Odnosząc się do zamiaru korzystania ze szlaków turystyki samochodowej, ankietujący stwierdzili znikomą wśród odwiedzających znajomość takich szlaków, co może wskazywać na małą wiarygodność odpowiedzi.

- Odwiedzający województwo deklarowali w zdecydowanej większości (47%) wydatki na poziomie 250 zł na osobę (poza kosztami transportu). Kolejna grupa (29%) planowała wydać do 500 zł na osobę. Dane te korespondują z dominującymi, krótkim pobytami w regionie.

- Podstawowym środkiem transportu do województwa był samochód osobowy (75%). Ponad 9% odwiedzających przybyło autokarami wycieczkowymi, a 6% koleją. Mniejsza grupa wskazała na autobus liniowy i bus. 1,7% odwiedzających zdeklarowało przylot samolotem.

- 80% odwiedzających zorganizowało swój przyjazd do województwa samodzielnie. Spośród pozostałych 20% najczęściej korzystano z pomocy znajomych lub organizatorem był zakład pracy. Tylko ok. 5% przyjazdów zorganizowały biura podróży.

- W ramach pobytu w podkarpackim, wśród miejsc najczęściej odwiedzanych wskazano przede wszystkim na Bieszczady. Najczęściej wymienianą miejscowością w tym obszarze oraz w całym województwie okazała się Solina. W dalszej kolejności wskazano na Rzeszów, Przemyśl, Łańcut, Krasiczyn, Leżajsk, Jarosław, Bolestraszyce i Krosno.

- Oceniając pobyt w województwie podkarpackim, odwiedzający zostali poproszeni o wskazanie tego, co się nie podobało oraz co przyniosło pozytywnie doświadczenia. Negatywne oceny Polaków objęły w kolejności: zły stan dróg (23%), złe oznakowanie komunikacyjne (13%) regionu (w szczególności braki w oznakowaniu dróg, przejazdów przez miasta oraz dojazdów do atrakcji turystycznych), parkingi (9%) oraz informację turystyczną (7%). Zwrócono uwagę na zły stan sanitarny (śmieci, brak lub zaniedbane toalety), nadmierną koncentrację ruchu turystycznego w niektórych obszarach, a także m.in. na niedostatek bankomatów. Cudzoziemcy wskazali również na złą jakość dróg (27%), braki w oznakowaniu komunikacyjnym (13%), problemy z przekroczeniem granicy z Ukrainą (9%), stan toalet, braki w informacji turystycznej (po 8%). Zwrócili również uwagę na słabą znajomość języków obcych usługodawców, nieprofesjonalność usług dla turystów, a także na nadmierny hałas.

  Pozytywne opinie Polaków z pobytu w województwie objęły: walory krajobrazowe (33%), gościnność, uprzejmość oraz miłą atmosferę pobytu (14%), czystość, ład w otoczeniu (13%), dobrą kuchnię w zakładach gastronomicznych (ok. 5%), dobrą jakość dróg (3%), ciszę i spokój (3%), dobrą bazę noclegową (3%). Wskazano także na urokliwe góry, przyrodę oraz dobrą pogodę. Z kolei cudzoziemcy wskazali na czystość i ład w otoczeniu (23%), gościnność i uprzejmość mieszkańców (21%), walory krajobrazu (18%), dobrą gastronomię (7%) oraz dobry stan zabytków (7%).

  Odnosząc się do pozytywnych opinii wyrażonych przez odwiedzających należy zauważyć, że część wskazań odnosi się do oceny walorów naturalnych województwa takich, jak: krajobraz, góry, przyroda. Nie są one generalnie wytworem działalności ludzkiej. Istotnym zadaniem mieszkańców oraz władz samorządowych regionu jest ich ochrona w celu organizacji ruchu turystycznego zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

3.1.7 Zarys profilu odwiedzającego atrakcje turystyczne regionu

Odwiedzający z Polski:

Jest mieszkańcem dużego miasta w woj. małopolskim, mazowieckim, lubelskim lub śląskim w wieku ok. 35 lat, z wykształceniem wyższym, a czasem średnim. Pracuje w sferze budżetowej albo prowadzi własną działalność gospodarczą lub jest przedstawicielem handlowym. Deklaruje średni lub dobry status materialny. Do podróży w podkarpackie namawiają go znajomi lub krewni. Podróż organizuje samodzielnie, własnym samochodem osobowym. Towarzyszy mu członek rodziny lub inna osoba. W regionie był już kilka razy lub wybrał się pierwszy raz. Celem podróży jest krótki (od 3 do 5 dni) pobyt wypoczynkowy, najczęściej w Bieszczadach, w trakcie którego zwiedza wybrane atrakcje turystyczne regionu oraz odbywa spacer szlakiem turystyki pieszej. Częściej nocuje w małych obiektach noclegowych typu pensjonat, w pokojach gościnnych lub w gospodarstwach

agroturystycznych, choć nie wykluczony jest hotel. Korzysta z usług gastronomicznych. Na pobyt wydaje 300 do 500 zł na osobę.

Odwiedzający z zagranicy:

Jest mieszkańcem Ameryki Północnej lub Wysp Brytyjskich z dużym prawdopodobieństwem, że posiada obywatelstwo polskie. Częściej bywa kobietą, niż mężczyzną w wieku powyżej 35 lat. Posiada, co najmniej średnie wykształcenie. Jest aktywny zawodowo, a swój status materialny określa jako dobry. Do województwa przyjechał pierwszy raz samochodem ze znajomymi lub krewnymi, którzy go do tej podróży namówili i podróż zorganizowali. W czasie krótkiego pobytu w województwie nocuje w hotelu oraz konsumuje w zakładach gastronomicznych. Wyda w regionie równowartość ok. 100 dolarów.

3.2 Charakterystyka przyjazdowego ruchu turystycznego w Porcie Lotniczym Rzeszów – Jasionka

Jak już wcześniej przekazano, za nie celowe uznano łączenie wyników badań odwiedzających atrakcje turystyczne regionu, z rezultatami badań przeprowadzonych w Porcie Lotniczym. Stąd też ta część Raportu, poświęcona została prezentacji wyników obejmujących przyjazdowy ruch turystyczny na podrzeszowskim lotnisku.

Od kilku lat wzrasta liczba podróży do regionu, odbywanych z wykorzystaniem transportu lotniczego. Dowodzą tego dane liczbowe obejmujące ruch pasażerski w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka.

Tabela 18. Wielkość ruchu pasażerskiego w porcie lotniczym Jasionka

Rok	2005	2006	2007	2008
Wielkość ruchu pasażerskiego	91499	206934	274272	321034

Źródło: opracowanie własne [8]

Powyższy proces jest skutkiem oddziaływania wielu czynników. Do najważniejszych należy zaliczyć:

- rozwój transportu lotniczego w skali globalnej,
- znaczną liczebność Polonii wywodzącej się z regionu,
- wejście Polski w skład Unii Europejskiej,
- proces modernizacyjny Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka.

[8] Na podstawie danych z portalu http://www.ulc.gov.pl z dn.25.11.2009

Szczególny wpływ na pasażerski ruch lotniczy w regionie, wywarło członkostwo naszego kraju w Zjednoczonej Europie. Doprowadziło ono do otwarcia polskiego rynku lotniczego dla nowych przewoźników oraz przyniosło możliwość podejmowania przez obywateli naszego kraju, legalnego zatrudnienia w krajach „starej" Unii. W przypadku podrzeszowskiego portu, istotną rolę odegrało otwarcie dla Polaków rynków pracy w Wlk. Brytanii i Irlandii. Skutkiem powyższego była decyzja nisko-kosztowego przewoźnika lotniczego z Wysp Brytyjskich – Ryanair, o włączeniu Jasionki do grupy obsługiwanych portów lotniczych. Tym samym uzyskał on status międzynarodowego portu lotniczego. Należy też zauważyć wolę i działania administracji rządowej i samorządowej, które służą systematycznej modernizacji lotniska. Doprowadziły one do wydłużenie pasa startowego oraz rozbudowy terminalu odpraw pasażerskich.

Aktualnie port lotniczy w Jasionce obsługuje połączenia z Warszawą oraz z Londynem, Nowym Jorkiem, Frankfurtem, Dublinem, Birmingham, Bristolem, Liverpoolem i East Midlands. Trasy obsługiwane są samolotami wspomnianej linii Ryanair, LOT-u oraz Lufthansy Regional. Z portu korzystają też coraz częściej pasażerowie lotów czarterowych obsługiwanych przez przewoźników lotniczych z wielu krajów świata. Wg informacji publikowanych w mediach, podrzeszowskie lotnisko, jako jedno z nielicznych w kraju zwiększy w bieżącym roku liczbę obsłużonych pasażerów.

Badanie podróżnych przybywających samolotem do regionu objęło ponad 300 losowo wybranych pasażerów linii lotniczych obsługiwanych przez Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka. Do prac analitycznych zakwalifikowano 300 ankiet. Wyniki badania prezentują poniższe zestawienia i opisy.

3.2.1 Informacja o turyście

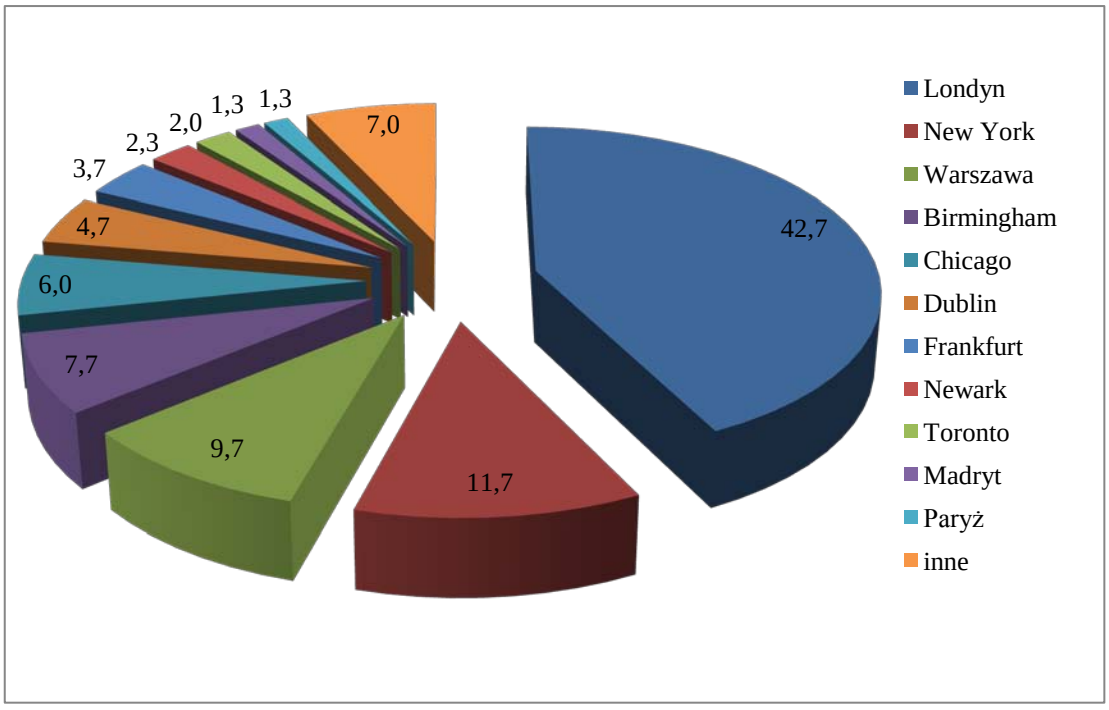

Ryc. 34. Miejsce wylotu podróżnych
Źródło: Opracowanie własne

Wśród osób objętych badaniem ok. 90% respondentów przyleciało do Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka z portów zagranicznych, zaś ok. 10% jako port emisyjny wskazało Warszawę. Odwiedzający zagraniczni jako miejsce wylotu wskazali 26 portów lotniczych. Aż 43% badanych przybyło z Londynu (łącznie z portów Stansted i Luton). Kolejnymi portami były Nowy Jork (12%) oraz Birmingham (8%). Analizując badanych wg kryterium: kraj wylotu, zdecydowanie dominowali przybysze z portów w Wlk. Brytanii (51%). Na kolejnych miejscach znalazły się porty w Stanach Zjednoczonych (22%), Niemczech i Irlandii (po 5%). Ponadto reprezentowane były porty lotnicze w Kanadzie, Hiszpanii, Francji, Holandii, Portugalii, Egipcie, Singapurze oraz we Włoszech. Jak już wspomniano, jedynym portem krajowym emitującym badany ruch przylotowy do regionu była Warszawa.

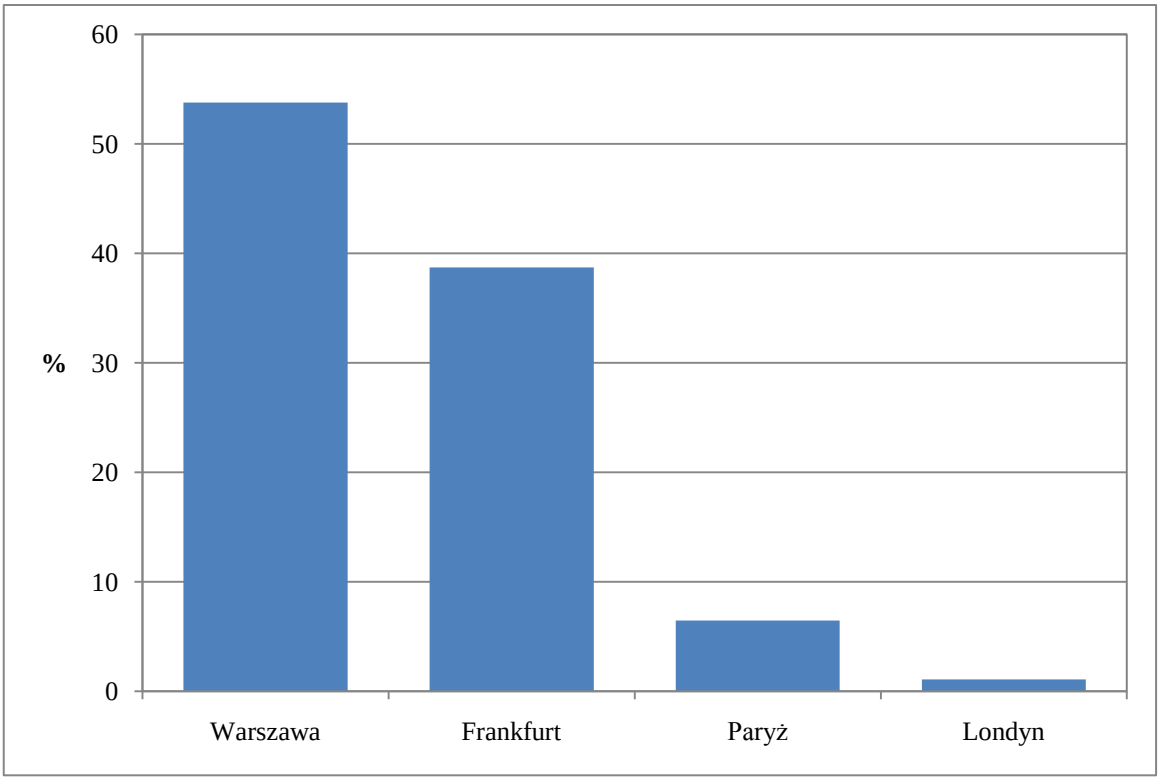

Ryc. 35. Miejsca przesiadek
Źródło: Opracowanie własne

Spośród osób objętych badaniem 70% przybyło do portu w Jasionce lotem bezpośrednim, a 30% dokonywało przesiadek w portach tranzytowych. Spośród tych portów, najwięcej wskazań objęło Port Lotniczy Warszawa, w którym przesiadło się ponad 50% korzystających z tej formy podróży lotniczych. Około 40% za port tranzytowy wybrało Frankfurt. Ponad 5% skorzystało z przesiadki w Paryżu, przy czym z racji braku bezpośredniego połączenia z Rzeszowem, korzystali oni zapewne z kolejnej przesiadki w jednym z wymienionych wcześniej portów. Nieliczni korzystali z przesiadki w Londynie.

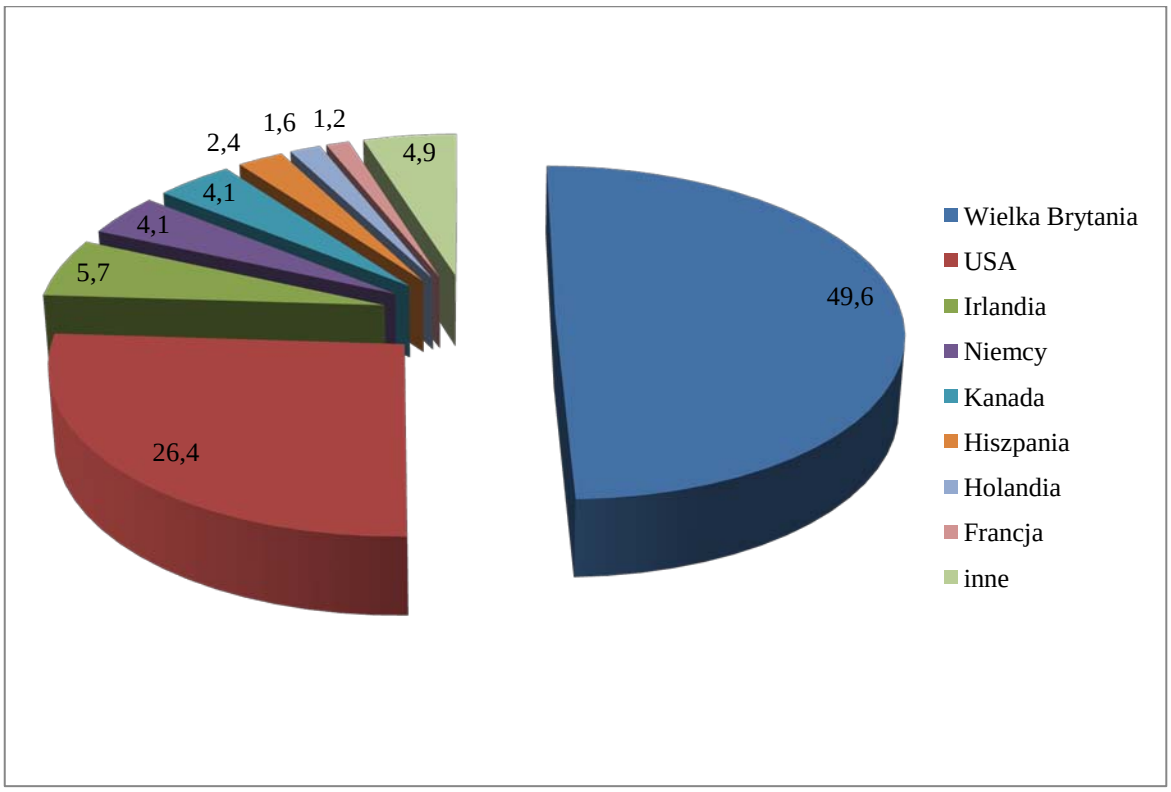

Ryc. 36. Miejsce zamieszkania odwiedzających z zagranicy lądujących w PL Jasionka
Źródło: Opracowanie własne

Wśród osób przylatujących do Portu w Jasionce, 78% zdeklarowało zamieszkiwanie za granicą, a 22% na terenie Polski (poza woj. podkarpackim). Wśród zamieszkałych za granicą, byli reprezentanci 17 krajów. Niemal połowa z nich (49,6%) wskazała na zamieszkiwanie w Wielkiej Brytanii. Pozostali zamieszkiwali w kolejności: w Stanach Zjednoczonych (26,4%), Irlandii (5,7%) oraz w Niemczech i Kanadzie (po 4,1%). Wśród przylatujących byli nieliczni mieszkańcy krajów sąsiadujących z regionem, tj. Słowacji i Ukrainy.

Badanie nie obejmowało obywatelstwa osoby przylatującej, ani kraju, który wydał paszport. Jak wykazał jednak ich przebieg, wśród przybywających do regionu, zdecydowanie dominowali odwiedzający zagraniczni posługujący się językiem polskim. Dlatego wyniki badań nie pozwalają wskazać, jak wielu spośród pasażerów było „prawdziwymi" cudzoziemcami, zaś ilu, to osoby posiadające obywatelstwo polskie, czasowo zamieszkałe za granicą. Z punktu widzenia doraźnych potrzeb, służących analizie podróżujących do województwa z wykorzystaniem samolotu, nie wydaje się to istotne. Jednak w szerszym horyzoncie czasowym, obserwacja zmian w relacji „prawdziwy" cudzoziemiec – Polak, może mieć znaczenie dla oceny efektywności promocji turystycznej województwa za granicą, czy siły oddziaływania oferowanych na rynkach zagranicznych produktów turystycznych.

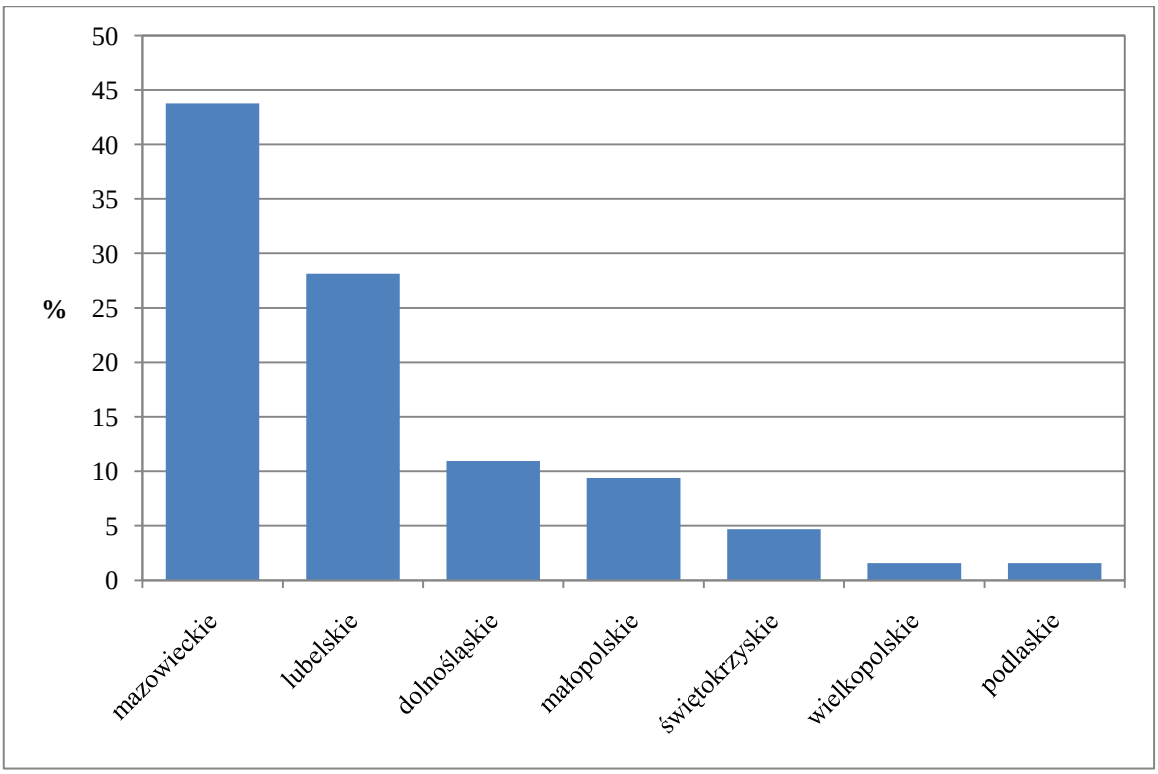

Ryc. 37. Odwiedzający, którzy wskazali zamieszkanie w Polsce
Źródło: Opracowanie własne

W grupie 64 pasażerów, którzy zdeklarowali zamieszkiwanie na terenie Polski (poza woj. podkarpackim) byli reprezentanci 7 województw. Blisko 44% spośród nich, to mieszkańcy województwa mazowieckiego. Drugą, co do liczebności grupą (ponad 28%) byli mieszkańcy województwa lubelskiego. Zdecydowana większość z nich zamieszkuje w południowej części tego województwa, chociaż nie zabrakło mieszkańców Lublina, czy nawet Białej Podlaskiej. Mniej licznie reprezentowani byli mieszkańcy sąsiadujących z regionem województw: małopolskiego i świętokrzyskiego. Fakt korzystania z podrzeszowskiego portu przez mieszkańców sąsiadujących województw (także krajów), należy łączyć z tym, że zapewnił on dla nich najkorzystniejszą pod względem czasu trwania lub kosztów, podróż do miejsca zamieszkania. W przypadku mieszkańców pozostałych województw, o przylocie do Jasionki zdecydowały zapewne inne względy.

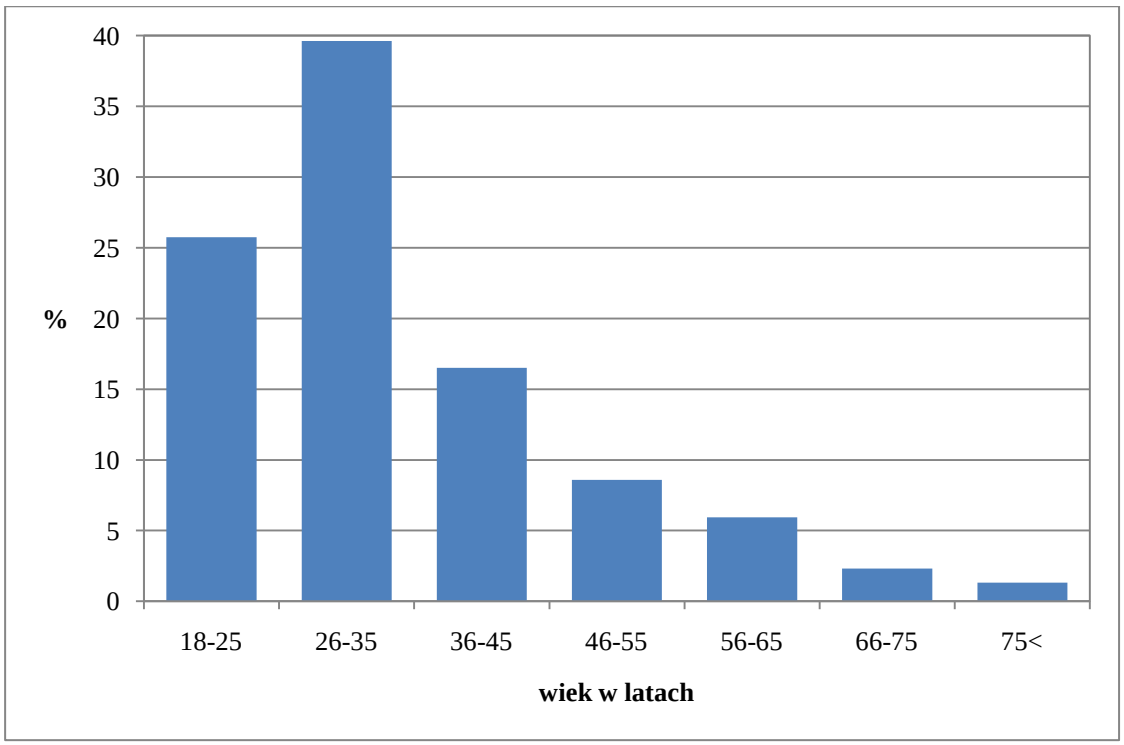

Ryc. 38. Struktura wieku osób przylatujących do Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka
Źródło: Opracowanie własne

Dane obejmujące wiek podróżnych, którzy przybyli do regionu samolotem wykazały, że dominowały wśród nich osoby w przedziale wieku 26-35 lat. Wraz z drugą co do liczebności grupą w wieku 18-25 lat, obejmowali oni ponad 65% respondentów. Pozwala to na sformułowanie obserwacji, że objęci badaniem odwiedzający region samolotem, byli w większości ludźmi młodymi.

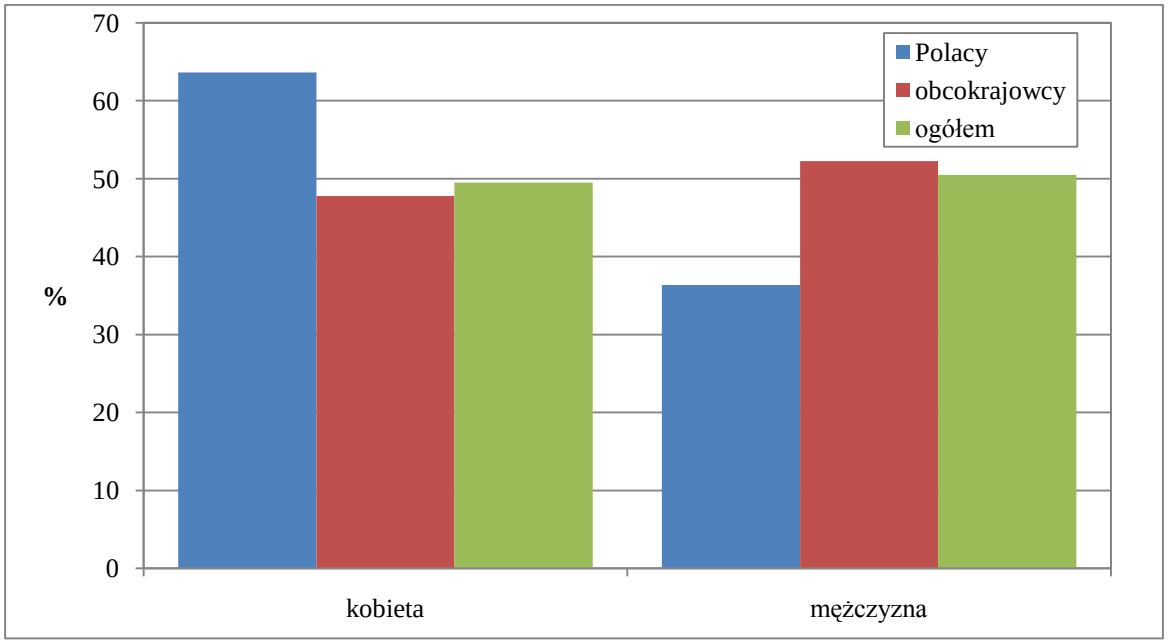

Ryc. 39. Struktura płci osób przylatujących do Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka
Źródło: Opracowanie własne

Wśród respondentów objętych badaniem w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka 49,5% stanowiły kobiety, zaś 50,5% mężczyźni. Wśród pasażerów, którzy zdeklarowali zamieszkanie za granicami Polski przeważali mężczyźni (52%), zaś wśród osób, które zdeklarowały zamieszkanie w kraju, zdecydowanie dominowały kobiety, których było 63% w badanej grupie.

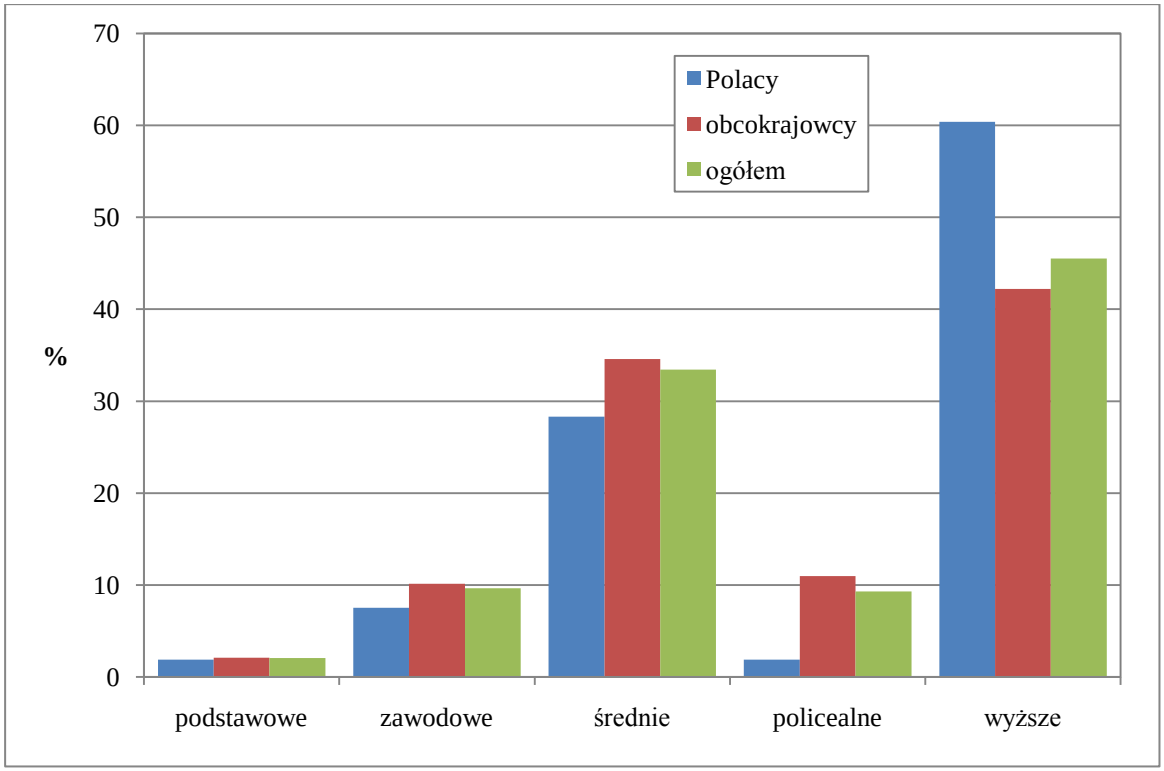

Ryc. 40. Wykształcenie osób przylatujących do PL Jasionka
Źródło: Opracowanie własne

Badanie wykształcenia osób odwiedzających region przy wykorzystaniu samolotu wykazało, że dominowali wśród nich absolwenci studiów wyższych. Stanowili oni blisko 45% badanych. W grupie z takim wykształceniem wyraźnie dominowali (60%) Polacy. W miarę licznie reprezentowane były osoby ze średnim wykształceniem, zaś śladowo z wykształceniem podstawowym.

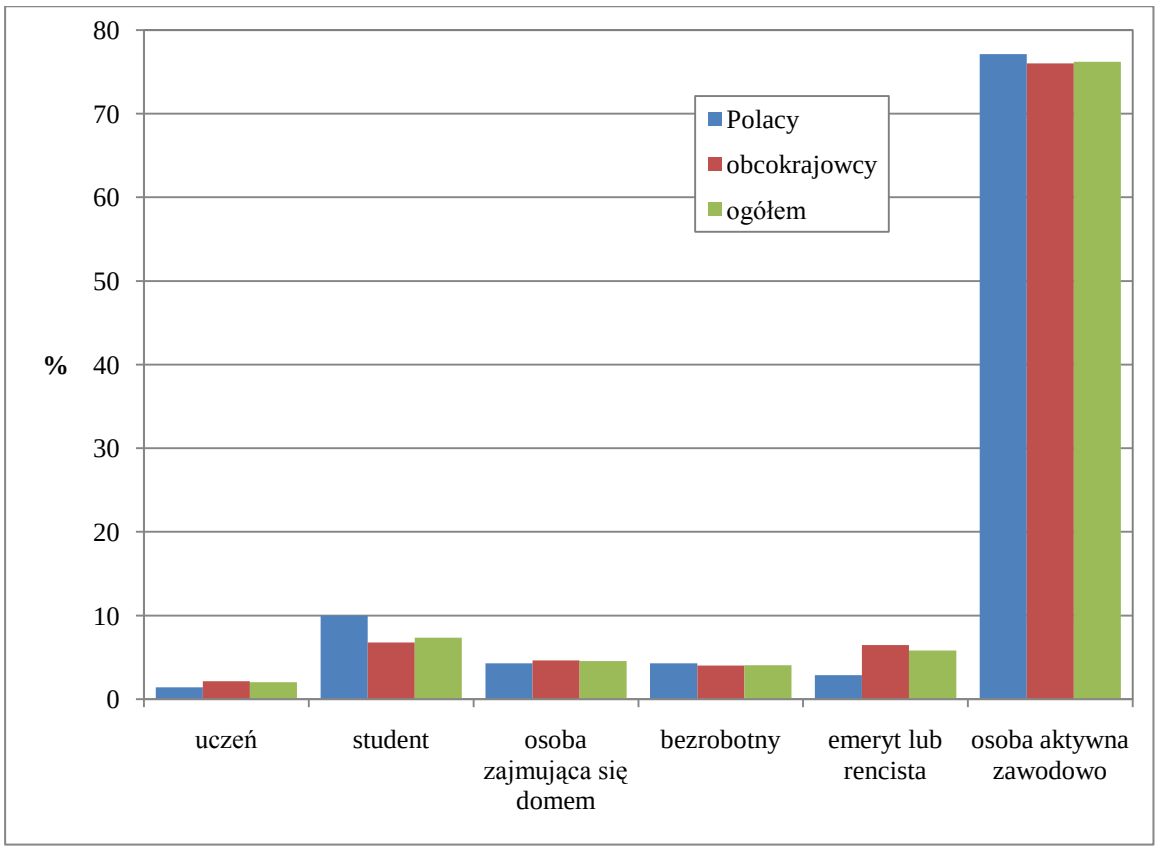

Ryc. 41. Status zawodowy osób przylatujących do Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka
Źródło: Opracowanie własne

Analizując dane obejmujące aktywność zawodową badanych pasażerów stwierdzono, że 75% spośród nich zdeklarowało zatrudnienie. Wśród niepracujących nieznacznie dominowali studenci, przed emerytami i rencistami oraz osobami prowadzącymi dom. W badanej grupie wystąpiły także osoby bezrobotne.

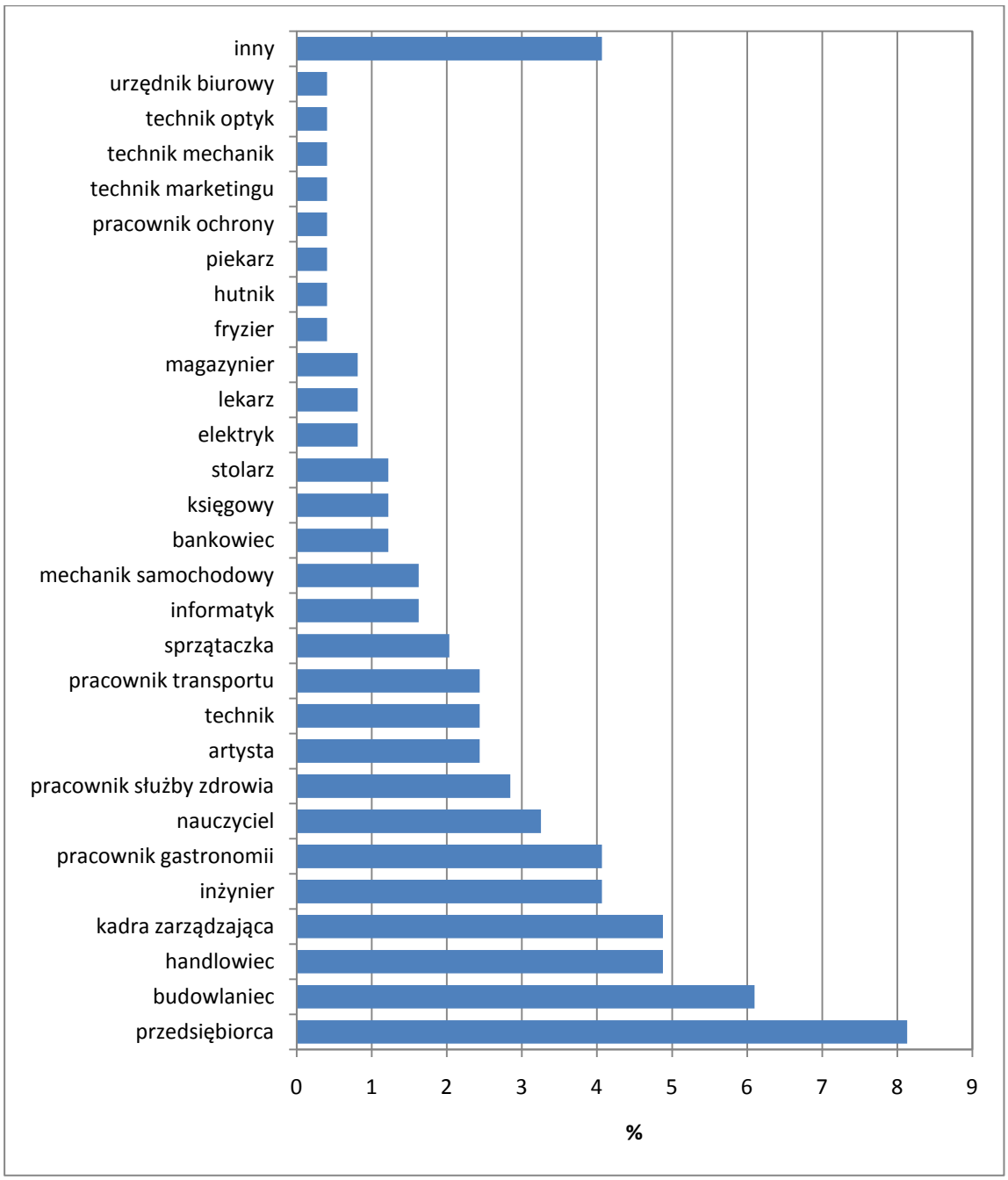

Ryc. 42. Struktura zawodowa osób przylatujących do Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka
Źródło: Opracowanie własne

Wyniki badania obejmujące aktywność zawodową wykazały, iż najliczniej byli reprezentowani przedsiębiorcy, przed zawodami związanymi z budownictwem, handlowcami oraz kadrą zarządzającą. Dość liczną grupę stanowiły osoby deklarujące zawody techniczne (inżynier, technik). Zauważalna była także grupa osób pracujących w gastronomii, a także rzemieślników np. stolarzy, elektryków, fryzjerów czy piekarzy. Porównując powyższe dane, ze zdeklarowanym wcześniej wykształceniem (ok. 87% osób z ukończoną, co najmniej średnią szkołą), można przyjąć, że wielu zatrudnionych wykonuje pracę, zdecydowanie odbiegającą od ich poziomu wykształcenia.

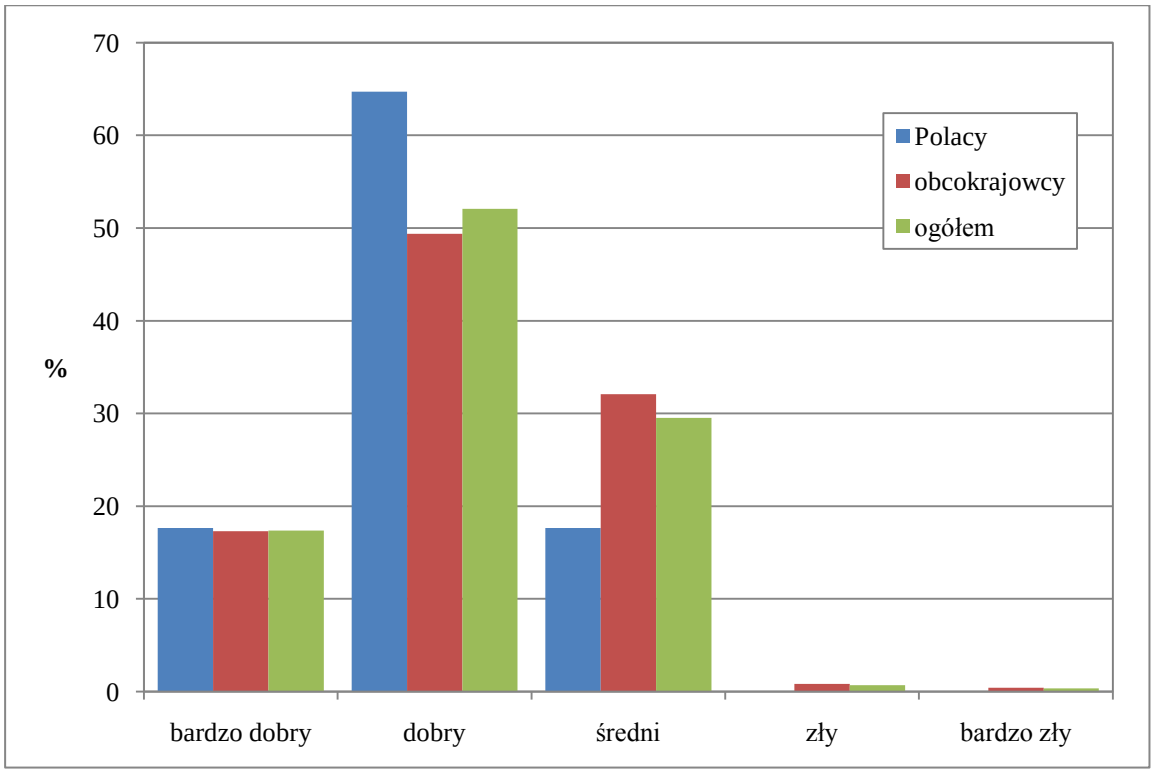

Ryc. 43. Status materialny osób przylatujących do Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka
Źródło: Opracowanie własne

Ocena własnego statusu materialnego wykazała, iż ponad 50% respondentów uznało go za dobry. Kolejna grupa (30%) zdeklarowała średni status materialny. Równocześnie blisko 18% oceniła go jako bardzo dobry. Odnosząc się do powyższych ocen, wyżej swój status materialny oceniali zamieszkali w Polsce, niż cudzoziemcy. Osoby oceniające status materialny jako zły lub bardzo zły, były śladowo reprezentowane w ruchu lotniczym do regionu.

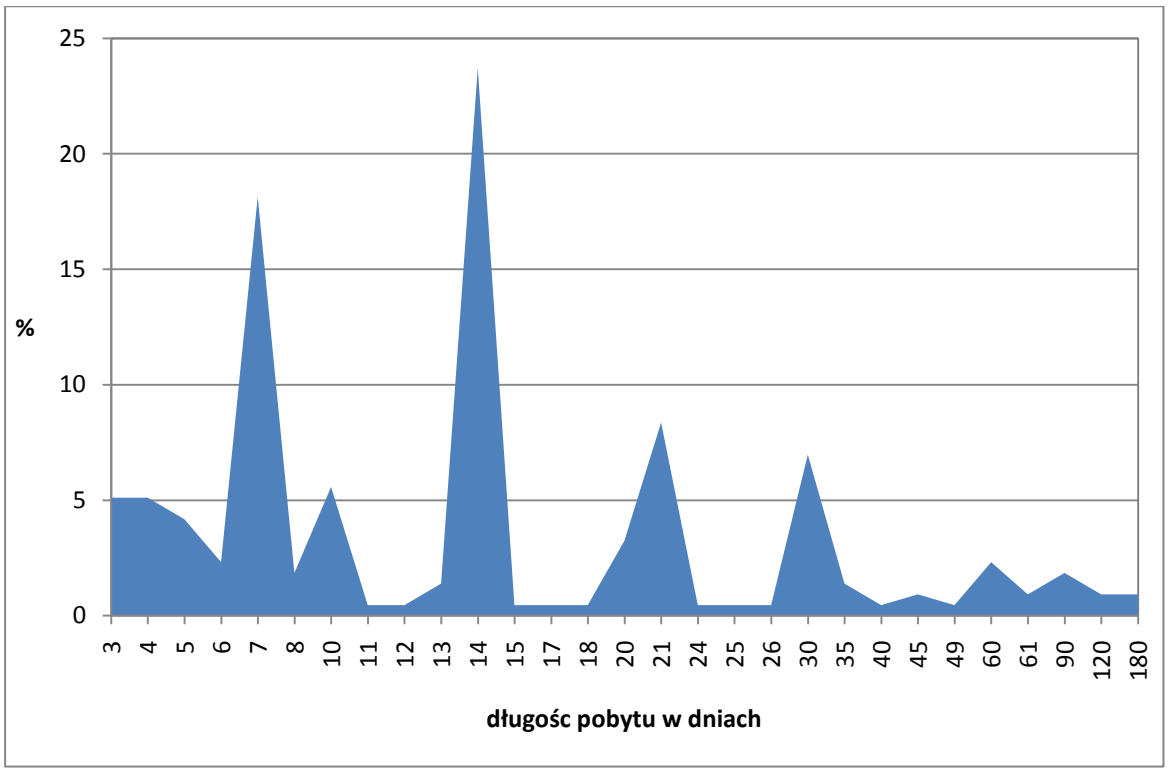

Ryc. 44. Czas spędzony w woj. podkarpackim osób przylatujących do PL Jasionka
Źródło: Opracowanie własne

Analiza obejmująca czas pobytu w regionie wykazała pewną prawidłowość w złożonych deklaracjach. Najwięcej osób (ok. 23%) zdeklarowało 14-dniowy pobyt. Znaczna liczba deklaracji objęła pobyty 7-mio, a także 22 i 30-to dniowe. Można więc zauważyć, że przybywający do regionu planują pobyt w okresach tygodniowych, a także miesięcznych. Około 5% odwiedzających przybyło do regionu na pobyt krótkoterminowy (do 4 dni). Generalnie stwierdzono, że przybywający drogą lotniczą, pozostają w regionie średnio około 14 dni, co w klasyfikacji ruchu turystycznego uznaje się za pobyt długoterminowy.

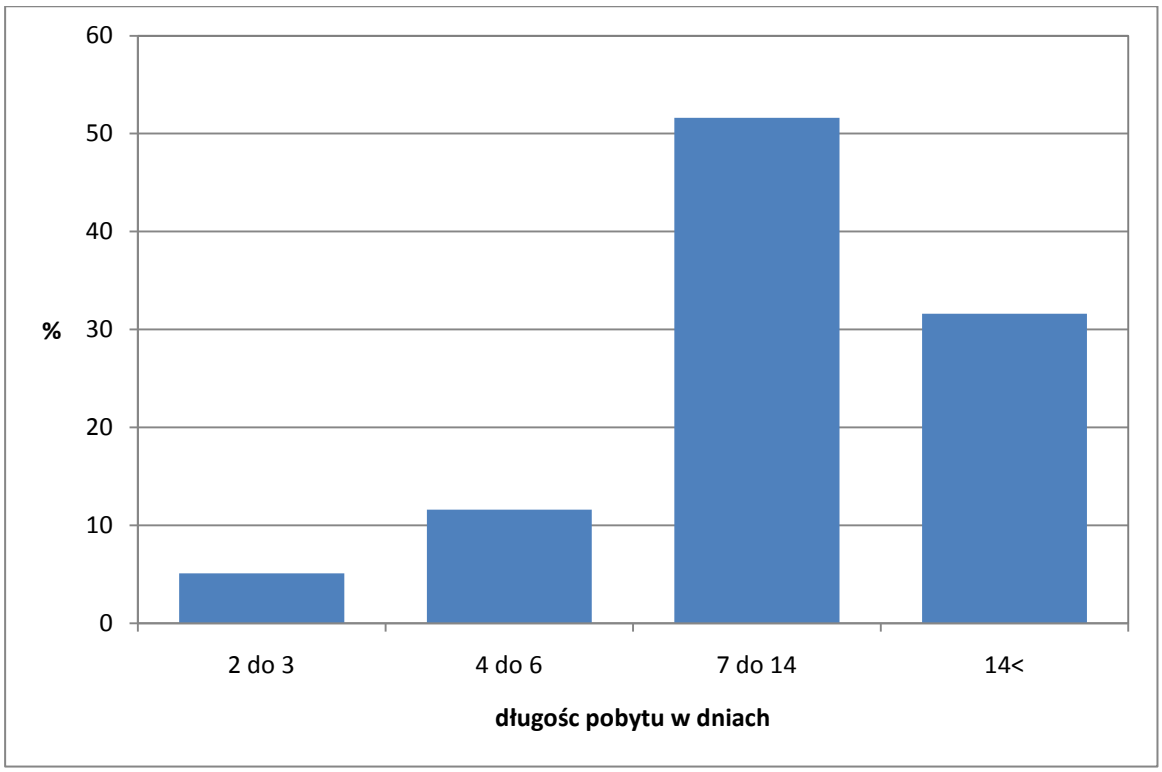

Ryc. 45. Czas pobytu w woj. podkarpackim
Źródło: Opracowanie własne

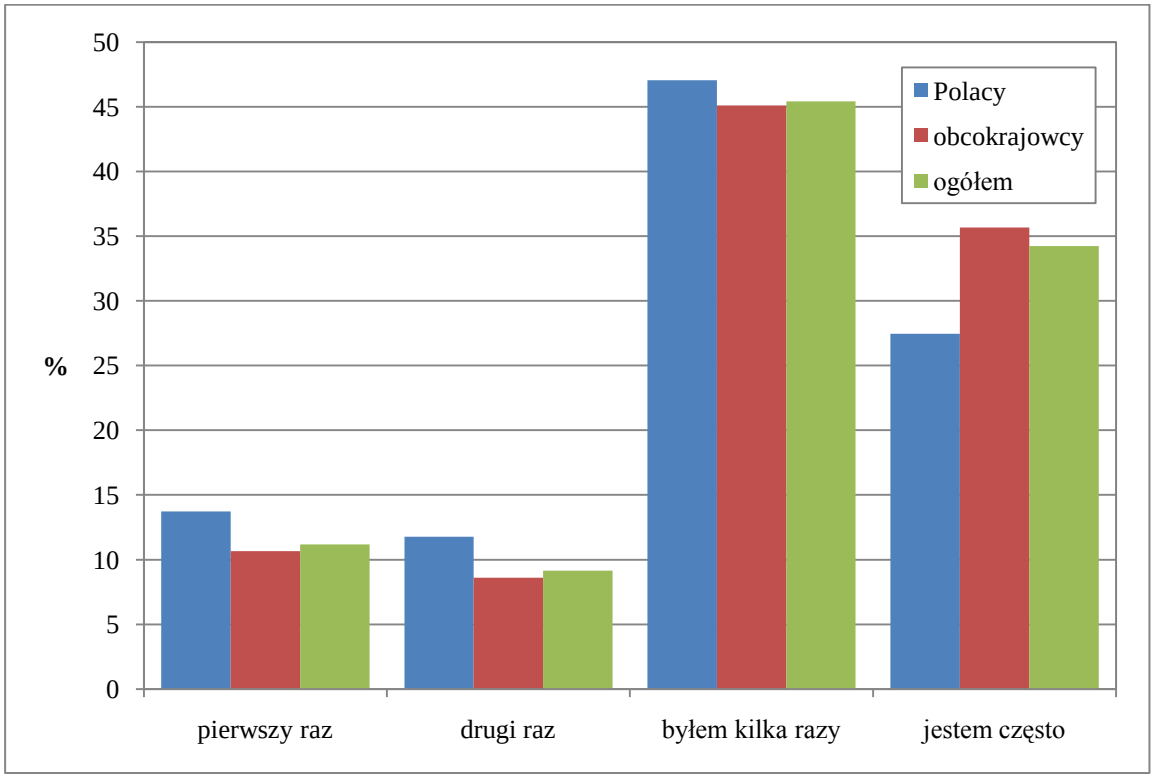

Ryc. 46. Jak często bywa na terenie województwa podkarpackiego odwiedzający region transportem samolotowym
Źródło: Opracowanie własne

Odpowiedzi na pytanie obejmujące częstotliwość przyjazdów do województwa wykazały, że blisko 20% respondentów nigdy nie było lub byli tylko raz w regionie. Najwięcej odwiedzających zgłosiło kilkakrotny pobyt (ponad 45%), zaś blisko 35% częste wizyty. W opinii autorów Raportu, sposób sformułowania pytania mógł w przypadku osób, które opuściły województwo i zamieszkały za granicą doprowadzać do nieprecyzyjnych odpowiedzi. Część respondentów mogła uznać, iż treścią pytania nie jest to, **ile razy w ogóle byli** w województwie, tylko **który raz przybyli do regionu** po zamieszkaniu za granicą. W tej sytuacji odpowiedzi na to pytanie, nie można w sposób jednoznaczny zinterpretować. Przyjmując drugą z opcji, dopuszczalna jest uwaga, iż większość z badanych, co pewien okres czasu (mniej lub bardziej regularnie) podejmuje podróże do województwa. Wraz z bywającymi często, są oni gwarantem wypełnienia miejsc w samolotach przybywających do Jasionki.

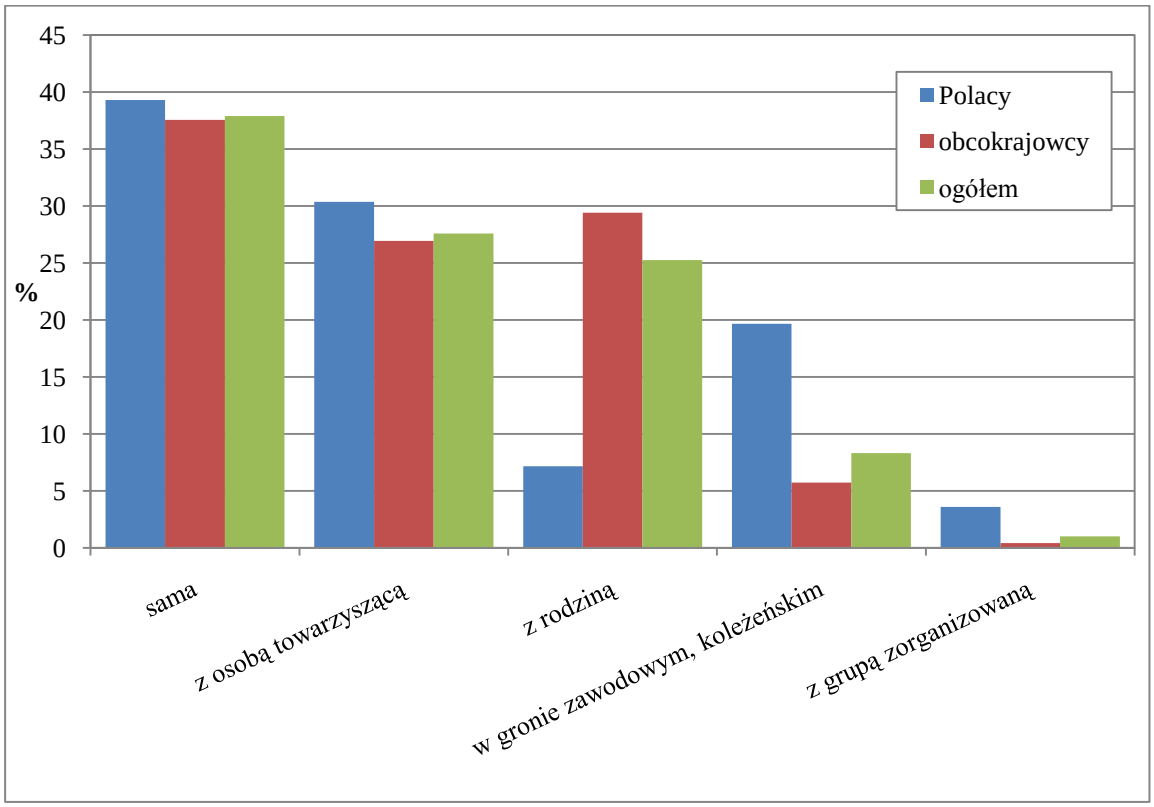

Ryc. 47. Z kim podróżują pasażerowie portu lotniczego w Jasionce
Źródło: Opracowanie własne

Jak dowiodło badanie, około 38% badanych pasażerów podróżowało samotnie. Liczną grupę (ok. 28%) stanowili podróżujący z osobą towarzyszącą, zaś nieco mniej (25%) w gronie rodzinnym. Mniej liczni (ok. 8%) przybyli w gronie zawodowym, zaś nieliczni (1,5%) z grupą zorganizowaną. W prezentowanych wynikach, dość wysoką wartość uzyskały dane odnoszące się do podróży z osobą towarzyszącą. Nie jest łatwo zinterpretować ten wynik. Należy przypuszczać, że z racji młodego wieku respondentów oraz zmian obyczajowych, może to dotyczyć sytuacji wspólnego podróżowania (także zamieszkiwania) par nie połączonych formalnym związkiem małżeńskim. Być może także część badanych, fakt podróży z dzieckiem,

nie uznała za podróż w gronie rodzinnym, tylko jako podróż z osobą towarzyszącą. Zwrócić też trzeba uwagę na niski wskaźnik podróżujących z rodziną, wśród osób zamieszkałych w Polsce oraz bardzo wysoki wskaźnik podróżowania tychże osób ze współpracownikami. Pozwala to na stwierdzenie, iż w krajowym ruchu lotniczym do Jasionki, dominują przyjazdy w celach służbowych.

3.2.2 Cele przyjazdu

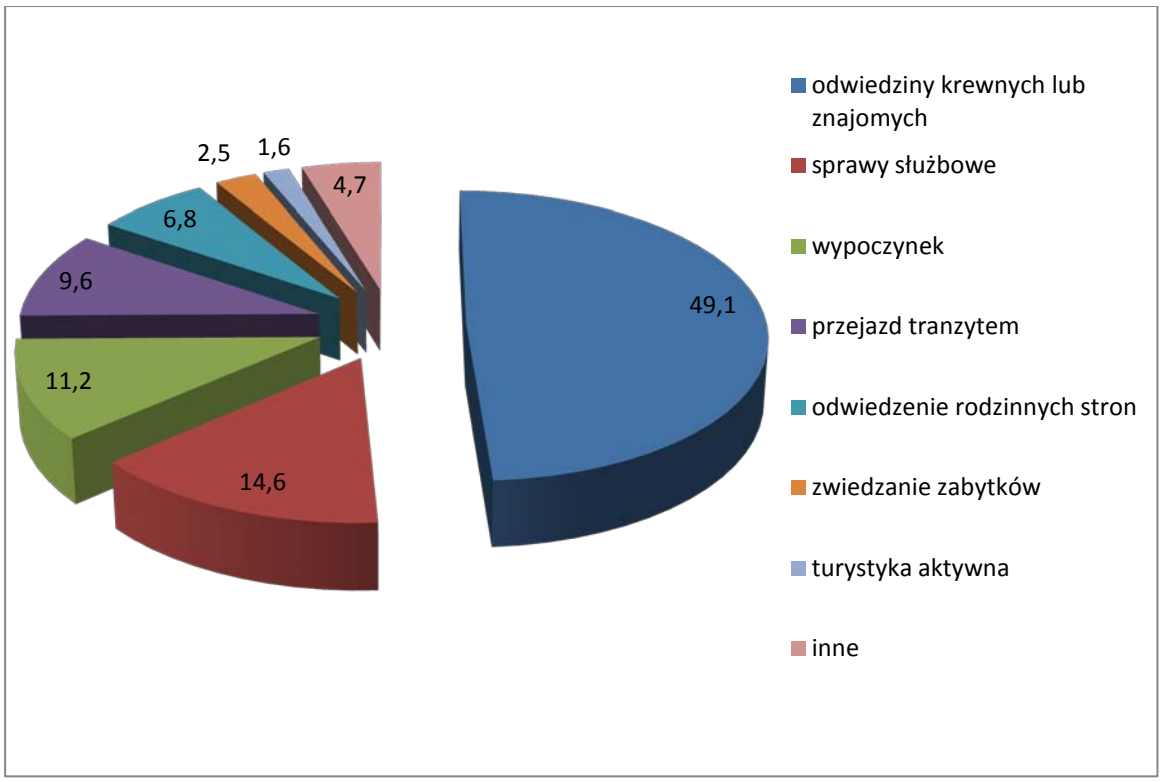

Ryc. 48. Deklarowane cele przyjazdu do regionu przez pasażerów w porcie lotniczym w Jasionce
Źródło: Opracowanie własne

Zadaniem respondentów było wskazanie wiązki celów przylotu do regionu. Jak wykazały badania, do najczęściej wymienianych należały: odwiedziny krewnych i znajomych (49,1%), sprawy służbowe (14,6%), wypoczynek (11,2%) oraz przejazd tranzytem (9,6%). W mniejszym stopniu (6,8%) było nim odwiedzenie rodzinnych stron. Z kolei niewielu spośród odwiedzających założyło, że czas spędzany w województwie przeznaczą na zwiedzanie (2,5%) lub turystykę aktywną (1,6%). Przyjmując, że w wielu przypadkach podróże bywają podejmowane z więcej, niż jednego motywu, przytoczone wyniki wskazują, że w sytuacji pasażerów przylatujących na lotnisko w Jasionce, występuje wyraźna dominacja jednego z nich. Jest nim odwiedzenie krewnych lub znajomych. Poza wypoczynkiem, w niewielkim stopniu założono uczestnictwo w wąsko rozumianej turystyce.

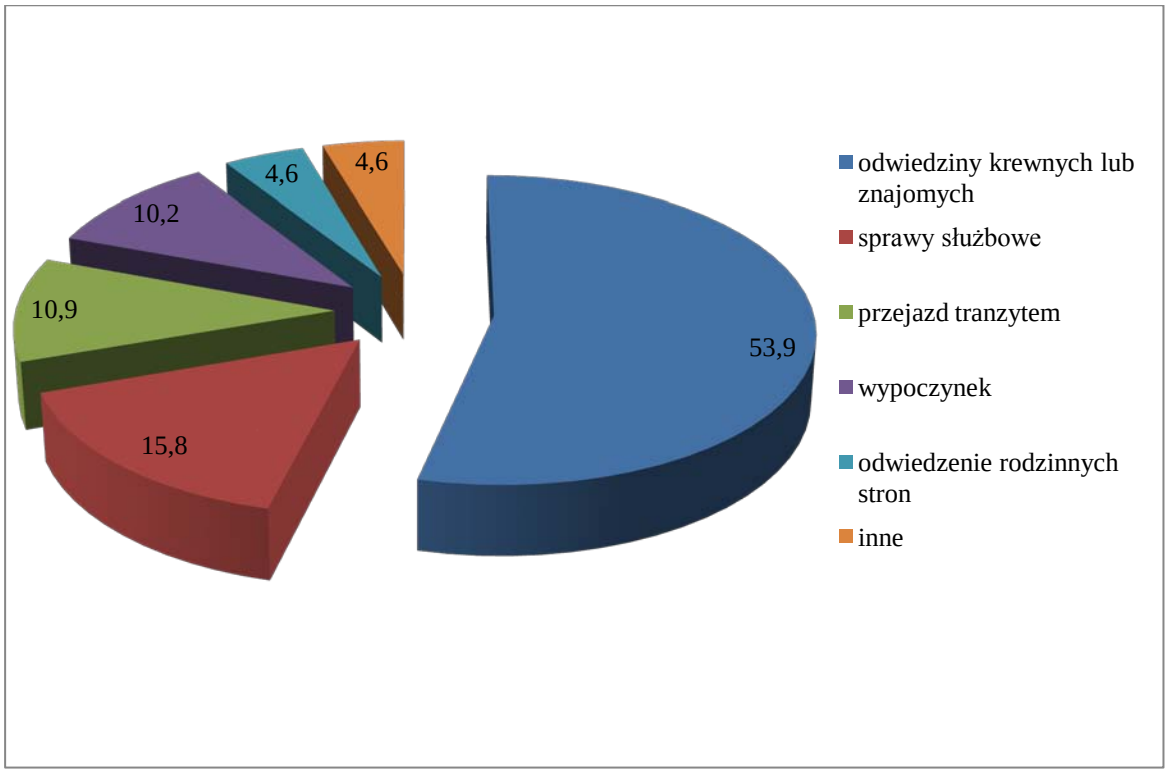

Ryc. 49. Główny cel przyjazdu do województwa podkarpackiego deklarowany przez pasażerów w porcie lotniczym w Jasionce
Źródło: Opracowanie własne

Badając główny cel przylotu do Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka okazało się, że dla większości przybyłych (53,9%) było nim odwiedzenie krewnych i znajomych. Dodając do tego grupę osób wskazujących na odwiedzenie rodzinnych stron (4,6%) trzeba uznać, że turystyka nostalgiczna „do korzeni", dominuje wśród pasażerów Portu. Drugim w kolejności celem przyjazdu były sprawy służbowe (15,8%), rozumiane jako wykonywanie na terenie regionu obowiązków wynikających ze stosunku pracy, ale również z racji prowadzonej działalności gospodarczej. Blisko 11% respondentów zdeklarowało, że przylot do Portu Lotniczego na terenie woj. podkarpackiego traktują jako etap w ich podróży do miejsca docelowego, które znajduje się poza regionem (przejazd tranzytowy). Z kolei ponad 10% odwiedzających zdeklarowało przyjazd w celu wypoczynku. Autorzy Raportu wyrażają przypuszczenie, iż cel ten mogli w części wskazać odwiedzający region z motywów nostalgicznych. Z racji udzielonego im w miejscu pracy urlopu wypoczynkowego, zakwalifikowali swój przyjazd do rodzinnych stron jako wypoczynkowy. Do śladowych należy zaliczyć przyloty osób, dla których głównym celem przyjazdu do regionu były turystyka aktywna, zwiedzanie czy rozrywka.

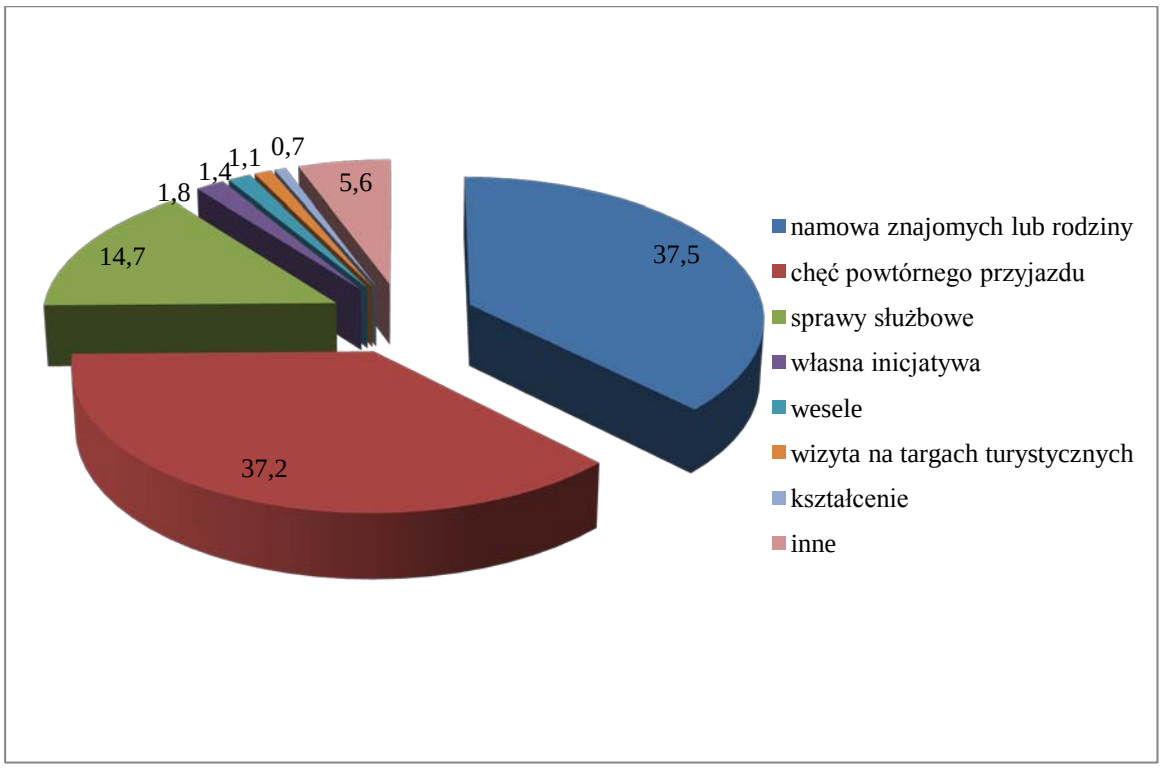

Ryc. 50. Co wpłynęło na decyzję o podróży lotniczej do regionu
Źródło: Opracowanie własne

Jak wykazało badanie, na decyzję o podróży do regionu w odniesieniu do przybywających samolotem, zasadniczy wpływ miały dwa czynniki. Pierwszym była namowa znajomych lub rodziny, drugim chęć powtórnego przyjazdu. Łącząc powyższe informacje z danymi obejmującymi główny cel przyjazdu do regionu, potwierdza to wyrażone wcześniej spostrzeżenie, że odwiedzający region samolotem, są uczestnikami turystyki sentymentalnej, do rodziny, „do korzeni". W.W. Gaworecki[9] uznaje tego rodzaju podróże za samodzielny rodzaj turystyki, który nazywa turystyką polonijną. Dla sporej grupy odwiedzających (14,7%) podróż do regionu jest skutkiem decyzji pracodawcy. Wpływ innych czynników na podróż do regionu jest niewielki lub marginalny. Zwraca uwagę fakt, że na decyzje tej grupy osób o podróży do podkarpackiego, nie mają prawie wpływu media (w tym Internet) oraz działania i materiały promocyjne.

[9] Gaworecki W.W., Turystyka, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1997, s.60.

3.2.3 Konsumpcja turystyczna

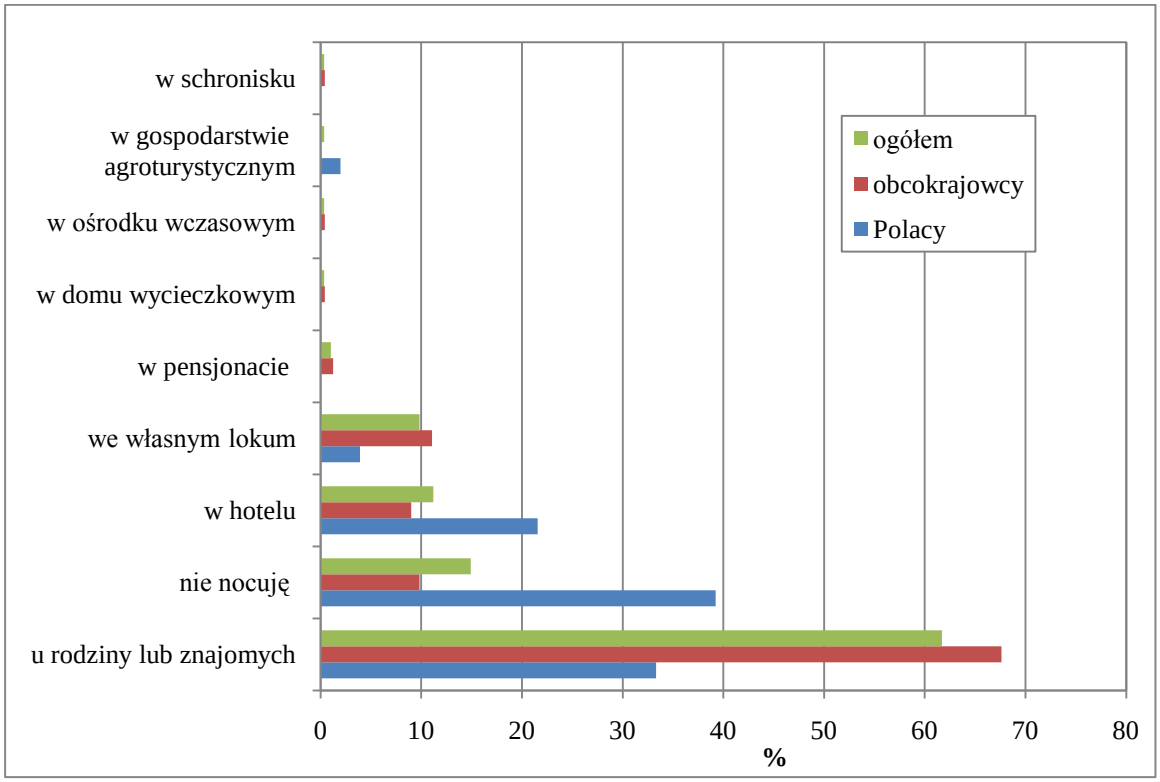

Ryc. 51. Struktura korzystania z form noclegu w woj. podkarpackim, przez przybywających samolotem do Portu Lotniczego Rzeszów - Jasionka
Źródło: Opracowanie własne

Na pytanie obejmujące usługi noclegowe, ok. 15% respondentów odpowiedziało, że nie będzie nocowało na terenie województwa. W gronie tym były zapewne osoby, które zdeklarowały tranzytowy charakter przyjazdu do regionu oraz te, które po załatwieniu spraw służbowych, w tym samym dniu zamierzały wyjechać z województwa. Taki właśnie przebieg podróży zdeklarowała liczna grupa osób spośród zamieszkałych na terenie kraju. Wśród deklarujących noclegi w regionie, ponad 70% wskazało na rodzinę, znajomych lub własne lokum. Tylko ok. 12% badanych planowało skorzystać z usług zakładów hotelarskich (głównie hoteli). Fakt wskazania przez ok. 80% obcokrajowców na zamiar zamieszkania u rodziny, znajomych lub we własnym lokum może dowodzić, że byli nimi w większości nasi rodacy, przebywający dłuższy czas za granicą.

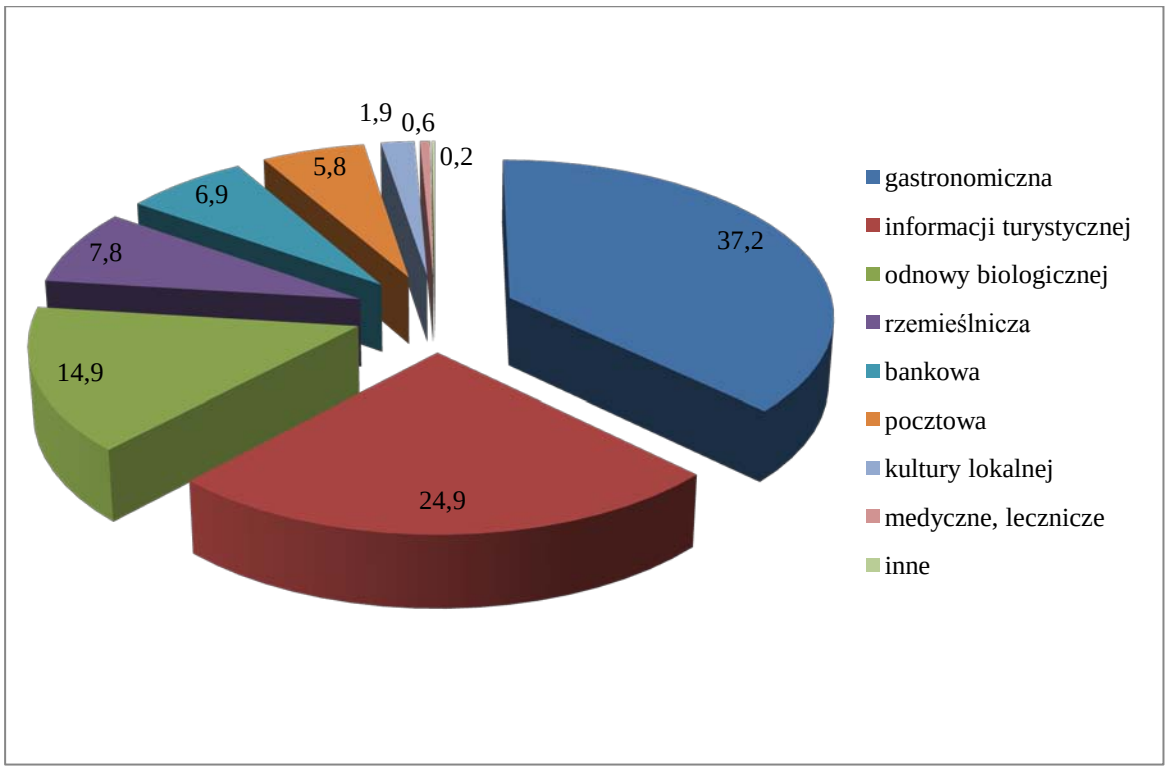

Ryc. 52. Deklarowane korzystanie z usług w regionie przez pasażerów portu lotniczego w Jasionce
Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z wypowiedzi respondentów, zamierzają oni w regionie w dość szerokim zakresie korzystać z usług gastronomicznych oraz informacji turystycznej. Druga z usług stanowi pewnego rodzaju niespodziankę, w kontekście niewielkiego wskazywania krajoznawstwa, jako jednego z celów podróży do regionu. Zwraca uwagę dość wysoki wskaźnik (14,9%) obejmujący zamiar skorzystania z usług odnowy biologicznej. Łącząc go z planowanym skorzystaniem z usług medycznych i leczenia (0,2%), jeżeli nawet wypowiedzi respondentów mają wyłącznie charakter deklaratywny, może to wskazywać na kierunek zainteresowań specjalistycznymi usługami w regionie.

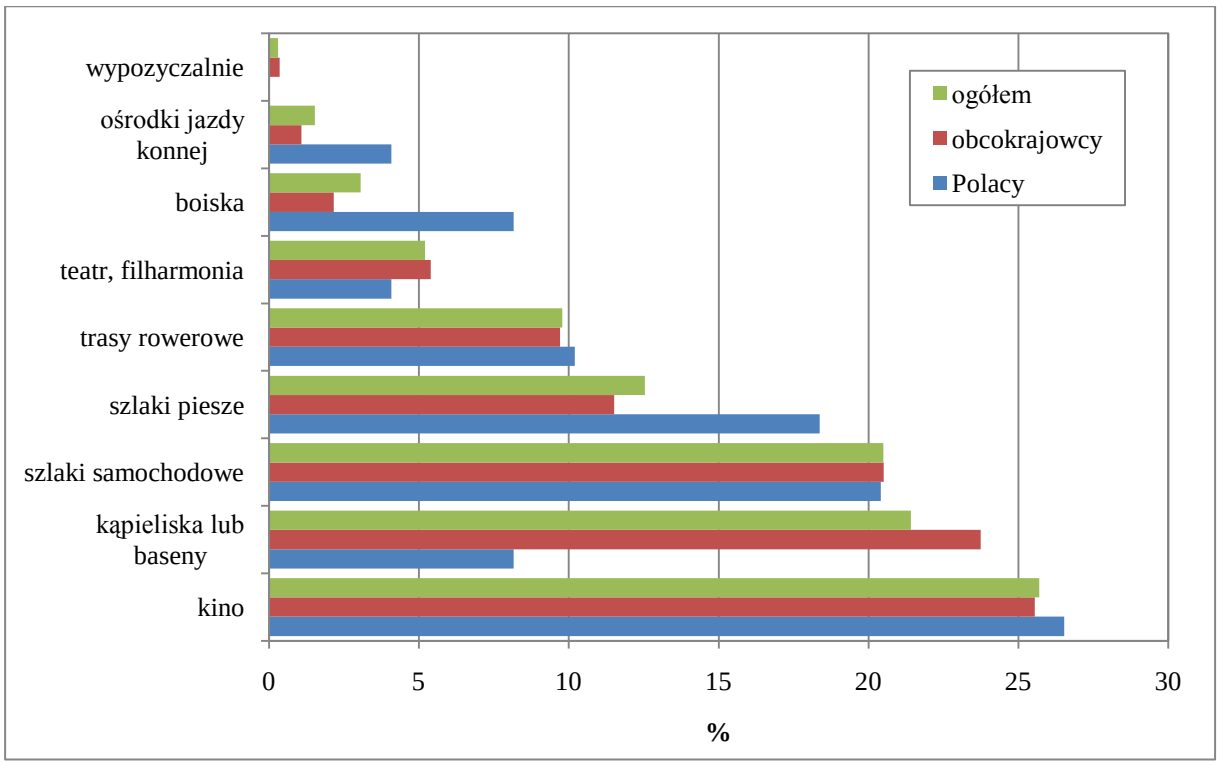

Ryc. 53. Deklarowane korzystanie z infrastruktury turystycznej i paraturystycznej w regionie, deklarowane przez pasażerów w porcie lotniczym w Jasionce
Źródło: Opracowanie własne

Uzyskane w toku badania wyniki wskazały, że najwięcej deklaracji (ponad 25%) dotyczyło korzystania z seansów filmowych w kinach. Licznie zdeklarowany został (ponad 20%) zamiar korzystania z basenów i kąpielisk. Zaskoczeniem dla autorów Raportu są informacje o zamiarze korzystania przez respondentów ze szlaków samochodowych, szlaków pieszych czy tras rowerowych. Jest to uzasadnione następującymi argumentami:

a) wśród celów podróży do regionu, nie były praktycznie deklarowane krajoznawstwo oraz turystyka aktywna,

b) respondenci przylecieli samolotem, stąd korzystanie ze szlaków samochodowych (także rowerowych) wymaga dysponowania odpowiednim środkiem komunikacji (samochodem lub rowerem), których chwilowo nie mają. Oczywiście, mogą je pożyczyć.

c) kilku uczestnikom badania, którzy wskazali zamiar korzystania ze szlaków samochodowych, zadano dodatkowe pytanie o to, czy znają takie szlaki na terenie województwa. Spotkało się ono z negatywną odpowiedzią.

Biorąc powyższe pod uwagę można przypuszczać, że respondenci byli w pewnym stopniu zaskoczeni postawionym pytaniem. Odpowiedzi formułowali ad hoc, wskazując na „interesujące" warianty (rozwiązania) zawarte w kwestionariuszu ankietowym. Wysokie wskazanie na kino, a w dalszych odpowiedziach na teatr i filharmonię, może dowodzić pewnego „głodu" korzystania z kultury w czasie pobytu za granicą.

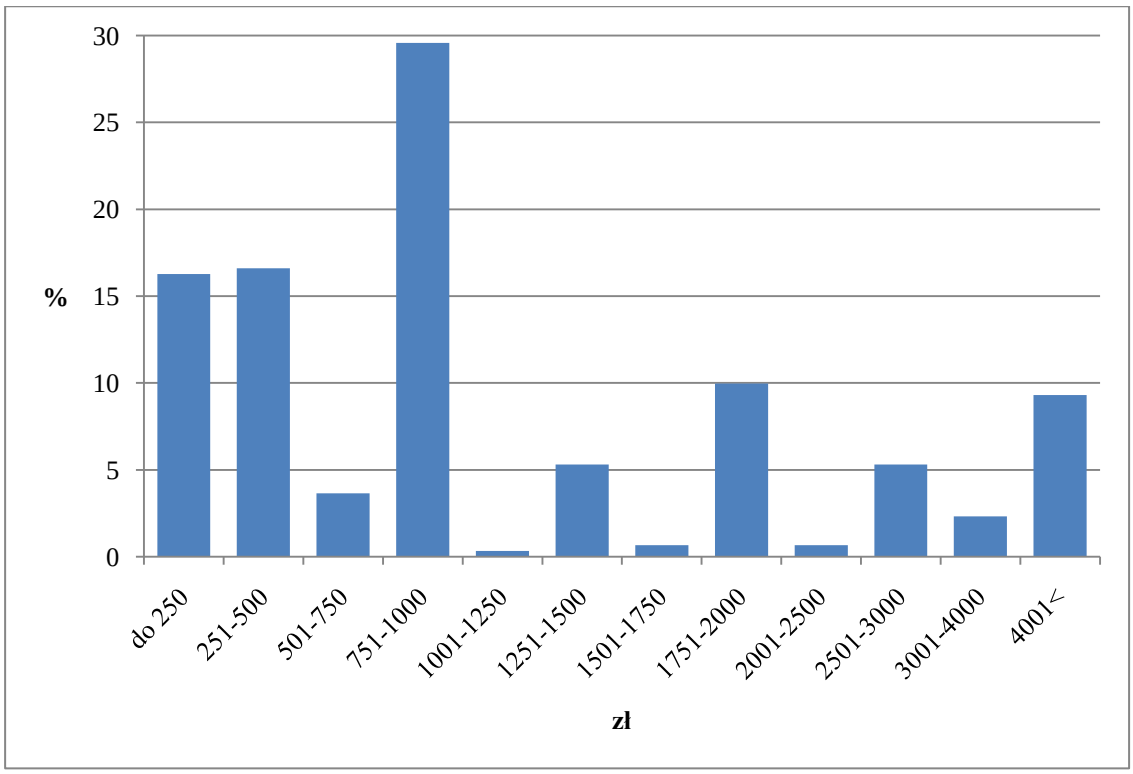

Ryc. 54. Struktura planowanych wydatków na pobyt w regionie deklarowana przez pasażerów korzystających z portu lotniczego w Jasionce
Źródło: Opracowanie własne

Osoby przybyłe do regionu samolotem, deklarowały wydanie na terenie województwa średnio 1440 zł. Najwięcej spośród nich (blisko 30%) planowało wydać ok. 1000 zł. Znaczna liczba pasażerów (powyżej 32%) to osoby, które zakładały wydatek do 250 zł (16,3%) lub w przedziale 251-500 zł (16,6%). Zauważalną grupę stanowili także odwiedzający, którzy przewidywali wydatki w przedziale 1751-2000 zł (10%) oraz powyżej 4000 zł (9,3%).

3.2.4 Organizacja wyjazdu

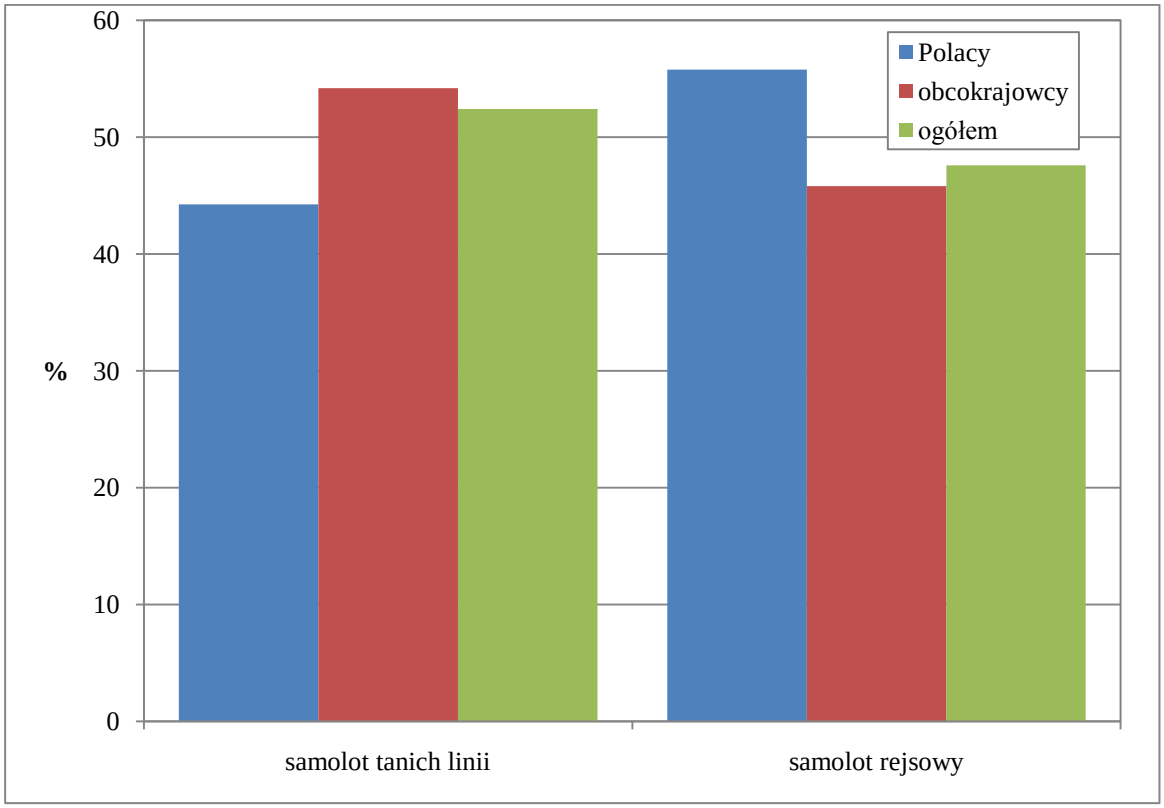

Ryc. 55. Środek lokomocji
Źródło: Opracowanie własne

Jak już wcześniej wyjaśniono, badanie zostało przeprowadzone w wybranych terminach i objęło losowo wybranych pasażerów samolotów lądujących na lotnisku w Jasionce. Nie było wśród nich pasażerów lotów czarterowych. Wśród respondentów przeważali (o ok. 10 %) pasażerowie nisko kosztowych (tanich) przewoźników lotniczych. Jak wykazało badanie, w samolotach tych przewoźników przeważali respondenci, wskazujący zamieszkanie za granicą. Wśród pasażerów samolotów „zwykłych" linii lotniczych, dominowały osoby zamieszkałe w Polsce.

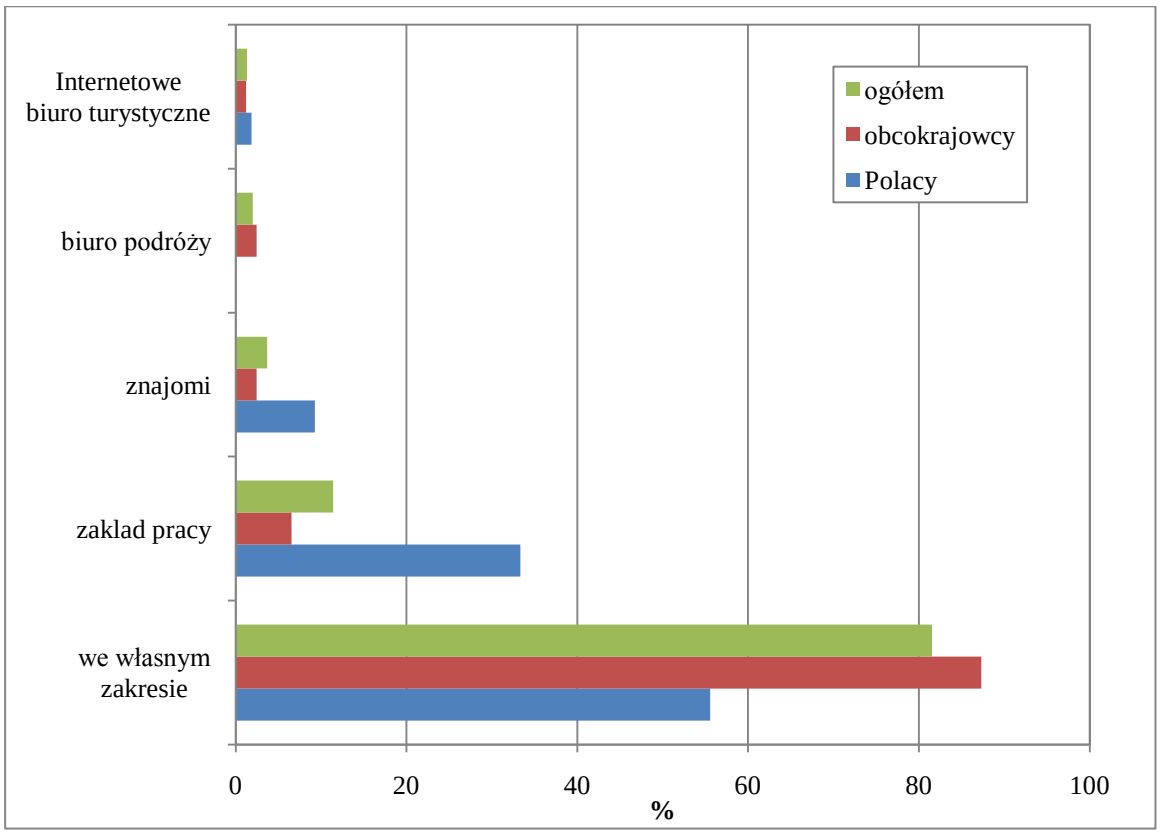

Ryc. 56. Sposób organizacji wyjazdu
Źródło: Opracowanie własne

Badanie sposobu organizacji podróży do regionu wykazało, iż pasażerowie przybywający samolotem, w zdecydowanej większości organizują podróż samodzielnie. Z racji, iż część respondentów przybyła w ramach podróży służbowej, organizacją wyjazdu zajmował się zakład pracy. W szczególności dotyczyło to pasażerów, zamieszkałych na terenie Polski. Zwrócić należy uwagę na fakt, że w śladowym stopniu organizacja podróży do regionu odbywała się z udziałem klasycznych biur podróży czy też rezerwacji internerowej.

3.2.5 Ocena województwa podkarpackiego

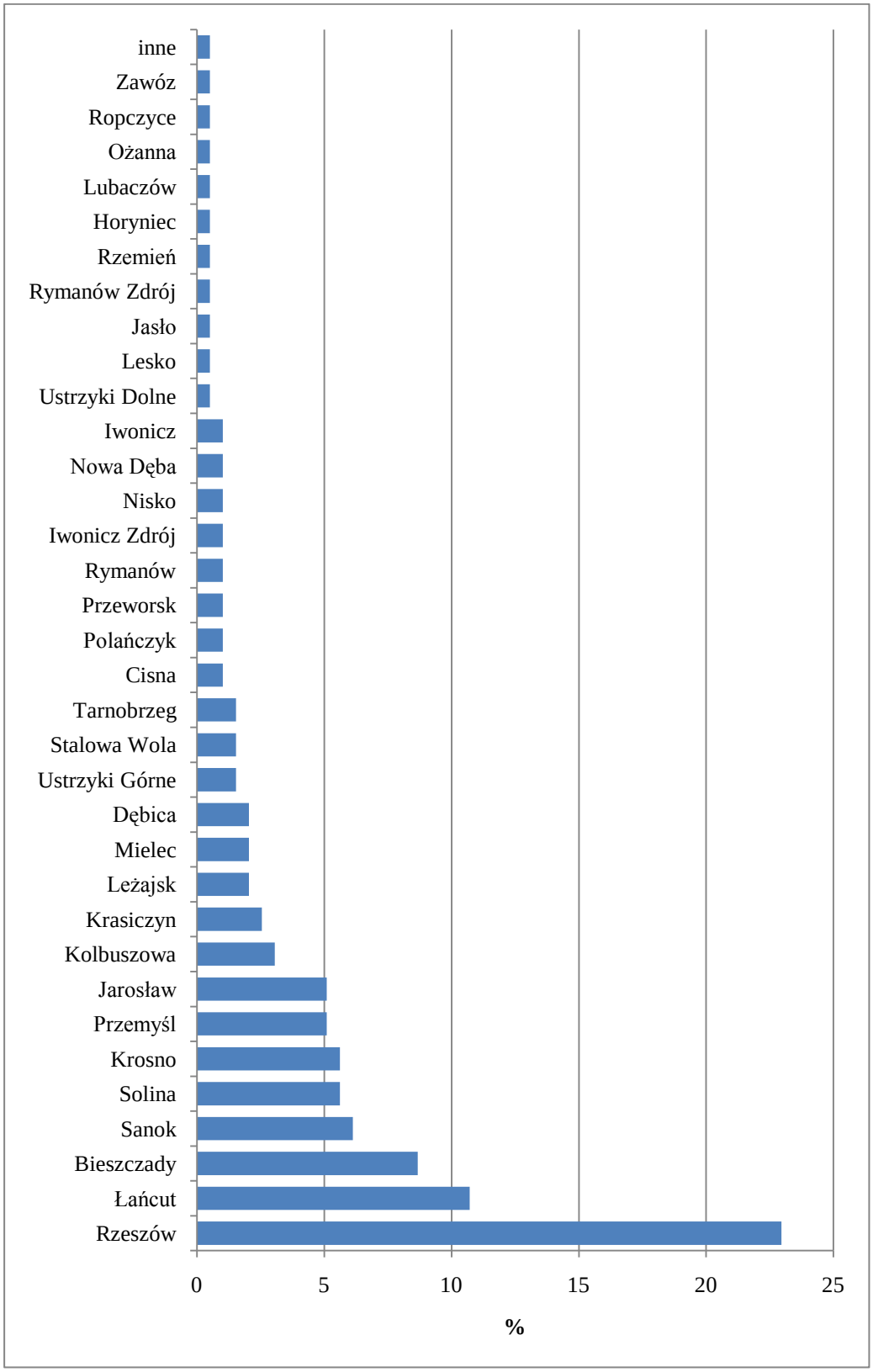

Ryc. 57. Miejsca w woj. podkarpackim cieszące się największym zainteresowaniem pasażerów korzystających z portu lotniczego w Jasionce
Źródło: Opracowanie własne

W oparciu o uzyskane wyniki badań, przybywający do regionu samolotem, zamierzają najczęściej odwiedzić Rzeszów oraz Łańcut. W gronie wymienianych miejscowości licznie reprezentowane są te, które znajdują się w Bieszczadach. Znaczna ilość wskazań objęła także Sanok, Krosno, Przemyśl, Jarosław i Kolbuszową. Wracając do zgłoszonego wcześniej małego zainteresowania zwiedzaniem regionu, można przypuszczać, że część respondentów wymieniła nazwy miejscowości, które w ich doświadczeniach krajoznawczych zajmują poczesne miejsce. Do rzeczywistego zamiaru ich odwiedzenia, można odnieść się z pewnym dystansem.

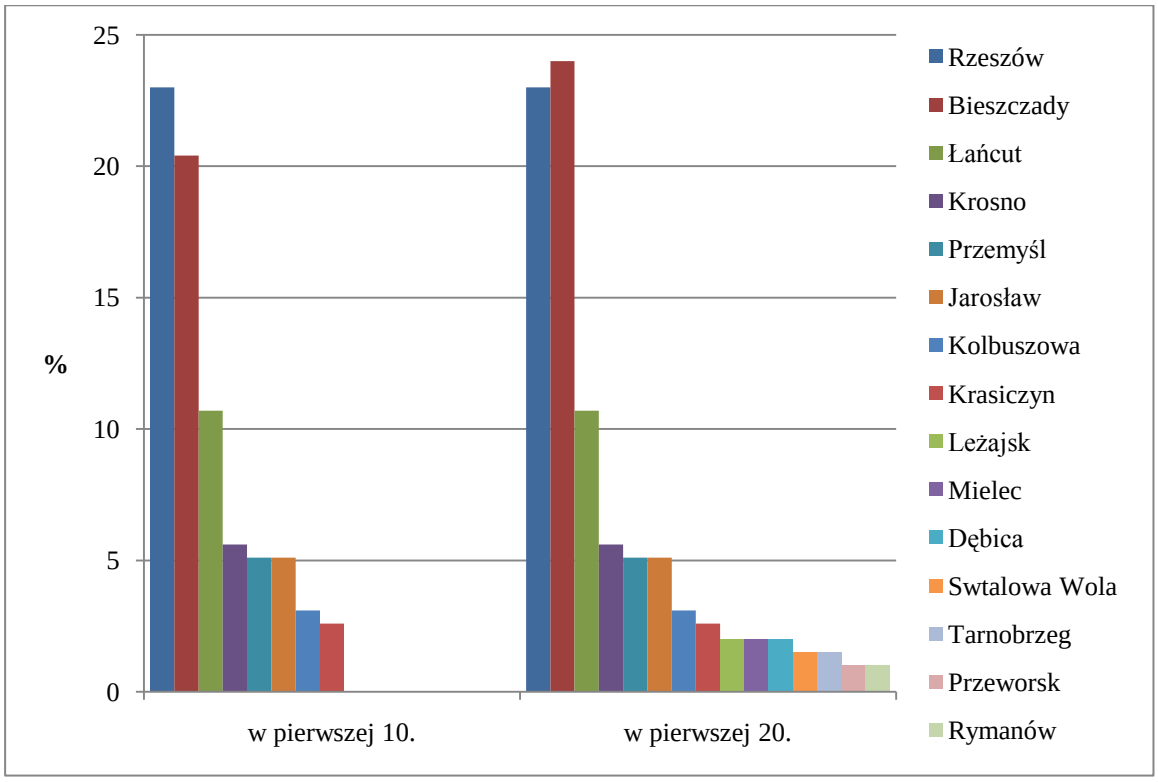

Ryc. 58. Najważniejsze miejsca w woj. podkarpackim cieszące się największym zainteresowaniem turystów z Jasionki
Źródło: Opracowanie własne

Zbiorcze omówienie wyników badań w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka

Uzyskany w oparciu o poszczególne zbiory danych, obraz przyjazdowego ruchu turystycznego transportem lotniczym do regionu, przedstawia się następująco:

- Wśród pasażerów dominowali przybysze z portów lotniczych znajdujących się na Wyspach Brytyjskich oraz w Stanach Zjednoczonych.
- Podstawowym portem tranzytowym dla Jasionki był Port Warszawa-Okęcie. Wyprzedził on port we Frankfurcie. W przypadku wyrównywania się liczby połączeń obu portów z Jasionką, tranzytowa dominacja Frankfurtu wydaje się kwestią nieodległego czasu.
- Zauważalna grupa (ok. 10%) badanych pasażerów uznała teren województwa podkarpackiego za obszar tranzytu turystycznego.
- Połowa przylatujących wskazała Wlk. Brytanię, jako miejsce zamieszkania, zaś ¼ Stany Zjednoczone. Relatywnie wśród pasażerów mało było osób zamieszkałych w Niemczach,

choć ten kraj stanowi wg badań Instytutu Turystyki w Warszawie, lidera turystyki przyjazdowej do Polski. Śladowo były też obecne osoby wskazujące na zamieszkiwanie na Ukrainie i Słowacji, dla których województwo i podrzeszowski port, wydają się być dogodnym obszarem tranzytowego ruchu turystycznego.

- Badanie nie pozwoliło precyzyjnie ustalić, jaką część spośród przylatujących z danego kraju, stanowią osoby posiadające obywatelstwo polskie, czasowo tam zamieszkałe, a jaką obywatele z obcymi paszportami („prawdziwi" cudzoziemcy).
- Wśród osób zamieszkałych w Polsce, a przylatujących do Jasionki, większość stanowili mieszkańcy woj. mazowieckiego, co koreluje z faktem, iż lotnisko w Warszawie, jest jedynym portem w kraju, który ma regularne połączenie z Rzeszowem. Z Portu w Jasionce korzystali mieszkańcy województw sąsiadujących z podkarpackim (szczególnie lubelskiego).
- W okresie badań do Portu w Jasionce przylatywały głównie osoby młode (18-35 lat), wśród których nieznacznie dominowały kobiety.
- Wśród badanych pasażerów wyraźnie dominowały osoby deklarujące wyższe wykształcenie. Licznie reprezentowane były także osoby z wykształceniem średnim.
- Pasażer podrzeszowskiego portu lotniczego najczęściej deklarował prowadzenie własnej działalności gospodarczej, zatrudnienie w budownictwie lub pracę w handlu. Zauważalną grupę stanowiły osoby zaliczające się do kadry kierowniczej, a także rzemieślnicy. Wśród niepracujących nieznacznie dominowali studenci.
- W deklaracjach obejmujących status majątkowy w większości wskazano, iż jest on dobry. Śladowo obecne były osoby o złym, czy bardzo złym tego rodzaju statusie.
- Przylatujący do regionu pasażerowie zamieszkujący w Polsce, częściej korzystali z tradycyjnych linii lotniczych, zaś zamieszkali za granicą, z tanich przewoźników lotniczych.
- Podróżujący samolotem do regionu, w większości deklarowali długoterminowy pobyt na jego obszarze.
- Przyjazd (podróż) w zdecydowanej większości respondenci organizowali samodzielnie.
- Badani bywali w regionie często lub kilkakrotnie.
- Najczęściej podróżowali samotnie, ale także z osobą towarzyszącą lub w gronie rodzinnym. Odwiedzający krajowi deklarowali obecność współpracowników.
- Wskazując cel lub cele przylotu do regionu, pasażerowie w zdecydowanej większości wypełnili warunki pozwalające na zakwalifikowanie ich do turystów polonijnych (odwiedzenie rodziny i znajomych, miejsca pochodzenia). Zauważalną grupę stanowili podróżujący w celach służbowych.
- Wśród celów przyjazdu do regionu, w zauważalnym (ok. 10%) stopniu wystąpił wypoczynek. Jednakże z racji zgłaszanego przyjazdu do rodziny, można w wielu wypadkach przyjąć, że odwiedzający będą wypoczywać u rodziny, nie zaś w bazie noclegowej regionu. Cele krajoznawcze pojawiły się w wynikach badania w śladowym stopniu, co dowodzi, że wśród przebadanych 300 osób, „prawdziwych" turystów było niewielu.
- Na decyzję o podróży do regionu, w podstawowym stopniu wpłynęła namowa osób bliskich lub chęć powtórnego przyjazdu.

- Nocowali najczęściej (ok. 80%) u rodziny, znajomych lub we własnym lokum. Tylko 15% zdeklarowało zamiar nocowania w obiektach usług hotelarskich.
- Wśród innych usług, z których zamierzali skorzystać odwiedzający region, oprócz gastronomii, wskazywana jest nielicznie informacja turystyczna oraz usługi odnowy biologicznej. To ważne sygnały dla kierunków rozwoju usług turystycznych w regionie.
- Spośród infrastruktury, najwięcej deklaracji objęło kino oraz baseny i kąpieliska.
- Średnią kwotę planowanych wydatków w regionie badani określili na 1440 zł. To niewiele w kontekście zgłaszanego dłuższego pobytu. Można jednak przyjąć stanowisko, że pobyt u rodziny lub we własnym lokum mniej kosztuje.
- Wśród planowanych do odwiedzenia miejsc oprócz stolicy województwa, wymieniono szereg znanych miast regionu oraz wiele miejscowości w Bieszczadach. Jak zauważają autorzy Raportu, miejsca te grupują się w pewnych obszarach województwa, co wskazuje na występowanie subregionów turystycznych na jego terenie.

Wnioski i spostrzeżenia wyłaniające się z przeprowadzonego badania

Badanie wykazało dość wyrazisty profil odwiedzających region z wykorzystaniem transportu lotniczego. Jest on powiązany z krajami i portami, z którymi port w Jasionce posiada połączenia.

W opinii autorów Raportu, wśród pasażerów przylatujących do Jasionki, można wyróżnić cztery grupy odwiedzających:

1. Osoby zamieszkałe za granicą, przybywające do regionu w ramach turystyki polonijnej. W oparciu o wyniki badania, można oszacować rozmiary tej grupy na ok. 70 - 75% przylatujących do Jasionki.
2. Osoby zamieszkałe w Polsce i za granicą, przybywające do regionu samolotem w sprawach służbowych. Wielkość tej grupy w badanym okresie, to ok. 10 - 15% przylatujących do regionu.
3. Osoby zamieszkałe za granicą i w Polsce, dla których lotnisko w Jasionce i region to obszar turystyki tranzytowej. Stanowili oni ok. 5 - 10% przylatujących do Jasionki.
4. Osoby z Polski i z zagranicy przybywające do regionu samolotem w innych celach. Wielkość tej grupy oscylowała na poziomie ok. 5 - 10% podróżnych.

Na podstawie wyników badania, dominujący profil pasażera Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka przedstawia się następująco:

Jest osobą zamieszkującą za granicą, młodą, wykształconą, pracującą, o deklarowanym dobrym statusie materialnym, przybywającą na dłuższy (ok. 14 dni) pobyt, która samodzielnie zorganizowała swój przyjazd. Podróżuje częściej sam, choć może mu towarzyszyć druga osoba. Na decyzję o podróży wpłynęła namowa osób bliskich lub nostalgia. Będzie nocował „u siebie" oraz zamierza pójść do restauracji, kina, na basen lub kąpielisko. Interesują go zabiegi odnowy biologicznej. Chciałby pojeździć nieco po regionie, być w Rzeszowie, Bieszczadach i w innych miejscowościach województwa. Równocześnie nie zakłada zbyt dużych wydatków.

W pasażerskim ruchu lotniczym do regionu, osoby celowo przybywające w ramach wąsko rozumianej turystyki (wypoczynek, krajoznawstwo, rozrywka, turystyka aktywna), w opinii autorów niniejszego raportu, stanowią niewielki udział. Można więc zauważyć, iż rozwój sektora lotniczego, umożliwiający zwiększenie pasażerskiego ruchu lotniczego do województwa,

powinien stanowić jeden z ważnych celów opracowywanego aktualnie programu promocji regionu.

Jak już stwierdzono wcześniej, ruch turystyczny do województwa z wykorzystaniem samolotu, jako środka transportu zwiększa się. Planowane są nowe połączenia z portami za granicą. Stąd też za nieodzowne należy uznać regularne prowadzenie badań tego ruchu. Jest ono potrzebne, zarówno dla działalności promocyjnej województwa, jak i dla służb marketingowych Portu Lotniczego.

3.3 Spostrzeżenia i wnioski wynikające z badania przyjazdowego ruchu turystycznego do województwa podkarpackiego

1. Uzyskane wyniki pozwalają na charakterystykę wycinków przyjazdowego ruchu turystycznego do woj. podkarpackiego obejmujących: odwiedzających atrakcje turystyczne regionu oraz przylotowy ruch turystyczny w Porcie Lotniczym Rzeszów-Jasionka.

2. Wyniki badania przyjazdowego ruchu lotniczego do regionu nie powinny być łączone z wynikami uzyskanymi w atrakcjach turystycznych.

3. W perspektywie dalszych badań ruchu turystycznego w regionie, niezbędne jest objęcie nimi osób korzystających z obiektów usług noclegowych.

4. Wobec faktu, iż wśród odwiedzających województwo z zagranicy, jest liczna Polonia, niezbędne są badania, które posłużą ocenie, jak liczne są przyjazdy do regionu „prawdziwych" obcokrajowców tj. osób nie pochodzących z Polski.

5. Wśród podróżujących samolotem do regionu, dominowały osoby zamieszkałe za granicą, przybywające do regionu w ramach turystyki polonijnej.

6. Do istotnych składowych lotniczego ruchu pasażerskiego do Jasionki należą: przyjazdy w celach służbowych oraz w ramach tranzytu do ościennych województw i krajów.

7. W celu rozwoju promocji turystycznej regionu w krajach, z którymi prowadzona jest komunikacja lotnicza z portu w Jasionce, należy dla dystrybucji materiałów promocyjnych, korzystać z pomocy mieszkańców regionu tam pracujących.

8. Niska frekwencja w atrakcjach turystycznych regionu odwiedzających z Ukrainy, Słowacji, a także Węgier wymaga analizy dotychczasowych form promocji turystycznej regionu wobec obywateli tych krajów. Wymaga to rozpowszechnienia dystrybucji materiałów informacyjnych o regionie (np. na przejściach granicznych).

9. Jak wykazały wyniki badania, najliczniej odwiedzają region mieszkańcy dużych miast z centralnej i południowej Polski. To ważna wskazówka dla kierunków promocji turystycznej regionu.

10. Wśród odwiedzających region dominują osoby w przedziale wieku 26 -35. Tego rodzaju stwierdzenie, może być przydatne dla organizatorów pobytów turystycznych w regionie.

11. Na decyzje o podróży do regionu, w sposób zauważalny wpływa Internet. Stąd strony internetowe obejmujące informacje krajoznawcze o regionie powinny być atrakcyjne technicznie oraz poprawne merytorycznie. Szczególną uwagę należy przywiązywać do systematycznej ich aktualizacji.

12. Stwierdzony w wyniku badania, śladowy wpływ mediów (poza Internetem) oraz targów turystycznych na przyjazdy do regionu, wymaga weryfikacji w toku kolejnych badań ruchu turystycznego w regionie.

13. Badanie potwierdziło wysoką identyfikację Bieszczadów, jako najatrakcyjniejszego i najbardziej znanego odwiedzającym obszaru województwa.

14. Negatywne oceny dotyczące regionu, a wyrażone przez odwiedzających wymagają pewnej refleksji. Krytyka stanu dróg w województwie, jest zdaniem Autorów Raportu niezasłużona. Ich stan jest coraz lepszy i nie odbiegają one jakością od dróg w innych regionach kraju. Za ważne należy jednakże uznać krytyczne uwagi odnoszące się do oznakowania dróg, przejazdów przez miasta oraz oznakowania dojazdów do atrakcji turystycznych w regionie. Wydaje się, że przy wsparciu funduszami Unii Europejskiej, możliwy byłby do realizacji projekt obejmujący poprawę istniejącego stanu w tym zakresie.

15. Krytyczne uwagi objęły także stan parkingów (bądź ich małą liczbę) w pobliżu atrakcji turystycznych regionu. To także ważny sygnał dla samorządów lokalnych, które uznają turystykę za element rozwoju lokalnego oraz dla administratorów atrakcji.

16. Wśród negatywnych ocen odnotowano także te, które odnoszą się do stanu informacji turystycznej w regionie. To kolejne zadanie dla jednostek samorządu terytorialnego w województwie, a także dla Regionalnej oraz Lokalnych Organizacji Turystycznych.

17. Jedną z barier rozwoju ruchu turystycznego w niektórych obszarach województwa, może być brak bankomatów, stanowiących dla odwiedzających podstawowe źródło gotówki.

18. Cudzoziemcy, jak i odwiedzający z kraju zgłosili niski stan sanitarny toalet publicznych lub ich brak w miejscach koncentracji ruchu turystycznego w regionie.

Podsumowanie

Współcześnie turystyka rozwija się bardzo żywiołowo, natomiast dla jej dalszego prawidłowego rozwoju niezmiernie ważne staje się systematyczne i profesjonalne badanie zmieniających się czynników determinujących jej rozwój oraz dynamikę tego zjawiska (procesu). Usługi turystyczne odgrywają coraz większą rolę w tworzeniu dochodu narodowego oraz intensyfikacji międzynarodowych powiązań gospodarczych. Warunkiem koniecznym skuteczności polityki turystycznej danego państwa czy regionu jest oddziaływanie na wszystkie istotne elementy popytu i podaży.

Znaczenie turystyki przejawia się w wysokiej zdolności do generowania nowych miejsc pracy, podnoszenia jakości życia lokalnych społeczności, zwiększania konkurencyjności regionów, odkrywania zasobów kulturowych i środowiskowych, co sprzyja poprawie wizerunku kraju, regionu czy miejscowości. Przewiduje się, że w nadchodzących latach gospodarka turystyczna w Polsce ma szansę rozwijać się w tempie większym niż tempo rozwoju całej polskiej gospodarki, przy czym tempo jej rozwoju uzależnione będzie od poprawy stanu infrastruktury turystycznej, poszerzenia oferty i poprawie jakości oferowanych usług oraz profesjonalnie prowadzonej promocji i sprzedaży produktów turystycznych.. Poza tymi czynnikami istotną rolę mają do spełnienia sektory uczestniczące w tworzeniu oferty turystycznej i obsłudze turystów, tj. transportu drogowego i lotniczego, instytucji kultury i imprez kulturalnych, infrastruktury rekreacyjnej itp.

Istotną kwestią stanowiącą zagrożenie dla rozwoju turystyki w regionie podkarpackim jest stosunkowo niska jakość oferowanych usług turystycznych, niekiedy wysokie koszty ich zakupu, brak wysoko standardowej bazy noclegowej oraz gastronomicznej, spotykany jeszcze zły stan dróg, a przede wszystkim niedostatek innowacyjnych i kompleksowych produktów turystycznych.

Z tych też względów istotnym zagadnieniem w rozpoznaniu istniejących zasobów turystycznych woj. podkarpackiego, ich mocnych i słabych stron oraz możliwości wpływania na zwiększenie atrakcyjności posiadanych produktów turystycznych, jest prowadzenie systematycznych badań ruchu turystycznego i pozyskiwanie ocen istniejącego stanu od osób odwiedzających region.

Należy zauważyć, że terenowe badania ruchu turystycznego oraz struktury zgłaszanego popytu na dobra i usługi turystyczne są w Polsce prowadzone stosunkowo rzadko, a z uwagi na dużą ilość czynników determinujących zachowania odwiedzających, interpretacja końcowych rezultatów tych badań jest trudna.[10] Najczęstszym źródłem informacji jest coraz częściej stosowany bezpośredni sondaż osób odwiedzających dany obszar recepcji turystycznej, natomiast możliwość porównania danych opisowych jest utrudniona z uwagi na różnorodną metodologię badań. Taka sytuacja wymusza konieczność wypracowania, przynajmniej ogólnych zasad badania ruchu turystycznego w regionach, zwłaszcza w odniesieniu do interpretacji pojęcia turysty oraz uświadomienia przedstawicielom samorządów terytorialnych celu badań

[10] Alejziak W.,Regionalne badania ruchu turystycznego i konsumpcji usług turystycznych w Polsce (stan obecny i perspektywy rozwoju). Cz. I, Materiały Konferencji pt. „Regionalne badania konsumentów usług turystycznych", Ministerstwo Sportu i Turystyki, Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa, 24-25 listopada 2009 (maszynopis).

ruchu turystycznego.[11] Ponadto należy dokonać nowego, funkcjonalnego określenia regionów i podregionów turystycznych oraz opracować spójne strategie rozwoju turystycznego, a głównie przygotować konkretne produkty turystyczne. Z kolei profesjonalnie zorganizowana ich promocja i dystrybucja mogą zagwarantować rozwój społeczno-gospodarczy regionów, wykorzystując dochody pozyskane z obsługi ruchu turystycznego.

[11] Liszewski S., Włodarczyk B., Badania regionalne ruchu turystycznego jako podstawa nowej regionalizacji turystycznej Polski, Materiały Konferencji pt. „Regionalne badania konsumentów usług turystycznych", Ministerstwo Sportu i Turystyki, Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa, 24-25 listopada 2009 (maszynopis).

Bibliografia

1. Alejziak W., Regionalne badania ruchu turystycznego i konsumpcji usług turystycznych w Polsce (stan obecny i perspektywy rozwoju). Cz. I, Materiały Konferencji pt. „Regionalne badania konsumentów usług turystycznych", Ministerstwo Sportu i Turystyki, Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa, 24-25 listopada 2009 (maszynopis).
2. Gaworecki W.W., Turystyka, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 1997.
3. Kruczek Z., *Metody badań atrakcji turystycznych,* [w:] R. Winiarski, W. Alejziak, (red.) *Turystyka w badaniach naukowych*, AWF Kraków, WSIiZ Rzeszów, 2006.
4. Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J., *Geografia turystyki Polski*, PWE, Warszawa, 2002, Kruczek Z., Sacha S., *Polska – geografia atrakcji turystycznych*, Proksenia, Kraków, 2002, Werner Z, *Klasyfikacja turystyczna miejscowości i obiektów krajoznawczych w Polsce*, COIT, Warszawa, 1991, Byszewska-Dawidek M., Kulesza I., *Krajowy rynek atrakcji turystycznych*, Instytut Turystyki, Warszawa, 2004.
5. Liszewski S., Włodarczyk B., Badania regionalne ruchu turystycznego jako podstawa nowej regionalizacji turystycznej Polski, Materiały Konferencji pt. „Regionalne badania konsumentów usług turystycznych", Ministerstwo Sportu i Turystyki, Polska Organizacja Turystyczna, Warszawa, 24-25 listopada 2009 (maszynopis).
6. Prędki R., Wybrane zagadnienia dynamiki ruchu turystycznego w Bieszczadzkim Parku Narodowym w latach 2005 i 2008", „Roczniki Bieszczadzkie", XVII (2009).

Bibliografia uzupełniająca:

7. „Badania ruchu turystycznego w Małopolsce w roku 2006", Raport końcowy, red. K. Borkowski i zespół, Małopolska Organizacja Turystyczna, Kraków 2006.
8. Dziennik Ustaw, Nr 167, poz. 1402
9. Światowa Organizacja Turystyki, „*Terminologia turystyczna – zalecenia WTO"*, ONZ-WTO, Warszawa 1995, str.5-7.
10. „Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020"
11. „Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Podkarpackim na lata 2007-2013"
12. Strategia Rozwoju Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2020, projekt, Rzeszów, 03.2006 r.
13. Urząd Statystyczny w Rzeszowie, „Turystyka w województwie podkarpackim w latach 2005-2007 – informacje i opracowania statystyczne", Rzeszów 2008, Główny Urząd Statystyczny, „Turystyka w 2008 roku – informacje i opracowania statystyczne", Warszawa 2009.

Strony internetowe

http://www.ulc.gov.pl

Spis tabel

Tabela 1. Udział Polaków i obcokrajowców w strukturze ruchu turystycznego w atrakcjach turystycznych regionu 18
Tabela 2. Odwiedzający atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego w układzie województw zamieszkania 20
Tabela 3. Struktura obcokrajowców w atrakcjach turystycznych w woj. podkarpackiego 23
Tabela 4. Struktura wieku odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego wg punktów badawczych 27
Tabela 5. Struktura aktywności zawodowej odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego wg punktów badawczych 28
Tabela 6. Struktura nieaktywnych zawodowo w atrakcjach turystycznych woj. podkarpackiego wg punktów badawczych 29
Tabela 7. Struktura długości pobytu w regionie odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego wg punktów badawczych 32
Tabela 8. Częstość pobytu na terenie woj. podkarpackiego wg województw 33
Tabela 9. Towarzystwo w podróży odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego w układzie województw 34
Tabela 10. Cele pobytu w regionie odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego w układzie punktów badawczych. 36
Tabela 11. Główny cel pobytu odwiedzających woj. podkarpackie 37
Tabela 12. Czynniki, które wpłynęły na decyzję o podróży do woj. podkarpackiego wg punktów badawczych 39
Tabela 13. Odwiedzający atrakcje turystyczne woj.podkarpackiego i konsumpcja usług noclegowych w układzie punktów badawczych 41
Tabela 14. Preferencje w zakresie korzystania z niektórych usług przez odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego wg punktów badawczych 43
Tabela 15. Struktura wydatków odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego wg punktów badawczych 45
Tabela 16. Organizator przyjazdu do woj. podkarpackiego wg punktów badawczych 47
Tabela 17. Miejsca w woj. podkarpackim cieszące się największym zainteresowaniem odwiedzających (odwiedzone lub z zamiarem odwiedzenia) 48
Tabela 18. Wielkość ruchu pasażerskiego w porcie lotniczym Jasionka 59

Spis rycin

Ryc. 1 Rozmieszczenie miejsc badania ruchu turystycznego w woj. podkarpackim 8
Ryc. 2. Udział ruchu turystycznego z Polski i z zagranicy w poszczególnych punktach badawczych 18
Ryc. 3. Miejsce zamieszkania Polaków odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego wg województw 19
Ryc. 4. Miejsce zamieszkania Polaków odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego w układzie województw. 21
Ryc. 5. Odwiedzane miejsca w regionie przez mieszkańców poszczególnych województw kraju 22

Ryc. 6. Miejsce zamieszkania Polaków odwiedzających badane punkty koncentracji ruchu turystycznego w woj. Podkarpackim 22
Ryc. 7. Struktura obcokrajowców w ruchu turystycznym w atrakcjach woj. podkarpackiego. 24
Ryc. 8. Miejsce zamieszkania obcokrajowców odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego wg państw i kontynentów 24
Ryc. 9. Odsetek respondentów przybyłych do woj. podkarpackiego bezpośrednio ze swego miejsca zamieszkania 25
Ryc. 10. Struktura wieku odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego. 26
Ryc. 11. Struktura płci odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego 26
Ryc. 12. Struktura wykształcenia odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego (według Polaków i obcokrajowców) 28
Ryc. 13. Struktura najliczniejszych grup zawodowych wśród aktywnych zawodowo, odwiedzających atrakcje turystyczne w woj.podkarpackim 30
Ryc. 14. Status materialny odwiedzających atrakcje turystyczne w woj. podkarpackim 30
Ryc. 15. Czas pobytu w regionie odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego. 31
Ryc. 16. Struktura długości pobytu w regionie odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego 31
Ryc. 17. Częstość pobytu na terenie woj. podkarpackiego odwiedzających atrakcje turystyczne regionu 32
Ryc. 18. Towarzystwo w podróży odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego. 34
Ryc. 19. Cele pobytu w regionie odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego 35
Ryc. 20. Główny cel pobytu odwiedzających woj. podkarpackie 38
Ryc. 21. Czynniki, które wpłynęły na decyzję o podróży do woj. podkarpackiego 39
Ryc. 22. Odwiedzający atrakcje turystyczne woj.podkarpackiego i konsumpcja usług noclegowych. 41
Ryc. 23. Preferencje w zakresie korzystania z niektórych usług przez odwiedzających atrakcje turystyczne regionu. 43
Ryc. 24. Preferencje w zakresie korzystania z wybranej infrastruktury turystycznej i paraturystycznej przez odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego. 44
Ryc. 25. Struktura wydatków odwiedzających atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego 45
Ryc. 26. Środek lokomocji wykorzystywany przez odwiedzających wybrane atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego 46
Ryc. 27. Organizator przyjazdu do województwa podkarpackiego 47
Ryc. 28. Miejsca w woj. podkarpackim, cieszące się największym zainteresowaniem odwiedzających ... 50
Ryc. 29. Najczęściej odwiedzane miejsca w woj. podkarpackim 51
Ryc. 30. Co nie podobało się w regionie Polakom odwiedzającym atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego? 52
Ryc. 31. Co nie podoba się w regionie obcokrajowcom odwiedzającym atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego? 53
Ryc. 32. Co podobało się w regionie Polakom odwiedzającym atrakcje turystyczne woj. podkarpackiego? 54
Ryc. 33. Co podobało się w regionie obcokrajowcom odwiedzającym atrakacje turystyczne woj. podkarpackiego? 55
Ryc 34. Miejsce wylotu podróżnych 60
Ryc. 35. Miejsca przesiadek 61
Ryc. 36. Miejsce zamieszkania odwiedzających z zagranicy lądujących w PL Jasionka 62
Ryc. 37. Odwiedzający, którzy wskazali zamieszkanie w Polsce 63
Ryc. 38. Struktura wieku osób przylatujących do Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka 64

Ryc. 39. Struktura płci osób przylatujących do Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka 64
Ryc. 40. Wykształcenie osób przylatujących do PL Jasionka 65
Ryc. 41. Status zawodowy osób przylatujących do Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka 66
Ryc. 42. Struktura zawodowa osób przylatujących do Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka 67
Ryc. 43. Status materialny osób przylatujących do Portu Lotniczego Rzeszów-Jasionka 68
Ryc. 44. Czas spędzony w woj. podkarpackim osób przylatujących do PL Jasionka 69
Ryc. 45. Czas pobytu w woj. podkarpackim 70
Ryc. 46. Jak często bywa na terenie województwa podkarpackiego odwiedzający region transportem samolotowym 70
Ryc. 47. Z kim podróżują pasażerowie portu lotniczego w Jasionce 71
Ryc. 48. Deklarowane cele przyjazdu do regionu przez pasażerów w porcie lotniczym w Jasionce 72
Ryc. 49. Główny cel przyjazdu do województwa podkarpackiego deklarowany przez pasażerów w porcie lotniczym w Jasionce 73
Ryc. 50. Co wpłynęło na decyzję o podróży lotniczej do regionu 74
Ryc. 51. Struktura korzystania z form noclegu w woj. podkarpackim, przez przybywających samolotem do Portu Lotniczego Rzeszów - Jasionka 75
Ryc. 52. Deklarowane korzystanie z usług w regionie przez pasażerów portu lotniczego w Jasionce 76
Ryc. 53. Deklarowane korzystanie z infrastruktury turystycznej i paraturystycznej w regionie, deklarowane przez pasażerów w porcie lotniczym w Jasionce 77
Ryc. 54. Struktura planowanych wydatków na pobyt w regionie deklarowana przez pasażerów korzystających z portu lotniczego w Jasionce. 78
Ryc. 55. Środek lokomocji 79
Ryc. 56. Sposób organizacji wyjazdu 80
Ryc. 57. Miejsca w woj. podkarpackim cieszące się największym zainteresowaniem pasażerów korzystających z portu lotniczego w Jasionce 81
Ryc. 58. Najważniejsze miejsca w woj. podkarpackim cieszące się największym zainteresowaniem turystów z Jasionki 82

Aneks

WYŻSZA SZKOŁA INFORMATYKI I ZARZĄDZANIA z siedzibą w Rzeszowie

Kwestionariusz badania pilotażowego
„Badanie przyjazdowego ruchu turystycznego w wybranych miejscach recepcji turystycznej województwa podkarpackiego w okresie V-IX 2009 roku"

Miejsce badania: ……..……...……..…. Data wypełnienia ankiety .....

Szanowni Państwo,
Bardzo prosimy o czytelne wypełnienie niniejszej ankiety. Wybrane odpowiedzi prosimy zaznaczyć X.

1. Czy przyjechał(a) Pan(i) bezpośrednio z miejsca swego zamieszkania? Tak □. Jeżeli nie, to proszę podać nazwę miejscowości i województwo (gdy z zagranicy to kraj), z którego Pan(i) dzisiaj przybył(a).
.....
.....

2. Podróż odbywa Pan(i): sam(a) □, z osobą towarzyszącą □, z rodziną (ile osób?.....w tym dzieci do lat 16.....) □, w gronie koleżeńskim, zawodowym (ile osób? .....) □, z grupą zorganizowaną □.

3. Czas spędzany w Podkarpackiem: do 3 godzin □, 1 dzień bez noclegu □, 2 dni □, więcej dni (ile? .....) □.

4. Cel lub cele pobytu w regionie: wypoczynek □, zwiedzanie zabytków □, poznanie przyrody □, turystyka aktywna (kwalifikowana) □, sprawy służbowe (biznes) □, odwiedziny krewnych lub znajomych □, kształcenie (np. kursy, szkolenia) □, udział w konferencji, spotkaniu (np. nauka, gospodarka, polityka) □, cel religijny □, cel zdrowotny □, udział w imprezie kulturalnej □, udział w imprezie sportowej □, odwiedzenie rodzinnych stron □, rozrywka (kluby, dyskoteki) □, zakupy □, przejazd tranzytem □, inny cel (jaki?) .....

5. Gdy wielość celów pobytu, prosimy o podkreślenie głównego.

6. Środek lokomocji, którym przybył(a) Pan(i) do Podkarpackiego : samochód □, bus □, autokar wycieczkowy □, autobus kursowy □, kolej □, samolot tanich linii □, samolot □, inny środek .....

7. Podczas tego pobytu nocuje Pan(i) lub będzie nocował(a): nie nocuję □, nocuję w hotelu □, w domu wycieczkowym □, w pensjonacie □, w ośrodku wczasowym □, w gospodarstwie agroturystycznym □, w schronisku □, w kwaterze prywatnej □, w sanatorium □, na kempingu □, w domu pielgrzyma □, u rodziny lub znajomych □, we własnym lokum □, w innym obiekcie (jakim?) .....

8. Kto zorganizował Pani(u) przyjazd w Podkarpackie? we własnym zakresie □, biuro podróży □, szkoła □, zakład pracy □, znajomi □, parafia □, portal internetowy □, inna instytucja .....

9. Kto przekonał lub co wpłynęło na decyzję o podróży? namowa znajomych lub rodziny □, artykuł w gazecie □, program w TV □, audycja w radiu □, strony internetowe □, przewodnik turystyczny □, folder □, wizyta na targach turystycznych □, chciałem przyjechać tu jeszcze raz □, inne źródło (jakie?) .....

10. Jak często bywa Pan(i) w Podkarpackiem? jestem pierwszy raz □, drugi raz □, byłem/am kilka razy □, przyjeżdżam często □.

11. Korzystam lub zamierzam korzystać z usług: gastronomii □, informacji turystycznej □, bankowych □, pocztowych □, rzemieślniczych (np. fryzjer, kosmetyczka) □, odnowy biologicznej (masaż, SPA) □. kultury lokalnej (festynów, prezentacji folkloru) □, innych (jakich?) .....

12. Korzystam lub zamierzam korzystać z następującej infrastruktury: kąpieliska lub baseny □, szlaki piesze □, trasy rowerowe □, szlaki samochodowe □, wypożyczalnie (np. sprzętu pływającego, rowerów) □, boiska, korty □, ośrodki jazdy konnej □, kino □, teatr, filharmonia □, innej (jakiej?) ……

13. Uwagi dotyczące pobytu w Podkarpackiem: najbardziej nie podoba mi się lub brakuje .....
.....
Najbardziej podoba mi się, jestem zadowolony(a) z ....
.....

14. Jakie miejsca już Pan/Pani odwiedził/a w województwie podkarpackim podczas tego pobytu? Proszę wymienić najwyżej 3 miejsca: 1……,
2……..,3……

15. Jakie miejsca zamierza Pan/Pani jeszcze zobaczyć w województwie podkarpackim podczas tego pobytu? Proszę wymienić najwyżej 3 miejsca: 1……..,
2……..,3……

16. Na aktualny pobyt w Podkarpackiem (bez kosztu dojazdu) **wydam na jedną osobę ok.** ..... zł

Metryczka osoby ankietowanej

1. Płeć: Kobieta □, Mężczyzna □,
2. Wiek: .....
3. Wykształcenie: podstawowe □, zawodowe □, średnie □, policealne □, wyższe □.
4. Status zawodowy: uczeń □, student □, osoba zajmująca się domem □, bezrobotny □, emeryt lub rencista □, osoba aktywna zawodowo (proszę podać w jakim zawodzie?) .....
6. Status materialny: bardzo dobry □, dobry □, średni □, zły □, bardzo zły □.
7. Miejsce stałego zamieszkania: nazwa miejscowości ....., kod pocztowy .....-.....,
a gdy zagranicą to nazwa kraju .....

Ankieter (nie wypełniać) ..... **Bardzo dziękujemy !**

WYŻSZA SZKOŁA INFORMATYKI I ZARZĄDZANIA z siedzibą w Rzeszowie

Kwestionariusz badania pilotażowego

„ Badanie przyjazdowego ruchu turystycznego w wybranych miejscach recepcji turystycznej województwa podkarpackiego w okresie V-IX 2009".

Miejsce badania: **Port lotniczy Rzeszów- Jasionka**

Data wypełnienia ankiety …….. Ankieter: ……..

Szanowni Państwo,

Bardzo prosimy o czytelne wypełnienie niniejszej ankiety. Wybrane odpowiedzi prosimy zaznaczyć X.

1.Czy przybył(a) Pan(i) do Rzeszowa lotem bezpośrednim, czy z przesiadką?

☐ Tak, przybyłem bezpośrednio z (nazwa portu wylotowego) …….,

☐ Nie, przybyłem z (nazwa portu wylotowego) .....z przesiadką w .....

2. Samolot, którym Pan(i) przybył(a) w Podkarpackie to : samolot tanich linii☐, samolot rejsowy☐, czarter☐

3. Podróż odbywa Pan(i): sam(a)☐, z osobą towarzyszącą☐, z rodziną (ile osób?.....w tym dzieci do lat 16.....)☐, w gronie koleżeńskim, zawodowym (ile osób? .....)☐, z grupą zorganizowaną☐

4.Czas spędzany w Podkarpackiem: do 3 godzin☐,dzień bez noclegu☐,2 dni☐, więcej dni (ile? .....)

5.Cel lub cele pobytu w regionie: sprawy służbowe (biznes)☐,odwiedziny krewnych lub znajomych☐, odwiedzenie stron rodzinnych☐, przejazd tranzytem☐, udział w konferencji, spotkaniu (np. nauka, gospodarka, polityka)☐, rozrywka (kluby, dyskoteki)☐, udział w imprezie kulturalnej☐, udział w imprezie sportowej☐, cel religijny☐, wypoczynek☐, zwiedzanie zabytków☐, poznanie przyrody☐, turystyka aktywna☐, zakupy☐, cel zdrowotny☐, kształcenie (np. kursy, szkolenia)☐, inny cel (jaki?) .....

6.Gdy wiele celów pobytu prosimy o podkreślenie celu głównego.

7. Podczas pobytu w Podkarpackiem będzie Pan(i) nocował(a):w hotelu☐, u rodziny lub znajomych☐, we własnym lokum☐, w pensjonacie☐, w ośrodku wczasowym☐, w schronisku☐, w gospodarstwie agroturystycznym☐, w kwaterze prywatnej☐, w sanatorium☐, w domu wycieczkowym☐, na kempingu☐, w Domu Pielgrzyma☐, w innym obiekcie (jakim?) .....

8. Kto zorganizował Pani(u) przyjazd w Podkarpackie? we własnym zakresie☐, biuro podróży☐, firma w której pracuję☐, znajomi, przyjaciele☐, portal internetowy☐, inna instytucja(jaka?) .....

9.Co wpłynęło na Pani(a) decyzję o podróży? namowa znajomych lub rodziny☐, chciałem (łam) przyjechać tu jeszcze raz☐, polecenie służbowe☐, artykuł w gazecie☐, program w TV☐, audycja w radiu☐, folder☐, strony internetowe☐, przewodnik turystyczny☐, wizyta na targach turystycznych☐, inne źródło (jakie?) .....

10. Jak często bywa Pan(i) w Podkarpackiem? jestem pierwszy raz☐, drugi raz☐, byłem/am kilka razy☐, przyjeżdżam często☐

11. Z jakich usług zamierza Pan(i) korzystać: gastronomii☐, informacji turystycznej☐, bankowych☐, pocztowych☐, rzemieślniczych (np. fryzjer, kosmetyczka)☐, kulturowych (festynów, prezentacji folkloru)☐, zabiegów odnowy biologicznej (masaż, SPA)☐, jazdy konnej☐, innych (jakich ?) ……

12. Z jakich elementów infrastruktury zamierza Pan(i) korzystać: teatru, filharmonii☐, kina☐, kąpieliska lub basenu☐, szlaków pieszych☐, tras rowerowych☐, szlaków samochodowych☐, wypożyczalni (np. sprzętu pływającego, rowerów)☐, boisk, kortów☐, innych (jakich?) .....

13. Jakie atrakcje turystyczne regionu zamierza Pan(i) zobaczyć: .....
.....

14. Jakie miejscowości regionu planuje Pan(i) odwiedzić: …….....
.....

15. Na aktualny pobyt w Podkarpackiem (bez kosztu dojazdu) **wydam na jedną osobę ok.** ..... zł

Metryczka osoby ankietowanej

1. Płeć: Kobieta☐, Mężczyzna☐ **2. Wiek:** .....

3. Wykształcenie: podstawowe☐, zawodowe☐, średnie☐, policealne☐, wyższe☐

4. Status zawodowy: uczeń☐, student☐, osoba zajmująca się domem☐,bezrobotny☐, emeryt lub rencista☐, osoba aktywna zawodowo (proszę podać w jakim zawodzie?) .....

5. Status materialny: bardzo dobry☐, dobry☐, średni☐, zły☐, bardzo zły☐ .

6. Miejsce stałego zamieszkania: nazwa miejscowości ..... kod pocztowy ....., a gdy zagranicą to nazwa kraju .....

Bardzo dziękujemy za wypełnienie ankiety i życzymy udanego pobytu w PODKARPACKIEM!